

**UCHWAŁA NR VII/54/2015
RADY MIEJSKIEJ W MAKOWIE MAZOWIECKIM**

z dnia 27 maja 2015 r.

**w sprawie uchwalenia „Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego
na lata 2015-2022”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zm.) Rada Miejska w Makowie Mazowieckim uchwała co następuje:

§ 1. 1. Uchwala się Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015 – 2022.

2. Integralną część uchwały stanowi dokument pt.: „Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022”. Stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Jerzy Dąbrowski

Załącznik do Uchwały Nr VII/54/2015

Rady Miejskiej w Makowie Mazowieckim

z dnia 27 maja 2015 r.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Miejski Program Operacyjny

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	3
1.1.	Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego	4
II.	Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na terenie miasta.....	6
2.1.	Położenie, powierzchnia i charakterystyka terenu miasta	6
2.2.	Historia Makowa Mazowieckiego	7
2.3.	Środowisko przyrodnicze	9
2.3.1.	Walory krajobrazowo–przyrodnicze.....	9
2.3.2.	Charakterystyka obszarów leśnych	9
2.4.	Turystyka i rekreacja	11
2.4.1.	Dziedzictwo kulturowe	11
2.4.2.	Obszary i obiekty objęte ochroną.....	14
2.4.3.	Rekreacja i wypoczynek.....	19
2.5.	Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego.....	22
2.5.1.	Gospodarka wodna.....	22
2.5.2.	Gospodarka wodno–ściekowa.....	23
2.5.2.1.	Kanalizacja deszczowa.....	27
2.5.3.	Gospodarka odpadami stałymi.....	27
2.5.4.	Gospodarka cieplna	31
2.5.5.	Elektroenergetyka	32
2.5.6.	Telekomunikacja.....	33
2.5.7.	Sieci teleinformatyczne (Internet).....	33
2.5.8.	Ochrona środowiska.....	34
2.6.	Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna	35
2.7.	Gospodarka	38
2.7.1.	Struktura podmiotów gospodarczych	38
2.7.2.	Rynek pracy i zatrudnienie	39
2.7.3.	Rolnictwo.....	42
2.8.	Sfera społeczna	44
2.8.1.	Struktura demograficzna	44
2.8.2.	Edukacja.....	45
2.8.3.	Ochrona zdrowia	46
2.8.4.	Pomoc społeczna	47
2.8.5.	Zasoby mieszkaniowe.....	50
2.8.6.	Bezpieczeństwo	52

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

2.8.7.	Kultura	58
2.8.8.	Organizacje pozarządowe i aktywności społeczne.....	65
2.8.9.	Sport i rekreacja	72
2.9.	Analiza SWOT.....	74
2.10.	Zadania i projekty do realizacji w latach 2015 – 2022	79
III.	Rewitalizacji obszarów miejskich – cele i zadania	83
IV.	Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego	86
V.	System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego.....	87
VI.	Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.....	88
VII.	Public relations Planu Rozwoju Lokalnego	90
VIII.	Spis ilustracji	91
IX.	Spis tabel.....	91
X.	Źródła.....	93

I. Wprowadzenie

Rozwój lokalny jest procesem mającym na celu podnoszenie jakości życia wszystkich mieszkańców miasta oraz wzmocnienie jego potencjału poprzez długofalowy i ciągły rozwój gospodarczy. Zadania oraz wyznaczone cele są określone i możliwe do realizacji dzięki zsynchronizowanemu jak również systematycznemu działaniu wszystkich podmiotów życia społecznego: władzy lokalnej, poszczególnych jednostek gospodarczych, organizacji pozarządowych, a także całej lokalnej społeczności. Szczegółowa analiza poszczególnych sfer funkcjonowania miasta będąca jednym z najistotniejszych filarów Planu pozwoli na zdefiniowanie najważniejszych problemów oraz wyznaczenie obszarów działania niezbędnych do osiągnięcia założonego celu.

Obowiązujący do tej pory dokument planistyczny, pn. „Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego 2005-2013” stał się nieaktualny i utracił swą ważność z uwagi na czas realizacji, a także ze względu na potrzebę wytyczenia zupełnie nowych kierunków rozwoju gminy. Bieżący okres programowania perspektywy finansowej oraz pomocy strukturalnej UE 2014-2020 wymaga opracowania nowego „Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022” zbieżnego z okresem programowania UE, co w najbliższej perspektywie czasu umożliwi podjęcie skutecznych działań mających na celu w pełni zasadne i efektywne ubieganie się o wszelkie środki zewnętrzne niezbędne dla dalszego rozwoju miasta, tworzenia nowych walorów użytkowych gminy, kreowania korzystnych warunków dla funkcjonowania lokalnej gospodarki oraz zaadoptowania środowiska sprzyjającego zachowaniu ładu przestrzennego oraz ekologicznego. W planowaniu rozwoju miasta uwzględnione zostały, zatem wszelkie wymiary rozwoju zrównoważonego, tj. dobrobyt gospodarczy, równowaga społeczna i zdrowe środowisko życia. Szczególną uwagę przywiązano także do aspektów kulturowych oraz historii miasta. Poszczególne zadania scharakteryzowane w tym dokumencie będą podejmowane przez samorząd miasta w celu realizacji głównej misji strategicznej gminy, a także inicjalizacji i wykonania pozostałych zamierzeń oraz planów zawartych we wszystkich dokumentach planistycznych zarówno koncepcyjnych jak również wykonawczych. Należy nadmienić, że przygotowanie i wdrożenie Planu Rozwoju Lokalnego jest przedsięwzięciem dobrowolnym dla władz samorządu, stanowiącym jednocześnie obligatoryjny element efektywnego postępowania o pozyskanie środków wewnętrznych.

W pracy samorządu Makowa Mazowieckiego najważniejsze jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju miasta jak również określenie jasnych zasad jego funkcjonowania w pełni zintegrowanych ze strategią rozwoju społeczno-gospodarczą, co w konsekwencji ma prowadzić do poprawy warunków życia mieszkańców oraz szeroko rozumianego rozwoju lokalnego. Dlatego też, celem nadrzędnym opracowania tego dokumentu jest dokładne zaplanowanie powyższego zadania, w oparciu o dostępne dane, a tym samym powstanie silnej podstawy niezbędnej w kontekście udziału gminy w postępowaniu o uzyskanie środków zewnętrznych umożliwiających realizację zakładanych priorytetów. Tego typu podejście do planowanego

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

rozwoju miasta wymaga uwzględnienia w przedsięwzięciach wszystkich dotyczących ich dziedzin: środowiska społecznego, przyrodniczego jak również przestrzeni gospodarczej oraz infrastrukturalnej. Oczekiwana jakość wyznaczonych obszarów zależy od sposobu wydajnego ich zagospodarowania oraz ciągłego udoskonalania funkcji skierowanych na poprawę jakości życia miejscowej ludności. Dlatego też, trwały progres zapewni jedynie zintegrowane planowanie i zarządzanie umotywowane oraz potwierdzone dokumentami strategicznymi i programowymi połączone wraz z ciągłym monitorowaniem zmieniających się możliwości. Bazując na określonym potencjale sił uwzględniającym wszelkie słabości wewnętrzne oraz wartości i cele uznane przez lokalną społeczność Plan Rozwoju Lokalnego wskazuje kierunki i zakres racjonalnego zaangażowania środków własnych oraz przewidywane możliwości dofinansowania zewnętrznego. Definiując konkretne zadania służące osiągnięciu postawionych celów, Plan Rozwoju Lokalnego wyznacza terminy ich realizacji, sposoby finansowania i szacowane koszty w kontekście skutecznej realizacji strategii rozwojowej miasta przy optymalnym wykorzystaniu dostępnych zasobów finansowych, ludzkich oraz organizacyjnych.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego został zintegrowany z celami i kierunkami działań zawartymi w: Strategii Rozwoju Kraju do roku 2030, zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020, oraz w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego 2014-2020. Niniejszy dokument będzie podlegał ciągłemu monitorowaniu oraz aktualizacji zgodnej z określonymi procedurami.

1.1. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego

Przedmiotem Planu Rozwoju Lokalnego jest teren Miasta Makowa Mazowieckiego. Czas realizacji Planu został zdeterminowany koniecznością zapewnienia ciągłego procesu zarządzania gminą oraz wyznaczony obecnym okresem programowania tj. 2014-2020 r. Zakres zawartych w nim przedsięwzięć wynika z ustawowych zadań miasta oraz jego samorządu. Powiązanie w wielu aspektach problemowych zadań miasta z zadaniami sąsiednich gmin umożliwi osiągnięcie synergii wynikającej z koncentracji środków na kompleksową realizację zadań mający znaczący wpływ na zwiększenie się konkurencyjności miasta i zwiększenie jego szans rozwojowych. W planie zidentyfikowane są wszystkie możliwe działania i zadania o charakterze rozwojowym, planowane i finansowane zarówno ze środków własnych jak również ze spodziewanych źródeł zewnętrznych. Decyzje o realizacji części zamierzeń uzależnione są, zatem od możliwości pozyskania dofinansowania. Postanowienia dotyczące aplikowania o środki zewnętrzne będą podejmowane również w trakcie bieżących decyzji, mających na uwadze zmieniające się warunki konkursowe, otoczenie zewnętrzne oraz zasady przyznawania dofinansowania, a także terminy ogłaszania nowych naborów. Dlatego też niezbędne jest zapewnienie elastycznego podejścia do planowanych zadań inwestycyjnych, zwłaszcza w odniesieniu do działań jednorocznych, przewidzianych w kilkuletniej perspektywie. W związku z tym,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

w przypadku zaistnienia potrzeby dostosowania się do zaistniałych zmian technicznych oraz formalnych warunków realizacji planowanego przedsięwzięcia Plan Rozwoju Lokalnego będzie podlegał bieżącej aktualizacji dotyczącej nie tylko jego formy, ale również czasu realizacji poszczególnych zadań.

2.2. Historia Makowa Mazowieckiego

Maków Mazowiecki jest jedną z najstarszych osad całego Mazowsza. Datowanie najwcześniejszych dokumentów świadczących o istnieniu na terenie naszego miasta średniowiecznej wsi sięga roku 1065. Wspomniana wieś stanowiła istotny punkt przewozowy na drodze handlowej prowadzącej do Jaćwieża¹. Nieopodal samej osady na lewym, wysokim brzegu rzeki Orzyc, wznosił się warowny gród, a w późniejszym okresie również zamek książęcy i królewski. Maków Mazowiecki uzyskał chełmińskie prawa miejskie w 1421r. nadane mu przez Księcia Mazowieckiego Janusza I.

Okres swojego rozkwitu miasto przeżywało w pierwszej połowie XVI w. Maków Mazowiecki stał się wówczas stolicą starostwa grodowego, a przy tym również miejscem odbywania się sądów ziemskich i grodzkich. W tamtym okresie znajdowało się tu blisko 200 domostw. O tym jak wielką rolę odgrywał wówczas Maków Mazowiecki świadczy fakt, że ziemię różańską także nazywano ziemią makowską. Szczególną uwagę należy zwrócić na to, że Maków Mazowiecki pośredniczył w handlu z Litwą. Przez miejscową komorę celną przewożono na zachód Europy futra, воск, skóry, zboże, drewno i płody leśne. Na wschód natomiast trafiały tkaniny, klejnoty oraz wina.

Wiek XVII był już niestety czasem upadku spowodowanym przez wielki pożar z 1620 roku, który w swoich płomieniach strawił znaczną część miasta. Obrząz kłęski, która nawiedziła miasto dopełniła wojna ze Szwecją 1655-1660. Postęp prac mających na celu odbudowę zniszczonej zabudowy był stosunkowo powolny, a związany z tym wysiłek zniweczony przez kolejny pożar, który wybuchł w 1787 roku. Tym razem rozszalały żywioł pochłonął w pożodze co najmniej połowę miasta. W tym czasie Maków Mazowiecki znajdował się pod zaborem pruskim. W okresie wojen napoleońskich wojska francuskie stworzyły w kościele pod wezwaniem Bożego Ciała piekarnię, a konkretniej młyn połączony z piekarnią oraz stajnie. Dowodem na zaistnienie tego faktu jest młyńskie koło wmurowane w ścianę kościoła znajdującą się przy wejściu do zakrystii.

Pod koniec XIX wieku w mieście zaczęło rozwijać się rzemiosło szewskie oraz garbarskie, powstał także miejski browar oraz wytwórnia miodu pitnego. Do roku 1896 pobudowano także tartak oraz pierwszy młyn.

W czasie trwania I wojny światowej teren Makowa Mazowieckiego stał się sceną zaciętych walk, w wyniku których miasto po raz kolejny zostało zniszczone. Należy jednakże zauważyć, że okupacja niemiecka w znacznym stopniu przyczyniła się także do rozwoju samego miasta. W latach 1916-1917 władze niemieckie wybudowały kolej wąskotorową łączącą Maków Mazowiecki z Mławą. Niemcy rozwinęli także łączność telefoniczną, chociaż budowę sieci o użytku publicznym rozpoczęto dopiero w 1920 roku. W okresie powojennym zbudowano także elektrownię miejską, łaźnię, rzeźnię oraz dwie szkoły. W trakcie wojny

¹ Ziemie zajmowane do ok. XIII wieku przez bałtyjskie plemię Jaćwingów. Obejmowały one obszary między Biebrzą na południu, Niemnem na wschodzie, Niemnem i Szeszupą na północy oraz puszciami na wschód od jezior Mamry i Śniardwy (mniej więcej na południe od dzisiejszej Goddapi) oraz rzeką Łęg (dzisiejsza nazwa Ełk) na zachodzie (większość tych terenów to dzisiejsza Suwalszczyzna).

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

polsko-bolszewickiej 1919-1921 przez kilka dni linią rzeki Orzyc przebiegała linia frontu. Bolszewikom nie udało się jednak sforsować bronionej przez polską armię rzeki i zdobyć miasta.

W okresie międzywojennym znaczną część mieszkańców Makowa Mazowieckiego stanowiła społeczność żydowska. Szacuje się, że było to blisko trzy tysiące osób na siedem tysięcy całej liczby ludności.

Obecna nazwa miasta Maków Mazowiecki została przyjęta w roku 1928. W okresie niemieckiej okupacji ziem polskich (1939-1945) nazwa Maków została przemianowana na Mackein, a samo miasto zostało wcielone do III Rzeszy. W latach 1941-42 Niemcy utworzyli na terenie miasta getto w rejonie ulic Zielonego Rynku, ul. Przasnyskiej, Grabowej i Franciszkańskiej. W makowskim getcie przetrzymywano nie tylko Żydów miejscowych, ale również tych pochodzących z pobliskich miejscowości między innymi z Chorzel, Mławy i Przasnysza. W listopadzie 1942 r. Żydzi zostali wywiezieni do Mławy skąd 6 grudnia tego samego roku trafili do koncentracyjnego obozu zagłady KL Auschwitz. Jeszcze tego samego dnia ponad tysiąc z nich zostało wysłanych do komór gazowych. Ogromne straty w tym czasie poniosła także miejscowa ludność Polska. 12 lutego 1940 roku w lesie koło Sewerynowa w miejscu zwanym Wąski Las rozstrzelano 560 Polaków, głównie mieszkańców miasta, w tym także całe rodziny zwiezione w to miejsce przez funkcjonariuszy SS pod pretekstem chęci pomocy osobom chorym.

Z informacji opartych na dostępnych dokumentach i relacjach świadków wynika, że w Wąskim Lesie straconych zostało jeszcze blisko tysiąc mieszkańców powiatu makowskiego. Wiadomym jest jednak, że w ramach polityki eksterminacyjnej ludności polskiej hitlerowcy dokonywali wielu potajemnych, masowych egzekucji. W trakcie walk, do których doszło na terenie Makowa od jesieni 1944 r. do bitwy wyzwolénckiej 14-17 stycznia 1945 r. miasto uległo zniszczeniu w 90% swojej zabudowy. Nie można również zapomnieć o tym, że wycofujący się naziści postanowili wymierzyć ostatni cios skierowany głównie przeciwko ludności cywilnej i silnie zaminowali obszar całego miasta oraz tereny na wschód od niego, wykorzystując przy tym miny pułapki przypominające zabawki, przybory do pisania czy też części odzieży eksplodujące przy próbie podniesienia.

Pomimo odbudowy miasta trwającej do lat 60-tych XX ubiegłego wieku, Maków Mazowiecki nigdy nie odzyskał tak wielkiego znaczenia, jakim cieszył wcześniej. W roku 1961 Maków Mazowiecki liczył blisko pięć tysięcy mieszkańców. Posiadał szkołę podstawową, liceum ogólnokształcące i szpital, powstały też drobne zakłady przemysłowe.

Do roku 1975 miasto stało się siedzibą powiatu makowskiego leżącego wówczas w województwie warszawskim. W 1975 roku na mocy reformy administracyjnej kraju Ziemia Makowska znalazła się w woj. ostrołęckim. W wyniku kolejnej reformy z 1998 r. przywrócone zostały zlikwidowane wcześniej powiaty, przy czym całkowitą liczbę województw zredukowano do liczby szesnastu. Maków Mazowiecki ponownie jako powiat znalazł się na obszarze województwa mazowieckiego.

2.3. Środowisko przyrodnicze

2.3.1. Walory krajobrazowo–przyrodnicze

Maków Mazowiecki położony jest na terenie obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski” liczącego 61 tys. km², w skład którego wchodzi 58 powiatów i 362 gminy północnowschodniej Polski. Obszar ten obejmuje tereny bardzo wartościowe pod względem przyrodniczym i niewiele zmienione działalnością człowieka.

Jednym z głównych elementów, które decydują o jakości środowiska przyrodniczego jest stan powietrza atmosferycznego. Źródła zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na terenie Makowa Mazowieckiego można podzielić na: energetyczne, technologiczne oraz komunikacyjne.

Miasto nie zostało wpisane na listę miast o dużej skali zagrożenia środowiska emisją zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w 2007 r., oznacza to, że Maków Mazowiecki znajduje się w strefie, w której nie są przekraczane dopuszczalne wartości zanieczyszczeń powietrza.

Na obrzeżach miasta znajduje się wiele kompleksów leśnych, natomiast zapleczem rekreacyjnym samego miasta jest 70 hektarowy las „Grzanka” znajdujący się przy południowo-wschodniej granicy Makowa Mazowieckiego z licznymi pomnikami przyrody. Wysoka skarpa i malowniczy brzeg rzeki wijącej się w dolinie licznymi meandrami, ogromne połacie łąk w okolicy stwarzające naturalne warunki do wypoczynku. W centrum miasta znajduje się Park Saperów, który oprócz funkcji parku miejskiego jest także miejscem pamięci narodowej. Swoją nazwę park wzięty od saperów, którzy zapisali się bardzo pozytywnie w historii Makowa Mazowieckiego. W starorzeczu Orzyca wybudowano w latach siedemdziesiątych sztuczny zbiornik wodny o powierzchni 17 ha. Akwen jest łowiskiem specjalnym Polskiego Związku Wędkarskiego. Maków Mazowiecki charakteryzuje wysokotowarowa produkcja rolnicza, jednak spore obszary leśne w dolinach Narwi i płynącego przez miasto Orzyca, stanowią coraz bardziej doceniane zaplecze rekreacyjne dla mieszkańców aglomeracji warszawskiej. Dolina Orzyca i odcinki dolin bocznych jego dopływów łącznie z otoczeniem Zalewu Makowskiego, wraz z lasem „Grzanka”, tworzą podstawową strukturę ekologiczną miasta.

2.3.2. Charakterystyka obszarów leśnych

Lasy zajmują w mieście powierzchnię 93 ha, z czego 19 ha to lasy prywatne. Oznacza to, że lesistość miasta wynosi 9,02 %. Są to kompleksy leśne o zróżnicowanym drzewostanie. Lasy należące do Skarbu Państwa posiadają 50 letni drzewostan z przewagą dębu szypułkowego, sosny i świerku. W praktyce jest to jeden zwarty kompleks leśny, noszący nazwę lasu „Grzanka”, usytuowany w południowo-wschodnich obrzeżach miasta. Lasy regionu makowskiego zajmują powierzchnię 26 677 ha. Lesistość regionu przekracza 25 %, co jest wielkością zbliżoną do średniej krajowej.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, Wojewoda Mazowiecki, wdrożył następujące zakazy, obowiązujące w rejonach funkcjonowania pomników przyrody:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
- zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- ustawiania tablic reklamowych.

Do miejskich terenów zieleni urządzonej, wymagających ochrony zaliczamy:

- Park Sapera, założony w starorzeczu Orzyca, na lewym brzegu rzeki, obwałowany, o powierzchni 5,5 ha,
- zieleńce miejskie o powierzchni 1,94 ha,
- Rodzinne Ogrody Działkowe o powierzchni 6,3 ha, położone w północno-zachodniej części miasta, w rejonie ulicy Przemysłowej,
- tereny zieleni osiedlowej o powierzchni 8,9 ha,
- tereny zieleni ulicznej - 0,3 ha,
- cmentarz rzymsko-katolicki o powierzchni 2,5 ha, przy ulicy Cmentarnej, w południowej części miasta,
- Cmentarz Wojenny Żołnierzy Armii Radzieckiej o powierzchni 2,35 ha, zlokalizowany na zachód od Lasu Grzanka - w jego bezpośrednim sąsiedztwie.

2.4. Turystyka i rekreacja

Maków Mazowiecki to miasto posiadające niezwykle duży potencjał turystyczny, niestety jest to jednocześnie potencjał zupełnie niewykorzystany i do tej pory niedoceniany. Walory krajobrazowo przyrodnicze miasta, bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne jak również atrakcyjne w tym samym kontekście najbliższe okolice gminy to zdecydowanie mocny i silny atut tego obszaru, który zaadoptowany umiejętnie na potrzeby realizacji celów strategicznych miasta otworzy zupełnie nowe możliwości promocji oraz jego rozwoju. Już sam fakt przynależności tej części północnego Mazowsza do terenów „Zielonych Płuc Polski” świadczy o jego wyjątkowości oraz ogromnej wartości unikalnych atrybutów nie tylko przyrodniczych, ale również kulturowych. Należy zwrócić uwagę, że tego typu walory stanowiące tym samym zasoby miasta są wartością uznawaną i docenianą w skali krajowej jak również europejskiej.

Bogatą listę zabytków gminy o niewątpliwiej wartości historycznej w znacznej większości stanowią obiekty budowlane podlegające ochronie konserwatorskiej. Jednakże zasoby dziedzictwa kulturowego jak również dóbr kulturalnych miasta stanowią także obszary oraz obiekty wpisane do rejestru zabytków Województwa Mazowieckiego. Stała i racjonalna ochrona zabytków w zakresie określonym ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami (Dz U z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) to oczywiście niekwestionowany obowiązek gminy. Niemniej jednak pozyskiwanie funduszy na renowację zabytków, zmiana ich własności, funkcji oraz przeznaczenia leży w szeroko rozumianym interesie Makowa Mazowieckiego.

Mając zatem w zamiarze realizację celów strategicznych miasta wszelkie wyżej wymienione działania podejmowane będą w ramach obecnego programowania i jedynie przy akceptacji oraz na podstawie wytycznych konserwatora.

2.4.1. Dziedzictwo kulturowe

Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz zabytków i dóbr kultury współczesnej na obszarze miasta odbywa się poprzez:

- ochronę obiektów i założeń wpisanych do rejestru zabytków,
- strefy ochrony konserwatorskiej,
- ochronę obiektów o charakterze zabytkowym oraz pomników i miejsc pamięci objętych gminną ewidencją zabytków.

Główne zabytki miasta Makowa Mazowieckiego

1. Kościół parafialny pw. Bożego Ciała

Najstarszy, a zarazem najcenniejszy zabytek Makowa Mazowieckiego jest konsekrowany w 1490 r., gotycki, murowany kościół pw. Bożego Ciała parafii św. Józefa. Świętego, którego szczególnym kultem darzyła św. Teresa z Avila i od której to właśnie rozpoczęło się nadawanie katolickim świątyniom i parafiom wezwania św. Józefa. Pierwsze udokumentowane informacje o makowskiej parafii pochodzą z roku 1421, kiedy to jej erekcja została potwierdzona przez biskupa płockiego Jakuba z Korzkwi, w związku z odnowieniem lokacji miasta przez księcia mazowieckiego Janusza I Starszego. Istniał już wówczas pierwszy kościół - drewniany, wystawiony we wcześniejszym stuleciu. Obecny p.w. Bożego Ciała, wybudowano pod koniec XV wieku, staraniem ówczesnego proboszcza, podkanclerzego mazowieckiego i prepozyta kapituły katedralnej płockiej - Stanisława z Lipia Lipskiego. W I połowie XVII w. dobudowano kaplicę świętej Anny. Pierwszą restaurację przeszedł w połowie XVIII w. Poważnie uszkodzony podczas pożaru w 1789 r. Zdewastowany przez armię francuską podczas epoki napoleońskiej: pierwotnie więzienie, później piekarnia. Od 1806 do 1837 stanowił pustostan, by po odbudowie powrócić do funkcji sakralnych. Uszkodzony w trakcie ofensywy armii radzieckiej w roku 1944, po zakończeniu II wojny światowej został wyremontowany. Jest to orientowana, trójnawowa, bazylikowa świątynia późnogotycka wymurowana z cegły w układzie gotyckim z użyciem zendrówki układanej we wzór rombowy oraz dużych, dekoracyjnych kamieni polnych w licu elewacji i szkarp, m.in.: kamień młyński w prezbiterium. Częściowo otynkowana, posiadająca w ścianach otwory maculcowe. Prezbiterium niższe od nawy głównej, jednak tej samej szerokości, trójprzęsłowe, zamknięte ścianą prostą. Korpus nawy trójprzęsłowy z: od wschodu - kaplicą świętej Anny, od zachodu - kruchą z końca XV w., od północy - kruchtą z 1837 r. Nawy boczne połączone z główną parami półkolistych arkad z profilowanymi archiwoltami, wspartych na czworobocznych filarach z niskimi tokańskimi pilastrami. Okna zamknięte ostrołukowo w rozglifionych, tynkowanych wnękach zamkniętych półkoliście. W elewacji północnej przy kruchcie wmurowana w ścianę stara kropielnica granitowa. Ołtarze główny i boczne barokowe z obrazami wykonanymi od wieku XVIII do czasów współczesnych, przedstawiającymi m.in.: świętego Piotra, świętych Kryspina i Kryspiniana, świętego Antoniego Padewskiego, św. Izydora Oracza. Wśród rzeźb: popiersie Boga Ojca i figur a św. Michała Archanioła. Warto zwrócić uwagę na kamienny, manierystyczny nagrobek Jędrzeja Noskowskiego - starosty różańskiego i makowskiego. Na terenie przykościelnym wysoka ceglana czworoboczna dzwonnica wybudowana w latach w 1925-1926.

2. Figurka Pana Jezusa Miłosiernego

Przed makowskim kościołem stoi stuletnia już figura Pana Jezusa Miłosiernego. Na postumencie, na którym ustawiono rzeźbę Chrystusa Pana, umieszczono tabliczkę, której treść brzmi: „A Królestwu Jego nie będzie końca. Łuk.1.33. I.H.S. 313-1913 Bogu na Chwałę, Bliźnim ku Zbawieniu, Na Wieczną

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Pamięć Tryumfu Krzyża Świętego Ten Znak Poświęcają Parafianie Makowscy: I.W., S.A., I.P.” Charakterystyczną cechą makowskiej figury Pana Jezusa jest to, że sylwetka nie jest wyprostowana, ale lekko pochylona do przodu.

3. Stary cmentarz parafialny

Miejsce pamięci narodowej, gdzie znajdują się ślady wydarzeń historycznych: mogiła Powstańców Styczniowych 1863 r., mogiła żołnierzy poległych w wojnie 1920 r., kwatera żołnierzy niemieckich z 1914 r., pomniki poświęcone bohaterom II wojny światowej oraz nauczycielom działającym w tajnym nauczaniu.

4. Cmentarz Wojenny Żołnierzy Armii Radzieckiej

Jest to jeden z największych cmentarzy żołnierzy sowieckich w Polsce, o powierzchni trzech hektarów. W ponad sześćuset mogiłach zbiorowych umieszczono 15 500 żołnierzy radzieckich poległych w walkach o wyzwolenie spod okupacji niemieckiej powiatów makowskiego i przasnyskiego. Do usytuowanego w południowej części cmentarza, mierzącego 10 metrów obelisku prowadzi ok. 100-metrowa, wyasfaltowana alejka. Po jej obu stronach umiejscowiono groby poległych. Przed obeliskiem ustawiono z dwóch stron – naturalnych rozmiarów – rzeźby składające się z postaci żołnierza, za którym stoją wyzwoleni i chronieni przez niego ludzie i dzieci. Za obeliskiem ulokowano pięćdziesiąt pojedynczych mogił oficerów i podoficerów.

5. Pomnik ku czci pomordowanych w latach 1939-1945 roku

Usytuowany jest w centrum miasta, w pobliżu Miejskiego Domu Kultury, przy skrzyżowaniu ulic Moniuszki i 1 Maja. Jest to pomnik ustawiony na niewielkim, wyłożonym kostką brukową placu. W jego górnej części umieszczono krzyż grunwaldzki. Poniżej znajduje się inskrypcja: „W hołdzie mieszkańcom powiatu makowskiego zamordowanym przez okupanta hitlerowskiego w latach 1939-1945. Społeczeństwo Makowa Mazowieckiego.” Odsłonięty został w 1968 roku.

6. Pomnik poległych w walce o niepodległość w latach 1914-1920

Znajduje się obok kościoła przy ulicy Kilińskiego znajduje się pomnik poświęcony poległym w walce o niepodległość w latach 1914 – 1920. Ufundowany został w 1931 r. staraniem Koła Związku Peowików. Zniszczony podczas wojny, zrekonstruowany został z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Ziemi Makowskiej. Odsłonięcie pomnika nastąpiło 10 czerwca 1989 r. Obok pomnika odbywają się miejskie uroczystości patriotyczne.

Zabytki kultury żydowskiej

Do czasów II wojny światowej połowę mieszkańców Makowa stanowili Żydzi. Zasiadali oni północną część miasta oraz większość Rynku. Do dzisiaj zachowały się trzy obiekty związane z wyznaniem mojżeszowym. Są to: łaźnia rytualna przy ul. Przasnyskiej, dom kahalny i dom modlitwy przy ul. Zielony Rynek. Na terenie dworca PKS (dawny cmentarz żydowski – kirkut) znajduje się lapidarium - pomnik poświęcony pamięci makowskich Żydów wymordowanych przez Niemców w czasie okupacji. Zbudowany jest z fragmentów kamiennych płyt nagrobkowych zebranych z różnych miejsc w mieście. Część płyt Niemcy zużyli na krawężniki przy ulicy Grabowej. Lapidarium mieści się na terenie starego cmentarza żydowskiego, zamienionego obecnie na dworzec autobusowy. Inicjatorem budowy pomnika byli członkowie Towarzystwa Miłośników Ziemi Makowskiej. Odświeżeniu towarzyszyły liczne uroczystości, otwarta została też wystawa poświęcona Żydom i pomnikowi.

Mławska Kolej Dojazdowa

Istotnym dla rozwoju turystyki oraz perspektywicznej realizacji celów promocyjnych jest również fakt, że Maków Mazowiecki znajduje się na trasie zabytkowej kolejki wąskotorowej. Znaczna większość gmin posiadających na swoim terenie kolejki wąskotorowe stara się wykorzystać ten fakt z korzyścią dla miasta i jego mieszkańców, co wyraźnie świadczy o postrzeganiu ich jako zasób szczególny, niezwykle interesujący i tym samym wyróżniający gminę nie tylko na tle całego powiatu ale również całego województwa. Należy zatem uznać, że ten element wykorzystany umiejętnie przez władze samorządowe, może w sposób oczywisty wpłynąć na atrakcyjność oraz konkurencyjność terenu miasta w kontekście turystycznym, a tym samym przyczynić się do rozwoju okolicy. Zważywszy na rosnącą popularność i niesłabnące zainteresowanie turystów koleją tego typu w kraju, powinno się zaimplementować wszelkie walory turystyczne kolejki na potrzebę realizacji priorytetowych celów miasta.

2.4.2. Obszary i obiekty objęte ochroną

Do jednych z najważniejszych zasobów Makowa Mazowieckiego należą obszary oraz obiekty podlegające ochronie. Niezwykle interesująca, a przy tym niestety również i dramatyczna przeszłość miasta przyczyniła się do powstania bogatej listy obiektów o charakterze zabytkowym i ogromnej wartości kulturowej. Walory historyczno-kulturowe stanowią istotną jakość w układzie przestrzennym oraz wizerunku architektonicznym miasta. Nie wolno jednak zapominać także o tym jak szalenie istotną rolę odgrywają również w tym przypadku wartości obyczajowe, duchowe i jak najbardziej społeczne.

Ze względu na powyższe, a także ze względu na aspekt rozwojowy omawianego zasobu utrzymanie, ochrona oraz adaptacja tego typu obiektów powinna być jedną z głównych przesłanek przekształceń rewitalizacyjnych w śródmiejskiej strefie zabudowy.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Materię składającą się na wartości kulturowe Makowa Mazowieckiego, można obecnie podzielić na: obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków woj. Mazowieckiego oraz obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków woj. Mazowieckiego

- układ urbanistyczny Starego Miasta – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej,
- nawarstwienie kulturowe Starego Miasta,
- kościół p.w. Bożego Ciała,
- budynek dawnej łaźni miejskiej,
- bożnica żydowska bractwa „Bet Hamidrasz”,
- dawny dom kahalny,
- cmentarz przykościelny - ul. Kościelna
- przestrzenny układ komunikacyjny Mławskiej Kolei Dojazdowej (układ torowiska w granicach działki 169),
- stanowiska archeologiczne.

Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków

1. obszar po cmentarzu żydowskim przed 1875 r. - ul. Ciechanowska,
2. cmentarz żołnierzy radzieckich ok. 1950 - 1955 r. - ul. Sportowa,
3. cmentarz parafialny przeł. XIX i XX w. - ul. Moniuszki/Cmentarna,
4. cmentarz parafialny (obecnie skwer) ok. 1832 - 34 r. - ul. Moniuszki/Armii Krajowej,
5. dawny cmentarz żydowski schyłek XVIII w. - ul. Przasnyska/Adamowska,
6. dom mieszkalny murowany 1940 - 42 r. - ul. Mickiewicza 33,
7. dom mieszkalny murowany 1940 - 42 r. - ul. Mickiewicza 30,
8. dom mieszkalny murowany 1940 - 42 r. - ul. Mickiewicza 28,
9. dom mieszkalny murowany 1930 - 35 r. - ul. Mickiewicza 16,
10. dom mieszkalny murowany 1955 r. - ul. Mickiewicza 5,
11. pomnik pamięci społeczności żydowskiej 1988 r. - ul. Adamowska 7,
12. dom mieszkalny drewniany I ćw. XX w. - ul. Adamowska 2,
13. dom mieszkalny drewniany ok. 1925 - 30 r. - ul. Armii Krajowej 80,
14. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Armii Krajowej 67,
15. dom mieszkalny murowany ok. 1900 r. - ul. Armii Krajowej 65,
16. młyn mechaniczny I ćw. XX w. - ul. Armii Krajowej 12,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

17. dom mieszkalny murowany 1930 - 35 r. - ul. Armii Krajowej 9,
18. dom mieszkalny drewniany ok. 1925 r. - ul. Armii Krajowej 6,
19. dom mieszkalny drewniany ok. 1927 r. ul. Ciechanowska 4,
20. budynek stacji kolejowej ok. 1950 r. - ul. Duńskiego Czerwonego Krzyża/Kolejowa,
21. dom mieszkalny murowany ok. 1955 r. - ul. Franciszkańska 14,
22. dom mieszkalny drewniany ok. 1900 r. - ul. Grabowa 56,
23. kapliczka przydrożna murowana II ćw. XIX w. - ul. Grabowa 50,
24. dom mieszkalny drewniany pocz. XX w. - ul. Grabowa 50,
25. dom mieszkalny drewniany kon. XIX w. - ul. Grabowa 48,
26. dom mieszkalny drewniany ok. 1912 r. - ul. Grabowa 46,
27. dom mieszkalny murowany ok. 1925 - 1930 r. - ul. Grabowa 38,
28. dom mieszkalny drewniany ok. 1912 r. - ul. Grabowa 35/37,
29. dom mieszkalny drewniany pocz. XX w. - ul. Grabowa 31,
30. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Grabowa 25,
31. dom mieszkalny drewniany ok. 1900 r. - ul. Grabowa 21,
32. dom murowany I ćw. XX w. - ul. Grabowa 14,
33. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Grzybowa 6,
34. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Grzybowa 4,
35. dom mieszkalny murowany ok. 1912 r. - ul. Kilińskiego 12,
36. dom mieszkalny murowany ok. 1926 r. - ul. Kilińskiego 10,
37. dom mieszkalny murowany ok. 1910 r. - ul. Kilińskiego 8,
38. dom mieszkalny murowany po 1900 r. - ul. Kilińskiego 7/9,
39. dom mieszkalny murowany ok. 1900 r. - ul. Kilińskiego 6,
40. dom mieszkalny murowany ok. 1900 r. - ul. Kilińskiego 5,
41. dom mieszkalny drewniany I ćw. XX w. - ul. Kościelna 14,
42. dawna plebania murowany IV ćw. XIX w. - ul. Kościelna 11,
43. budynek dawnej elektrowni wodnej murowany ok. 1925 r. przy kładce przez rzecze Orzyc,
44. pomnik Chwała Saperom - Park Saperom,
45. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Moniuszki 99,
46. krzyż przydrożny 1904 r. - ul. Moniuszki 115,
47. dom mieszkalny murowany ok. 1935 r. - ul. Moniuszki 74,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

48. krzyż wotywny ok. 1887 r. - ul. Moniuszki 70,
49. dom mieszkalny drewniany pocz. XX w. - ul. Moniuszki 69,
50. dom mieszkalny drewniany pocz. XX w. - ul. Moniuszki 63,
51. dom mieszkalny drewniany 1925 - 1930 r. - ul. Moniuszki 60,
52. dom mieszkalny drewniany 1925 - 1930 r. - ul. Moniuszki 56,
53. dom mieszkalny drewniany ok. 1925 r. - ul. Moniuszki 52,
54. dom mieszkalny murowany ok. 1925 r. - ul. Moniuszki 49,
55. dawna piekarnia murowany ok. 1925 - 1930 r. - ul. Moniuszki 42,
56. dom mieszkalny drewniany ok. 1925 - 1930 r. - ul. Moniuszki 41,
57. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 - 35 r. ul. - Moniuszki 39,
58. dom mieszkalny murowany ok. 1925 r. - ul. Moniuszki 38,
59. dom mieszkalny drewniany ok. 1925 r. - ul. Moniuszki 32,
60. dom mieszkalno-usługowy murowany ok. 1930 r. - ul. Moniuszki 24,
61. dom mieszkalny drewniany ok. 1925 - 1930 r. - ul. Moniuszki 22,
62. dom mieszkalny drewniany I ćw. XX w. - ul. Moniuszki 19,
63. dom mieszkalny murowany ok. 1925 - 1930 r. - ul. Moniuszki 18,
64. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Moniuszki 14,
65. dom mieszkalny murowany ok. 1925 - 1930 r. - ul. Moniuszki 13,
66. dom mieszkalny murowany poł. XIX w. - ul. Moniuszki 9,
67. dom mieszkalny murowany I ćw. XX w. - ul. Moniuszki 5,
68. dom mieszkalny murowany ok. 1955 r. - ul. Moniuszki 1,
69. dom mieszkalny murowany ok. 1935 r. - ul. 1 Maja 9,
70. budynek biurowy ok. 1955 r. - ul. Mazowiecka 18,
71. pomnik poległych Polaków w latach 1914-1920 - 1989 r. - ul. Kościuszki,
72. figura Maryjna 1927 r. - ul. Kościuszki (przy ogrodzeniu cmentarza przykościelnego),
73. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 - 1935 r. - ul. Nadrzeczna 1,
74. dom mieszkalny drewniany ok. 1935 r. - ul. Ogrodowa 8,
75. dom mieszkalny drewniany ok. 1935 r. - ul. Ogrodowa 7,
76. dom mieszkalny drewniany ok. 1935 r. - ul. Ogrodowa 6,
77. dom mieszkalny murowany ok. 1940 - 1943 r. - ul. Przasnyska 62,
78. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Przasnyska 52,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

79. krzyż wotywny 1933 r. - ul. Przasnyska 45,
80. dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w. - ul. Przasnyska 44,
81. budynek dawnego młyna mechanicznego 1 ćw. XX w. - ul. Przasnyska 40,
82. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 - 1935 r. - ul. Polna 4,
83. dom mieszkalny murowany ok. 1920 - 1930 r. - ul. Rynek 28,
84. dom mieszkalny murowany ok. 1920 - 1930 r. - ul. Rynek 28,
85. dom mieszkalny murowany ok. 1918 r. - ul. Rynek 25,
86. dom mieszkalny murowano - drewniany ok. 1930 r. - ul. Rynek 21,
87. dom mieszkalny murowany I ćw. XX w. - ul. Rynek 20,
88. dom mieszkalny murowany I ćw. XX w. - ul. Rynek 19,
89. dom mieszkalny murowany II poł. XIX w. - ul. Rynek 13/14,
90. dom mieszkalny murowany IV ćw. XIX w. - ul. Rynek 12,
91. dom mieszkalny murowany ok. 1925 r. - ul. Rynek 7,
92. dom mieszkalny murowany II poł. XIX w. - ul. Rynek 5a,
93. dom mieszkalny murowany II poł. XIX w. - ul. Rynek 5,
94. dom mieszkalny murowany II poł. XIX w. ul. Rynek 3,
95. pomnik rocznicy lokacji miasta 1971 r. - ul. Rynek,
96. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 r. - ul. Sportowa 64,
97. dom mieszkalny drewniany ok. 1930 - 1935 r. - ul. Sportowa 62,
98. mogiła pomordowanych - ul. Sportowa,
99. dom mieszkalny drewniany ok. 1935 r. - ul. Wiśniowa 1,
100. dom mieszkalny drewniany ok. 1935 r. - ul. Warszawska 30,
101. dom mieszkalny drewniany ok. 1935 - 1937 r. - ul. Warszawska 24,
102. płyta upamiętniająca miejsce masowego mordu 1967 r. - las Grzanka.

Ze względu na unikatowy charakter walorów przyrodniczych terenów zielonych miasta, Maków Mazowiecki został zaliczony do obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione na obszarze miasta wynoszą 97 ha. co stanowi blisko 10 % całej jego powierzchni. Lasy Państwowe pozostają w administrowaniu Nadleśnictwa Pułtusk i są to lasy produkcyjne stanowiące jeden kompleks usytuowany w południowo-wschodniej części miasta zwany lasem „Grzanka”. Obszary tego rodzaju zarówno państwowe jak i prywatne powinny podlegać ochronie ze względu na swoją małą powierzchnię ale również ważną rolę jaką pełnią w ekologicznym systemie miasta. W zakres ochrony powinno się włączyć

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

działania zmierzające do zwiększenia biologicznej odporności drzewostanów, a także chronić tereny zadrzewione przed wyrębem.

Niestety krajowy system obszarów chronionych, wyznaczony w sieci ekologicznej ECONET-PL² nie obejmuje terenu miasta ani terenów sąsiednich. Podobnie tereny Makowa Mazowieckiego nie wchodzi w skład obszarów NATURA-2000 i nie znajdują się w granicach parków krajobrazowych oraz obszarów chronionego krajobrazu, woj. mazowieckiego. Ochronie prawnej podlegają jedynie wybrane twory przyrody żywej stanowiącej część przestrzennej struktury ekologicznej w postaci pomników przyrody uznanych w oparciu o art. 40 ustawy o ochronie przyrody.

W granicach miasta występuje tylko jedna z form prawnej ochrony przyrody – pomniki przyrody, powołane Rozporządzeniem nr 15/2008, Wojewody Mazowieckiego z dnia 28.02.2008 r.:

- dąb szypułkowy (*Quercus robur*), usytuowany przy ulicy Sportowej nr 24 (las „Grzanka”), o obwodzie pnia 271 cm i wysokości 20 m,
- dwupniowy dąb szypułkowy, przy ulicy Sportowej 15 (las „Grzanka”), o obwodach pni 255 i 263 cm i wysokości 17 i 18 m,
- dąb szypułkowy przy ulicy Sportowej 15 (Las Grzanka), o obwodzie pnia 470 cm i wysokości 30 m,
- dąb szypułkowy przy ulicy Moniuszki 63, o obwodzie pnia 226 cm i wysokości 20 m,
- grupa 5 drzew – modrzewi europejskich (*Larix decidua* Mill.), usytuowanych na terenie Oddziału 169d Nadleśnictwa Pułtusk, o obwodach 242, 245, 245, 246 i 276 cm i wysokości 30 m,
- dąb szypułkowy, usytuowany na obszarze Nadleśnictwa Pułtusk – działka nr 446/167 (las „Grzanka”), o obwodzie pnia 362 cm i wysokości 25 m.

2.4.3. Rekreacja i wypoczynek

Niewątpliwą atrakcją sprzyjającą rozwojowi turystyki w Makowie Mazowieckim jest powstały w 1977r. zbiornik sportowo-rekreacyjny o niewykorzystanym do dziś potencjale. Makowski zalew zajmuje powierzchnię 17 ha, ma pojemność 360 tyś. m³ a jego średnia głębokość to 1,8 m. Akwen charakteryzuje się wydłużonym kształtem, zaś jego linia brzegowa jest dość regularna. Zbiornik ten cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród wszystkich mieszkańców miasta w tym szczególnie pośród wędkarzy, jak również wielbicieli sportów wodnych i jest jednym z najsłynniejszych miejsc tego typu w tej części północnego Mazowsza. Niestety jego funkcja rekreacyjno-wypoczynkowa nie została do tej pory należycie wykorzystana. Zważywszy na fakt niestąbnącej popularności kąpieliska, plaży oraz trasy spacerowej jak również poprzez wzgląd na zalety widokowe tego zbiornika Plan Rozwoju Lokalnego zakłada przeprowadzenie niezbędnych

² Krajowa Sieć Ekologiczna stanowiąca część Europejskiej Sieci Ekologicznej (ECONET).

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

inwestycji mających na celu zrewitalizowanie akwenu oraz zagospodarowanie przylegającego do niego terenu co w konsekwencji wiązać się będzie z ożywieniem sektora usług turystycznych miasta, pobudzeniem gospodarczym oraz zażegnaniem procesu dalszej degradacji tego terenu.

Wśród pozostałych walorów i jednocześnie zasobów Makowa Mazowieckiego stanowiących bądź mogących stanowić w przyszłości miejsce wypoczynku i rekreacji m.in. dla turystów niewątpliwie należy wymienić tereny położone w dolinie rzeki Orzyc oraz w bliskim jej sąsiedztwie. Zalicza się do nich między innymi powstały w połowie lat sześćdziesiątych Park Sapera. Zajmuje on obszar 5,5 ha i jest położony w południowo-wschodniej części miasta. Podobnie jak retencyjny zbiornik zalewu park powstał na łąkach w starorzeczu rzeki Orzyc. Rzeka stanowi jednocześnie jego zachodnią i południową granicę. Ze względu na położenie, teren parku ze wszystkich stron otoczony jest wałami ziemnymi. Od północy ogranicza go tranzytowy szlak komunikacyjny (wschód-zachód). Wschodnią jego granicą jest skarpa tarasu zalewowego natomiast w południowo-wschodniej części tego obszaru znajduje się mogiła „Pod górą” upamiętniająca ofiary egzekucji dokonanej 1 września 1941 r. przez hitlerowców podczas której stracono dwudziestu mieszkańców Makowa. W roku 2014 park doczekał się drobnych prac rewitalizacyjnych dokonanych w ramach dofinansowanej przez WFOŚiGW ścieżki dydaktycznej „Ja i przyroda zależymy od siebie”. Zważywszy na fakt że ww. park stanowi jeden z najważniejszych terenów spacerowych miasta oraz spotkań jego mieszkańców należy zauważyć że poziom przeprowadzonych tam do tej pory prac jest niezadowolający. Dlatego też obszar ten powinien być obiektem kolejnych prac inwestycyjnych dążących do odpowiedniego wzmocnienia ciągów pieszych, ograniczenia i likwidacji zagrożeń hydro-meteorologicznych oraz zagospodarowania jego przestrzeni zgodnie z koncepcją rozwojową miasta oraz jego rolą promocyjną w pełni zintegrowaną z wytycznymi oraz celami programów ochrony środowiska.

Jednym z najistotniejszych miejsc z punktu widzenia możliwości realizacji celów strategicznych miasta zintegrowanych z I osią priorytetową programu operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 oraz IV osią priorytetową RPO: Gospodarka przyjazna środowisku i społeczeństwu, jest zabytkowy budynek przedwojennej elektrowni wodnej na rzece Orzyc. Turbina wodno-elektryczna wraz z wałem spiętrzającym wodę powstała w połowie lat dwudziestych ubiegłego wieku, a energię wytwarzała do lat 50-tych. Powszechna elektryfikacja spowodowała włączenie Makowa do krajowej sieci energetycznej, w wyniku czego część wyposażenia maszynowni została zdemonstrowana, a od przekładni napędzającej generator odcięto wał turbinowy. W tym miejscu powstał także, używany do dnia dzisiejszego, most dla pieszych stanowiący tym samym połączenie zachodniej części miasta z terenem Parku Sapera. Z racji istnienia ogromnego potencjału użytkowego Turbiny tj. wytwarzania i efektywnego korzystania z energii pochodzącej ze źródła odnawialnego miasta oraz promocji strategii niskoemisyjnej jak również możliwości rekreacyjno-turystycznego wykorzystania obiektu, należy uznać potrzebę zagospodarowania budynku Turbiny oraz terenu do niego przyległego za jedno z działań priorytetowych władz gminy.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Baza noclegowa na terenie Makowa Mazowieckiego

- Gospoda Pazibroda, Chrzanowo 2, Maków Mazowiecki
- Zajazd u Sylwii, ul. Przasnyska 72, Maków Mazowiecki
- Noclegi u Maryli, ul. B. Prusa 27, Maków Mazowiecki
- GOZANA, ul. Mazowiecka 18, Maków Mazowiecki
- Hotel Lechris, ul. Przasnyska 39, Maków Mazowiecki

Baza gastronomiczna na terenie Makowa Mazowieckiego

- Pizzeria „MANHATTAN”, ul. Kopernika 9a, Maków Mazowiecki
- Pizzeria „SANTORINI”, ul. Rynek 3, Maków Mazowiecki
- Pizzeria „BIESIADOWO”, ul. Przasnyska 40, Maków Mazowiecki
- Bar „TO-TU”, ul. Moniuszki 117, Maków Mazowiecki
- Bar „Retro Mazowsze”, ul. Rynek 29, Maków Mazowiecki
- Bar „INDYGO”, ul. Duńskiego Czerwonego Krzyża 4, Maków Mazowiecki
- Kebab „SAKHAWAT”, ul. Moniuszki 11, Maków Mazowiecki
- Cukiernio-Kawiarnia, ul. Rynek 30, Maków Mazowiecki
- Cukiernia „KLEMENTYNKA”, ul. Kościuszki 3, Maków Mazowiecki

Baza transportowa na terenie Makowa Mazowieckiego

- bezpośrednie połączenie autobusowe PKS z miastami: Białystok, Ciechanów, Gdańsk, Łomża, Mława, Olsztyn, Ostrołęka, Płock, Przasnysz, Pułtusk, Różan, Siedlce, Szczytno, Warszawa
- najbliższe lotnisko: lotnisko w Sierakowie, 23 km od Makowa Mazowieckiego
- stacje benzynowe: 4
- Parking TIR (ul. Słoniowska)

2.5. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

2.5.1. Gospodarka wodna

Miasto zaopatrywane jest w wodę z trzech istniejących ujęć wód czwartorzędowych:

1. ujęcie przy ulicy Przemysłowej (5 studni wierconych),
2. ujęcie „Grzanka” przy ul. Leśnej (2 studnie wiercone),
3. ujęcie przy ul. Mazowieckiej (2 studnie wiercone przy czym jedna ze studni, ze względu na zbyt małą wydajność, jest w chwili obecnej nieeksploatowana).

Ujęcie podstawowe przy ul. Przemysłowej zaopatruje w wodę położone po zachodniej stronie miasta jak również tereny gminy Szelków oraz dwie wioski gminy Karniewo. Ujęcie „Grzanka” przy ul. Leśnej zaopatruje w wodę tereny położone na południowy wschód od rzeki – osiedle Grzanka. Ujęcie przy ul. Mazowieckiej zaopatruje w wodę tereny położone na północny wschód od rzeki, zlokalizowane wzdłuż ulic Mazowieckiej i Różańskiej.

Wobec istnienia naturalnej bariery geologicznej izolującej ujmowane wody przed infiltracją zanieczyszczeń, ustanawianie wyznaczonych stref ochrony pośredniej nie jest konieczne. Ponadto miasto i jego region, nie wchodzi w granice żadnego z krajowych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP), ani też w granice obszarów najwyższej (ONO), lub wysokiej (OWO), ochrony tych zbiorników. Oznacza to, że na terenie objętym opracowaniem obowiązują zwykłe zasady ochrony wód podziemnych. Strefy ochrony bezpośredniej dla ujęć stanowi pas o średnicy 8.00 m.

Wszystkim ujęciom wody towarzyszą stacje uzdatniania wody, których głównym zadaniem jest redukcja ponadnormatywnych ilości jonów manganu i żelaza w wodach czwartorzędowych oraz dezynfekcja wody. Należą do nich:

1. stacja uzdatniania dla ujęcia w ul. Przemysłowej – wybudowana w latach 1975 – 1977, poddana modernizacji w 1996 r.,
2. stacja uzdatniania dla ujęcia w ul. Leśnej i ul. Mazowieckiej – wybudowana w latach 80, do chwili obecnej niemodernizowana.

Głównym mankamentem wody surowej przed stacjami uzdatniania są związki żelaza i manganu, powodujące dużą twardość wody. Badania wody surowej odbywają się raz na kwartał i wskazują jedynie na zanieczyszczenia chemiczne, brak zanieczyszczeń biologicznych zapewnia bowiem głębokość odwiertów. Woda uzdatniona tłoczona jest za pomocą pomp do rozbudowanej sieci wodociągowej magistralnej i rozdzielczej. Sieć ta ułożona jest głównie z rur żeliwnych, stalowych a także z rur azbestowych typu AC (około 3400 mb) sukcesywnie podlegających wymianie na PE. W chwili obecnej dokonano wymiany 700 mb rur AC na PE.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Miasto Maków Mazowiecki zwodociągowane jest w ponad 98 %. Istnieje możliwość podłączenia 100 % odbiorców do sieci miejskiej jednak 2 % odbiorców to właściciele prywatni posiadający własne studnie kopane. Ponadto instytucje publiczne jak np. ZOZ posiadają podwójne ujęcia (sieć miejska oraz indywidualny odwiert), co stanowi dla nich rezerwę w razie awarii sieci miejskiej.

Mimo iż w ostatnich latach wzrasta ilość wykonywanych przyłączy instalacji wodociągowych do sieci miejskiej, pobór wody od dziesięciu lat kształtuje się w tych samych wartościach. W obecnej chwili produkcja wody w zależności od sezonu mieści się w granicach 1700 - 2300 m³/dobę. Woda przeznaczana jest do zaspokojenia potrzeb bytowo-gospodarczych ludności, usług dla miasta oraz w niewielkim stopniu dla rekreacji.

2.5.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Maków Mazowiecki dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętym systemem kanalizacji sanitarnej. Z sieci kanalizacyjnej korzystała obecnie 90 % mieszkańców. Długość miejskiej sieci kanalizacyjnej (bez przykanalików) wynosi 23,9 km, w tym 4,7 km to kanalizacja ogólnospławna, natomiast 19,2 km to kanalizacja sanitarna. Sieć kanalizacyjna wykonana jest z betonu (12 %), PCV (60 %) i kamionki (22 %).

Tabela 1. Okres eksploatacji sieci kanalizacji

Okres eksploatacji	Procentowy udział w całości sieci
do 10 lat	5,00 %
od 10 do 20 lat	20,00 %
od 21 do 30 lat	50,00 %
od 31 do 40 lat	12,00 %
od 41 do 60 lat	9,00 %
powyżej 60 lat	4,00 %

Miejska oczyszczalnia ścieków – zlokalizowana przy ulicy Moniuszki, na prawym – zachodnim brzegu Orzyca – jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną, z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości maksymalnej mechanicznej 5600 m³/dobę i biologicznej 2600 m³/dobę oraz wydajności obliczanej na 31042 RLM³. W obecnej chwili wykorzystywana jest przepustowość 1800 - 2000 m³/dobę, co jest w zupełności wystarczające. Oczyszcza ona 100 % ścieków miejskich, przejmowanych przez kanalizację (także dostarczanych wozami asenizacyjnymi).

³ Równoważna Liczba Mieszkańców – to liczba wyrażająca wielokrotność ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych z obiektów przemysłowych i usługowych w stosunku do jednostkowego ładunku zanieczyszczeń w ściekach z gospodarstw domowych, odprowadzanych od jednego mieszkańca w ciągu doby

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Główne kolektory sanitarne, których część wykonano w latach 60 – 80 - tych, pokrywają cały obszar miasta, przy czym część kanalizacji sanitarnej wymaga modernizacji z uwagi na zamulenia, zniekształcenia od osuwisk oraz zbyt małą przepustowość instalacji.

Ścieki sanitarne odprowadzane są grawitacyjnie oraz częściowo za pomocą głównej przepompowni ścieków tłoczonych w kierunku istniejącej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w południowej części miasta, przy ul. Moniuszki. Ze względu na niewystarczające nasycenie terenu miasta siecią kanalizacyjną odprowadzającą ścieki do oczyszczalni odpady płynne gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych. Następnie nieczystości są okresowo wywożone wozami asenizacyjnymi do oczyszczalni ścieków.

Oczyszczalnia figuruje w treści Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, zaktualizowanego przez Radę Ministrów w dniu 1.02.2011 r. – według, którego termin spełnienia przez miasto całości wymagań w zakresie oczyszczania ścieków i rozbudowy kanalizacji został określony na rok 2015. Według tego programu ma ona docelowo obsługiwać aglomerację w skład, której oprócz Makowa Mazowieckiego, wchodzi przewidziane do skanalizowania miejscowości gmin: Gołymin, Krasnosielc i Szelków. Według programu – długość sieci kanalizacyjnej – przewidywanej do wybudowania, wynosi 7,8 km. Od roku 2009 oczyszczalnia jest modernizowana. Modernizacji podlegają urządzenia, sposoby oczyszczania oraz zwiększenie wydajności maksymalnie do 3500 m³/dobę, co w zupełności wystarczy w przypadku dalszej planowanej rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej dla istniejących i nowo powstających osiedli.

Wskaźniki i analiza zanieczyszczeń i ich redukcji w latach 2010 – 2014

Tabela 2. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2014 roku

Parametr	DOPLŹYWY ścieki surowe	ODPLŹYWY ścieki oczyszczone	Stopień redukcji	W ściekach	
				dopływających do oczyszczalni	odpływających do odbiornika
ChZT (mgO ₂ /l)	1 272	26,5	97,90%	822 761	1 659
BZT5 (mgO ₂ /l)	663	2,58	99,60%	428 845	17 045
Zawiesina ogólna (mg/l)	388	5,5	98,60%	250 968	3 538
Azot ogólny (mg/l)	86	8,77	89,80%	55 627	5 641
Fosfor ogólny (mg/l)	14,3	1,09	92,40%	9 250	701
Przepływ śr. (m ³ /d)	1 780	1 770	-	-	-

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 3. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2013 roku

Parametr	DOPŁYWY ścieki surowe	ODPŁYWY ścieki oczyszczone	Stopień redukcji	W ściekach	
				dopływających do oczyszczalni	odpływających do odbiornika
ChZT (mgO ₂ /l)	1 325	56,2	95,8%	926 835	39 098
BZT5 (mgO ₂ /l)	657	8,2	98,8%	459 676	5 705
Zawiesina ogólna (mg/l)	364	10,8	97,0%	254 560	7 513
Azot ogólny (mg/l)	111	22,6	79,6%	77 837	15 723
Fosfor ogólny (mg/l)	12	2,3	80,8%	8 182	1 600
Przepływ śr. (m ³ /d)	1 813	1 803	-	-	-

Tabela 4. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2012 roku

Parametr	DOPŁYWY ścieki surowe	ODPŁYWY ścieki oczyszczone	Stopień redukcji	W ściekach	
				dopływających do oczyszczalni	odpływających do odbiornika
ChZT (mgO ₂ /l)	1 083	19	82,5%	688 509	120 165
BZT5 (mgO ₂ /l)	625	79	87,4%	397 339	49 963
Zawiesina ogólna (mg/l)	429	48	88,8%	272 733	30 358
Azot ogólny (mg/l)	114	47	58,8%	72 475	29 725
Fosfor ogólny (mg/l)	12	4,4	63,3%	7 629	2 783
Przepływ śr. (m ³ /d)	1 667	1 658	-	-	-

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 5. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2011 roku

Parametr	DOPŁYWY ścieki surowe	ODPŁYWY ścieki oczyszczone	Stopień redukcji	W ściekach	
				dopływających do oczyszczalni	odpływających do odbiornika
ChZT (mgO ₂ /l)	2 847	117	95,9%	2 066 879	84 599
BZT5 (mgO ₂ /l)	1 448	39	97,4%	1 080 266	28 199
Zawiesina ogólna (mg/l)	783	31,6	96,0%	568 446	22 849
Azot ogólny (mg/l)	112	31	72,0%	81 020	22 704
Fosfor ogólny (mg/l)	15	2,0	87,0%	10 541	1 446
Przepływ śr. (m ³ /d)	1 964	1 956	-	-	-

Tabela 6. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2010 roku

Parametr	DOPŁYWY ścieki surowe	ODPŁYWY ścieki oczyszczone	Stopień redukcji	W ściekach	
				dopływających do oczyszczalni	odpływających do odbiornika
ChZT (mgO ₂ /l)	1 755	102	94,2%	1 237 410	71 620
BZT5 (mgO ₂ /l)	680	24	96,5%	479 452	16 641
Zawiesina ogólna (mg/l)	496	27	94,6%	349 718	18 677
Azot ogólny (mg/l)	121	29	76,0%	85 102	20 081
Fosfor ogólny (mg/l)	15	1,75	88,0%	10 171	1 228
Przepływ śr. (m ³ /d)	1 802	1 794	-	-	-

2.5.2.1. Kanalizacja deszczowa

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej stan kanalizacji deszczowej stanowi największy problem w dziedzinie sprawności i wydajności systemów miejskich. Kanalizacja deszczowa istnieje w zasadzie wyłącznie w nowopowstałych osiedlach budowanych w latach 2008 - 2010 i częściowo w centrum miasta. Przy czym kanalizacja deszczowa w śródmieściu nie odpowiada normom ochrony środowiska. Znaczna część centrum starego miasta nie posiada kanalizacji deszczowej a wody odprowadzane są do kanalizacji sanitarnej.

Główne kanały deszczowe i sieć drobniejszych kanałów odprowadzają wody opadowe deszczowe do niżej położonych odbiorników. Głównym odbiornikiem wód powierzchniowych z terenów zainwestowania miejskiego jest rzeka Orzyc. Pozostałymi odbiornikami wód opadowych są rowy otwarte i kanały melioracyjne, stanowiące dopływy rzeki Orzyc.

Badania i pomiary czystości odprowadzanej wody nie są korzystne dla miasta z uwagi na brak na kolektorach odpływowych separatorów. Z siedmiu wyjść kolektorów do rzeki tylko dwa posiadają separatory. Wszystkie nowo pobudowane osiedla posiadają lub są w trakcie wykonywania instalacji kanalizacji deszczowej i każde z nich posiada separator lokalny. W związku z powyższym woda trafiająca do kolektorów głównych z tych osiedli jest już oczyszczona.

2.5.3. Gospodarka odpadami stałymi

Tabela 7. Informacje o masie poszczególnych rodzajów odebranych odpadów komunalnych oraz sposobie ich zagospodarowania w roku 2014

Nazwa instalacji do której zostały przekazane odpady komunalne	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]	Sposób zagospodarowania odebranych odpadów komunalnych
BŁYSK-Bis Sp. z o.o.	Zmieszane odpady opakowaniowe	661,4	R 12
	Tekstylia	0,5	R 12
	Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	1,4	R 12
	Odpady wielkogabarytowe	26,7	R 13
	Odpady z betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	46,8	R 13
	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego i odpady materiałów ceramicznych	97,5	R 13
	Odpady komunalne niewymienione w innych podgrupach	100,2	R 12

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Zakład Usług Komunalnych „USKOM” Sp. z o.o. w Mławie	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	1957,1	R 12
	Odpady z mechanicznego przetwarzania odpadów	0,2	R 3
	Żuźle i popioły paleniskowe	0,1	R 12
	Inne odpady	307,9	R 12
Zakład Usługowo-Handlowy „LOBO” Grzegorz Paszkiewicz - pośrednik zbierający odpady	Opakowania z tworzyw sztucznych	8,8	R 12
Zakład Utylizacji Odpadów Medycznych Centrum Onkologii w Bydgoszczy	Leki	0,3	D 10
Wyrobisko poźwirowe w m. Gościejewo	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego i odpady materiałów ceramicznych	9,8	R 5
Firma Maciej Daszkiewicz - pośrednik zbierający odpady	Zużyte opony	1,3	R 12
Krynicki Recycling S.A.	Opakowania ze szkła	1,3	R 12
	Szkło	1,0	R 12
MB Recycling Sp. z o.o.	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	0,5	R 12

Tabela 8. Oznaczenia symboli do Tabeli nr 7

SYMBOL	PROCESY ODZYSKU
R1	Wykorzystanie głównie jako paliwa lub innego środka wytwarzania energii
R2	Odzysk/regeneracja rozpuszczalników
R3	Recykling lub regeneracja substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania)
R4	Recykling lub odzysk metali i związków metali
R5	Recykling lub odzysk innych materiałów nieorganicznych
R6	Regeneracja kwasów lub zasad
R7	Odzysk składników stosowanych do redukcji zanieczyszczeń
R8	Odzysk składników z katalizatorów
R9	Powtórna rafinacja oleju lub inne sposoby ponownego użycia olejów
R10	Obróbka na powierzchni ziemi przynosząca korzyści dla rolnictwa lub poprawę stanu środowiska
R11	Wykorzystywanie odpadów uzyskanych w wyniku któregośkolwiek z procesów wymienionych w pozycji R1 – R10
R12	Wymiana odpadów w celu poddania ich któremukolwiek z procesów wymienionych w pozycji R1 – R11
R13	Magazynowanie odpadów poprzedzające którykolwiek z procesów wymienionych w pozycji R1 – R12 (z wyjątkiem wstępnego magazynowania u wytwórcy odpadów)

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 9. Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych w roku 2014

Nazwa i adres punktu	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa zebranych odpadów komunalnych [Mg]
Punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, ul. Moniuszki dz. nr 332	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia	38,3
	Odpady betonu oraz gruz z rozbiórek i remontów	16,9
	Opakowania z papieru i tektury	1,0
	Opakowania z tworzyw sztucznych	3,6
	Opakowania ze szkła	3,2
	Odpady ulegające degradacji	2,5
	Odpady wielkogabarytowe	5,8
	Tekstylia	0,5
	Szkło	1,0
	Odpady z czyszczenia ulic i placów	0,04
	Żużle i popioły paleniskowe	0,08

Tabela 10. Informacje o masie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w roku 2014

Nazwa i adres punktu	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji	Masa zebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji nieprzekazanych do składowania na składowisku odpadów [Mg]	Sposób zagospodarowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji nieprzekazanych do składowania na składowisku odpadów
Zakład Usługowo-Handlowy „LOBO” Grzegorz Paszkiewicz - pośrednik zbierający odpady	Papier, tektura	4,73	-
Sortownia, ul. Trakt Brzeski w Warszawie	Odzież z włókien naturalnych	16,1	recycling materiałowy
STORA ENSO Poland S.A.	Opakowania z papieru i tektury	1,0	recycling materiałowy
RIPOK - zastępcza kompostownia odpadów organicznych selektywnie zebranych w Woli Pawłowskiej PUK Ciechanów	Odpady ulegające biodegradacji	32,2	recycling materiałowy
PPHU „WTÓRPOL”	Odzież z włókien naturalnych	0,5	recycling materiałowy
Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania [%]			10,22

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 11. Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w roku 2014

Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Łączna masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]	Masa odpadów poddanych recyklingowi [Mg]	Masa odpadów przygotowanych do ponownego użycia [Mg]
Papier, tektura	4,7	-	4,7
Opakowania z tworzyw sztucznych	8,7	7,0	1,7
Zmieszane odpady opakowaniowe	661,4	-	-
Opakowania z papieru i tektury	1,0	1,0	-
Opakowania ze szkła	1,3	1,3	-
Szkło	1,0	1,0	-
Opakowania z papieru i tektury	0	41,8	-
Opakowania z tworzyw sztucznych	0	64,6	-
Opakowania z metali	0	23,6	-
Opakowania ze szkła	0	106,6	-
Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła [%]			21,50

Tabela 12. Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, inne niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe odpady komunalne w roku 2014

Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Łączna masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]	Masa odpadów przygotowanych do ponownego użycia [Mg]	Masa odpadów przygotowanych do odzysku innymi metodami niż recykling i ponowne użycie [Mg]
Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpady materiałów ceramicznych i elementy wyposażenia	145,6	135,8	9,8
Odpady z betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	63,7	63,7	0
Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, inne niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe [%]			4,68

Liczba właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane odpady komunalne w 2014 r.: 1342

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 13. Rodzaj i ilość nieczystości ciekłych odebranych z obszaru gminy w roku 2014

Rodzaj odebranych nieczystości ciekłych	Ilość odebranych nieczystości ciekłych [m ³]
komunalne	4 703,5
bytowe	845,0

2.5.4. Gospodarka cieplna

Zaopatrzenie miasta w ciepło realizowane jest z:

- systemu scentralizowanego wody gorącej,
- z lokalnych kotłowni i z indywidualnych źródeł ciepła wbudowanych w poszczególnych odbiorców zarówno w zabudowie jednorodzinnej jak i wielorodzinnej.

Obecnie eksploatowany system ciepłowniczy w mieście pracuje w oparciu o kotłownię całoroczną zlokalizowaną przy ul. Kopernika 12. W kotłowni zainstalowane są dwa kotły typu URZON 2050 o mocy 2,05 MW każdy. Moc znamionowa wynosi 4,97 MW. Do produkcji ciepła wykorzystywany jest węgiel typu Eko Groszek. Właścicielem i eksploatatorem sieci ciepłowniczej tj. kotłowni i sieci przesyłowej jest spółka ciepłownicza Juma Sp. z o.o., w której udziałowcami są: miasto w ok. 92 % oraz Spółdzielnia Mieszkaniowa Własnościowo – Lokatorska (SMW-L) „Jubilatka” w ok. 8 %. Spółka Juma dostarcza energię cieplną dla potrzeb ogrzewania (CO) i ciepłej wody użytkowej (CWU) dla 19 odbiorców. Obecnie kotłownia nie posiada rezerw mocy cieplnej ani możliwości rozbudowy ze względu na lokalizację w rejonie zabudowy mieszkaniowej.

Drugim znaczącym źródłem ciepła w mieście jest kotłownia SMW-L „Jubilatka” zlokalizowana przy ul. Gen. Pułaskiego 2. Kotłownia posiada moc zainstalowaną 1,05 MW. Nie jest włączona w miejski system ciepłowniczy. SMW-L jest partnerem strategicznym odbierającym około 65 % produkcji ciepła spółki Juma. W sezonie grzewczym kotłownia dostarcza ciepło do odbiorców (7 bloków) na ogrzewanie pomieszczeń. Do produkcji ciepła wykorzystywany jest miął węglowy.

Do miejskiej sieci cieplnej włączony jest szpital zlokalizowany przy ul. Witosa 2. Szpital pobiera ciepło z sieci na potrzeby ciepłej wody użytkowej w okresie letnim. Potrzeby ciepła na ogrzewanie, ciepłą wodę użytkową, wentylację i parę technologiczną realizowane są z kotłowni parowej o mocy 2,511 MW. Kotłownia opalana jest miąłem węglowym. Kotłownia zlokalizowana jest przy ul. Witosa 2 i należy do Zespołu Opieki Zdrowotnej w Makowie Mazowieckim. Szpital stanowi końcowego odbiorcę na całej długości sieci cieplnej wychodzącej z kotłowni przy ul. Kopernika 12. Woda gorąca przesyłana jest ciepłociągami wykonanymi w preizolacji.

Długość sieci cieplnej wynosi około 5 km (4 976 m) i jest własnością spółki ciepłowniczej Juma Sp. z o.o. od grudnia 2010 r.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Na terenie miasta funkcjonuje około 70 kotłowni lokalnych, komunalnych i przemysłowych, opalanych przede wszystkim węglem. Nieliczne kotłownie opalane są olejem opałowym bądź miałem węglowym.

Znaczące kotłownie w mieście to kotłownie o mocy cieplnej powyżej 1 MW:

- kotłownia parowa Zespołu Opieki Zdrowotnej zlokalizowana przy ul. Witosa 2 - moc zainstalowana wynosi 2,511 MW - kotłownia opalana jest miałem węglowym,
- kotłownia węglowa MGT „BOLT” o mocy zainstalowanej 3,515 MW zlokalizowana przy ul. Przasnyskiej 58,
- kotłownia węglowa Sp. Pracy Mot-Transp. o mocy zainstalowanej 1,654 MW, zlokalizowana przy ul. Przemysłowej 3,
- kotłownia węglowa w obiektach po byłym POM o mocy zainstalowanej 1,2 MW zlokalizowana przy ul. Mazowieckiej,
- kotłownia węglowa MAZOWIECKA SPÓŁKA MLECZARSKA S.A. o mocy zainstalowanej 2,7 MW,
- kotłownia olejowa Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Kopernika 6 o mocy zainstalowanej 1,0 MW,
- moc cieplna pozostałych kotłowni zawiera się w granicach od 0,5 do 0,04 MW.

Znaczące zagęszczenie kotłowni węglowych występuje na terenie miasta w:

- centrum – kotłownie komunalne,
- w płn. części – kotłownie przemysłowe.

W centrum miasta występuje również ogrzewanie piecowe, zarówno w zabudowie wielorodzinnej, jak i jednorodzinnej.

2.5.5. Elektroenergetyka

Podstawowym źródłem zasilania w energię elektryczną dla miasta jest stacja transformatorowo-rozdzielcza GPZ 110/15 kV zlokalizowana przy ul. Przasnyskiej. GPZ jest zasilany dwiema liniami napowietrznymi 110 kV: podstawową Pomian oraz rezerwową Pułtusk. GPZ jest wyposażony w dwa transformatory 110/15 kV o mocy 16 MVA każdy. Zapotrzebowanie mocy elektrycznej dla całego miasta w szczycie zimowym wynosi 11 MW. Z wyżej wymienionego GPZ-u energia elektryczna przesyłana jest do odbiorców za pośrednictwem sieci napowietrzno-kablowej średniego napięcia (15 kV). W skład sieci wchodzi linie magistralne i odgałęzienia doprowadzające energię elektryczną do stacji transformatorowych 15/0,4 kV zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie odbiorców. Indywidualni odbiorcy powiązani są ze stacjami transformatorowymi liniami napowietrznymi bądź kablowymi niskiego napięcia 0,4/0,23 kV. W centrum miasta stacje transformatorowe są wybudowane generalnie jako wewnętrzne parterowe bądź wieżowe zasilane kablami bądź liniami napowietrznymi 15 kV. Na obrzeżach miasta sieć stanowią głównie linie napowietrzne 15 kV i stacje transformatorowe słupowe.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Na terenie miasta pracuje 45 stacji w tym 15 stacji abonenckich. Stan techniczny sieci jest zadowalający a gęstość stacji transformatorowych dostateczna. Istniejący układ elektroenergetyczny będzie podstawą do dalszej rozbudowy sieci w mieście.

2.5.6. Telekomunikacja

Obsługa telekomunikacyjna w mieście realizowana jest w oparciu o centralę cyfrową wybudowaną przy ul. Moniuszki po roku 1999 i koncentrator wyniesiony (strefa ONU) wybudowany na terenie osiedla zabudowy jednorodzinnej „Południe”. Centralami nadrzędnymi dla tej centrali są centrala HOST w Ostrołęce i HOST w Przasnyszu. Połączenie międzycentralowe oraz z krajowym węzłem telekomunikacyjnym są realizowane za pośrednictwem sieci optotelekomunikacyjnej (światłowodowej).

Sieć rozdzielczą na terenie miasta stanowi:

- sieć kablowa tradycyjna (Cu) ułożona w kanalizacji telekomunikacyjnej bądź doziemnie,
- sieć napowietrzna występująca na obrzeżach miasta.

Na terenie oczyszczalni ścieków jest wybudowana stacja bazowa telefonii komórkowej.

2.5.7. Sieci teleinformatyczne (Internet)

Przyczyną słabo rozwiniętej sieci teleinformatycznej w terenie Makowa Mazowieckiego jest niska dostępność usług internetowych oraz stosunkowo wysoka ich cena. Dostęp do Internetu zapewniony jest za pośrednictwem jednego z dwóch kanałów: drogą kablową oraz przy wykorzystaniu sieci komórkowej. Stały dostęp do Internetu realizowany jest głównie przez Orange Polska S.A. (jeden z największych w Polsce dostawców Internetu i usług telekomunikacyjnych w sieci ruchomej) jak i również przez alternatywnych operatorów oferujących stałe łącza internetowe za pośrednictwem infrastruktury abonenckiej Orange Polska S.A. W Makowie Mazowieckim działa również telewizja kablowa oferowana przez NETbis sp. z o.o. Wspomniana spółka dostarcza również usługę dostępu do Internetu i telefonii stacjonarnej na terenie miasta. Bezprzewodowy dostęp do Internetu oferowany jest przez operatorów sieci komórkowych działających w Makowie Mazowieckim – T-Mobile, ORANGE, PLUS GSM i PLAY. Prędkość transferu w przypadku Internetu przewodowego, jaką oferują użytkownikom indywidualnym powyższe podmioty wynosi 1 Mb/s do 80 Mb/s (Orange Polska S.A.). W przypadku Internetu bezprzewodowo prędkości transferu danych wahają się od 100 kB/s do 600 kB/s (do 24Mb/s - technologia LTE). Często jednak przepustowość łącza jest ograniczona i uzależniona od infrastruktury technicznej, dlatego też prędkości transferu danych znacznie odbiegają od tych jakie deklarowane są przez dostawcę danej usługi.

2.5.8. Ochrona środowiska

Proekologiczna strategia działań gminy zakłada zrównoważony rozwój miasta dążący w kierunku niskoemisyjnej i konkurencyjnej gospodarki, efektywnie korzystającej z dostępnych zasobów, adoptującej cele środowiskowe na rzecz poprawy jakości życia społeczności lokalnej oraz realizacji celów strategicznych Makowa Mazowieckiego. Budowa gospodarki niskoemisyjnej powiązana jest bezpośrednio z modernizacją i rozwojem miejskiej sieci ciepłowniczej oraz energetycznej co przy stosunkowo wysokim poziomie emisji staje się jednym z najważniejszych filarów działań z zakresu ochrony środowiska zintegrowanej z równoległą realizacją przedsięwzięć oraz zadań władz miasta.

Realizacja powyższych założeń nie tylko nie przyczyni się do pogorszenia stanu poszczególnych elementów środowiska na obszarze miasta oraz terenów do niego przyległych, ale w sposób znaczny wpłynie na jego poprawę, a także w części przełoży się na uwydatnienie naturalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych tego obszaru wraz z celowym wykorzystaniem jego potencjału. Przyjęte cele rozwoju umożliwią wykonanie całości zadań we wzajemnym współdziałaniu wszystkich elementów.

Zagrożenia środowiska przyrodniczego

1. Degradacja wód podziemnych

- Brak pełnych systemów kanalizacji deszczowej w regionie. Miejska kanalizacja deszczowa nie jest w pełni wyposażona w urządzenia podczyszczające. Ścieki deszczowe są zatem istotnym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych, a w konsekwencji podziemnych, zasilających ujęcie miejskie.
- Brak pełnych systemów kanalizacji sanitarnej w regionie. Zabudowa miejska, pozostająca poza zasięgiem miejskiej sieci kanalizacyjnej, nie w pełni wyposażona w lokalne systemy kanalizacji, stwarza zagrożenie dla stanu czystości wód ujęcia miejskiego.

2. Ponadnormatywne zanieczyszczenie wód powierzchniowych rzeki Orzyc

- Odprowadzanie części nieoczyszczonych ścieków bytowych do wód powierzchniowych w nieskanalizowanych obszarach w otoczeniu miasta.
- Zanieczyszczenia z powierzchniowych spływów rolniczych i ścieków bytowych w obszarach wiejskich zlewni rzeki Orzyc.

3. Hałas i wibracje komunikacyjne w otoczeniu dróg krajowych nr: 60 i 57 i ich węzła oraz drogi wojewódzkiej nr 626

- Brak obwodnicy miejskiej na ciągu drogi krajowej nr 60, powodujący potoki komunikacyjne tranzytowego ruchu towarowego przez tereny zwartej zabudowy miejskiej.

4. Zanieczyszczenie powietrza w mieście

- Głównymi źródłami zanieczyszczenia są prócz miejskich i indywidualnych kotłowni, także paleniska domowe i piece, w których nośnikami energii jest węgiel i jego pochodne. Jako

źródła niskiej emisji są one w lokalnej skali uciążliwe dla sąsiadującej z nimi zabudowy, a co najistotniejsze wpływają na pogorszenie warunków aerosanitarnych obszaru, powodując przekroczenia dopuszczalnych emisji zanieczyszczeń pyłu PM-10 jak i benzopirenu w pyłe PM-10.

5. Zagrożenie środowiska przez odpady

- Pojawienie się miejsc nielegalnego składowania odpadów tzw. dzikich wysypisk.
- Prowadzona w ograniczonym zakresie selektywna zbiórka odpadów.
- Brak kontroli stanu zawieranych umów przez właścicieli nieruchomości z podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

2.6. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna

Obszar miasta w całości objęty jest planem zagospodarowania przestrzennego z podziałem na pięć jego sektorów z całkowitym uwzględnieniem funkcji oraz przeznaczenia terenów: Sektor A (Uchwała Nr XI/54/2003), Sektor B (Uchwała Nr XXVI/156/2005), Sektor C (Uchwała Nr XI/55/2003), Sektor D (Uchwała Nr XXVI/157/2005) i Sektor E (Uchwała Nr XL/259/2009). Na obszar miasta składają się tereny dziewięciu osiedli oraz tereny zabudowy ekstensywnej, położonej w otoczeniu gruntów rolnych. Są to osiedla: budownictwa wielorodzinnego – budynków czterokondygnacyjnych – Ciechanowska i 1 Maja, budownictwa dwukondygnacyjnego – Królów Polskich, a także osiedla budownictwa jednorodzinnego: Grabowa, Grzanka, Polna, Południe, Pomowska i Rzemiosła.

Struktura zagospodarowania przestrzennego Makowa Mazowiecki składa się z dwóch następujących przekrojów:

- struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta,
- struktura zabudowy miasta.

Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną nakłada się zainwestowanie infrastrukturalne miasta, złożone z magistralnych sieci technicznego uzbrojenia terenu oraz urządzeń miejskiego ujęcia wody i miejskiej oczyszczalni ścieków. Podsumowując, struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta obejmuje względnie zwarty obszar, powstały jako układ urbanistyczny, rozwijający się równoległe do rzeki Orzyc, przylegający do niej od strony zachodniej.

Drugi przekrój strukturalny obejmuje obszary miasta, zróżnicowane pod względem charakteru i intensywności zabudowy. W tej materii Maków Mazowiecki można podzielić na cztery następujące kategorie przestrzenne:

- obszar zwartej zabudowy historycznego układu urbanistycznego o skali 2,5 kondygnacji i parcelacji wytworzonej wewnątrz bloków zabudowy w różnych okresach rozwoju miasta,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

- obszar zabudowy wielorodzinnej o skali 4 - 5 kondygnacji, stanowiącej głównie budownictwa spółdzielcze z lat 60 – tych i 70 – tych,
- obszary zabudowy jednorodzinnej,
- obszary zurbanizowane o zabudowie ekstensywnej w otoczeniu gruntów rolnych.

Odrębnym elementem struktury zabudowy są obszary zainwestowane pod funkcje wytwórcze i ponadpodstawowe usługi publiczne, w zakresie opieki zdrowotnej i oświaty. Na tym tle, struktura zabudowy Makowa Mazowiecki. w znacznym stopniu pokrywa się ze strukturą funkcjonalno-przestrzenną, co uprawnia do kwalifikacji historycznego układu urbanistycznego i obszarów zurbanizowanych w otoczeniu gruntów rolnych jako głównych obszarów do przekształceń zabudowy i zagospodarowania przestrzennego w mieście. Istotnym komponentem struktury zabudowy są również wartości kulturowe historycznego układu urbanistycznego wraz z obiektami zabytkowymi.

Sposób kompleksowego oraz harmonijnego kształtowania się przestrzeni miejskiej, a także jej rozwoju z uwzględnieniem funkcji społecznych, gospodarczych, przyrodniczych i kulturowych wskazuje studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ten niezwykle ważny dokument planistyczny uwzględnia także właściwe rozmieszczenie przestrzenne funkcji, mając jednocześnie na uwadze ich jak najbardziej korzystne oraz bezkonfliktowe sąsiedztwo.

Infrastruktura techniczna

Maków Mazowiecki stanowi istotny węzeł dróg krajowych w relacjach: Warszawa – Wlk. Jeziora Mazurskie i wschodnia granica państwa – zachodnia część Polski. Pierwsza z tych relacji stanowiła istotny szlak komunikacyjny z Warszawy do Królewca, druga jest obecnie ciągiem samochodowym tranzytu towarowego w układzie wschód – zachód. Na obszarze miasta zbiegają się drogi krajowe - nr 57 Szczytno - Pułtusk i nr 60 Płock - Ciechanów - Ostrów Mazowiecka, a także droga wojewódzka nr 626 - Maków Mazowiecki - Nowa Wieś.

Droga nr 60 przebiega w mieście ulicami:

- Duńskiego Czerwonego Krzyża - o nawierzchni bitumicznej, w średnim stanie technicznym,
- Mickiewicza - o nawierzchni bitumicznej w dobrym stanie technicznym,
- Różańska - o nawierzchni bitumicznej w zadowalającym stanie technicznym.

Droga krajowa nr 57:

- Przasnyska - o nawierzchni bitumicznej w średnim stanie technicznym,
- Moniuszki - o nawierzchni bitumicznej w dobrym stanie technicznym.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Łączna długość ulic krajowych w Makowie Mazowieckim wynosi 6,5 km. Ulice krajowe prowadzą obecnie przez centrum miasta ruch tranzytowy i lokalny. Na ulicy Mickiewicza znajduje się most nad rzeką Orzyc, normatywny, niedawno zmodernizowany. Skrzyżowanie ulic krajowych Mickiewicza i Przasnyskiej (trasa nr 60 i 57) wyposażone jest w sygnalizację świetlną.

Droga wojewódzka nr 626 przebiega w mieście ulicą Mazowiecką o nawierzchni bitumicznej w średnim stanie technicznym. Łączna długość ulic wojewódzkich w Makowie Mazowieckim wynosi 1 km.

Ulice powiatowe biegnące przez Maków Mazowiecki to:

- Warszawska - o nawierzchni bitumicznej w średnim stanie technicznym,
- Słoniawska - o nawierzchni bitumicznej w zadowalającym stanie technicznym.

Łączna długość ulic powiatowych obsługujących miasto wynosi 2,3 km. Pozostałe ulice o łącznej długości 26 km to miejskie ulice gminne, a większość z nich to drogi o nawierzchni bitumicznej.

Zarządcami dróg na terenie Makowa Mazowieckiego są:

- GDDKiA oddział w Warszawie
- Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie
- Zarząd Dróg Powiatowych w Makowie Mazowieckim
- Burmistrz Makowa Mazowieckiego

2.7. Gospodarka

2.7.1. Struktura podmiotów gospodarczych

W 2013 roku w Ewidencji Działalności Gospodarczej w Urzędzie Miejskim w Makowie Mazowieckim zarejestrowanych było 1138 podmiotów należących do sektora prywatnego. W tym działalność handlową prowadziło 347 firm (30,49 %), w sektorze budowlanym 153 (13,44 %), usługową (prywatne gospodarstwa) 99 (8,69 %), usługową w zakresie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej 86 (7,56 %), transportową 83 (7,29 %). Działalność osób fizycznych stanowiła dominującą formę prawną podmiotów. Na terenie Miasta działa również: 39 spółek handlowych, 2 spółki handlowego z udziałem zagranicznym oraz 12 spółdzielni. Dominującymi branżami są: usługi i handel.

Tabela 14. Podmioty gospodarcze w ewidencji działalności gospodarczej w Makowie Mazowieckim według branż - stan na rok 2013

Rodzaj działalności	Liczba
Handel	347
Budownictwo	153
Usługi (prywatne gospodarstwa)	99
Usługi (opieka zdrowotna i pomoc społeczna)	86
Transport	83

Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej w Makowie Mazowieckim według form prawnych - stan na rok 2013

Spółdzielnie	12
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2
Spółki handlowe	39
Fundacje	5
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	28
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	944

W mieście obserwuje się rozwój wielu form handlu. Konkurencja w branży spowodowała zwiększenie różnorodności od sklepów specjalistycznych po wielobranżowe markety. W sferze usług dominują branże tradycyjne, a szczególnie branża handlowa.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 16. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Rok	Liczba podmiotów gosp. na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
2010	186,9
2011	183,7
2012	179,6
2013	187,8

Wskaźnik przedsiębiorczości mierzony ilością podmiotów gospodarczych (zarejestrowanych w ewidencji działalności gospodarczej) przypadającą na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w okresie od 2010 do 2013 roku wzrósł z 186,9 do 187,8.

Tabela 17. Przedsiębiorczość w Makowie Mazowieckim na tle woj. mazowieckiego - stan na rok 2013

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców	Ilość podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców
woj. mazowieckie	5 316 840	493 319	92,78
region ciechanowsko-płocki	627 564	36 447	58,08
region ostrołęcko-siedlecki	754 786	46 808	62,01
Maków Mazowiecki	10 118	944	93,30

Wskaźnik przedsiębiorczości mierzony ilością podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców dla miasta Makowa Mazowieckiego jest najwyższy spośród porównywanych obszarów.

2.7.2. Rynek pracy i zatrudnienie

Na koniec IV kwartału 2013 roku w Makowie Mazowieckim zarejestrowanych pozostawało 1 126 bezrobotnych. Wśród bezrobotnych przeważają mężczyźni w liczbie 622 i stanowią 55,24 % ogółu bezrobotnych z terenu miasta.

Tabela 18. Liczba bezrobotnych w gminach powiatu makowskiego

GMINA	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
Miasto Maków Mazowiecki	865	1 080	933	1 109	1 169	1 126
Gmina Czerwonka	187	235	234	275	261	288
Gmina Karniewo	353	379	365	452	485	487
Gmina Krasnosielc	613	674	581	711	706	729
Gmina Młynarze	121	119	112	143	164	164
Gmina Płoniawy - Bramura	502	568	515	596	597	620

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Gmina Różan	357	450	377	474	528	520
Gmina Rzewnie	191	208	166	231	268	282
Gmina Sypniewo	219	258	234	291	313	293
Gmina Szelków	280	342	303	380	393	395

W stosunku do grudnia 2012 roku stan bezrobocia rejestrowanego w mieście nieznacznie uległ poprawie. Liczba osób bezrobotnych zmalała o 43 osoby.

Tabela 19. Wskaźnik stopy bezrobocia w Makowie Mazowieckim liczony stosunkiem ilości osób bezrobotnych do ilości osób w wieku produkcyjnym

Rok	Osoby w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia
2008	6 351	865	13,6
2009	6 301	1 080	17,1
2010	6 697	933	13,9
2011	6 599	1 109	16,8
2012	6 488	1 164	17,9
2013	6 353	1 126	17,7

Struktura bezrobocia

Tabela 20. Liczba bezrobotnych w Makowie Mazowieckim według wykształcenia - stan na IV kwartał 2013 r.

Wykształcenie	Liczba osób	Udział % w ogólnej liczbie bezrobotnych
Wyższe	99	8,79 %
Policealne i średnie zawodowe	205	18,21 %
Średnie ogólnokształcące	221	19,63 %
Zasadnicze zawodowe	366	32,50 %
Gimnazjalne i poniżej	235	20,87 %
Razem	1 126	100 %

Z analizowanych danych osób bezrobotnych wynika, że poziom wykształcenia jest istotnym czynnikiem wpływającym na status osób pozostających bez pracy. Bezrobocie dotyczy w mniejszym stopniu osób o wysokich kwalifikacjach zawodowych.

Największe problemy z podjęciem pracy mają osoby o niskim poziomie wykształcenia, bez kwalifikacji pożądanych na rynku pracy. Na koniec grudnia 2013, w rejestrach PUP szczególnie liczna jest grupa osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (stanowią 20,87 % ogółu) oraz z średnim ogólnokształcącym (stanowią 19,63 % ogółu). Najmniejszy odsetek stanowią osoby z wykształceniem wyższym (8,79 % ogółu) oraz ze policealnym i średnim zawodowym (18,21 % ogółu zarejestrowanych).

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Najbardziej liczną grupą bezrobotnych w mieście są osoby posiadające niskie kwalifikacje zawodowe (32,50 % ogółu).

Tabela 21. Bezrobotni według grup wiekowych - stan na IV kwartał 2013

Wiek	Liczba osób
poniżej 25 lat	203
od 25 do 34 lat	325
od 35 do 44 lat	230
od 45 do 54 lat	194
55 lat i więcej	174

Ze statystyk wynika, że dominującą grupę bezrobotnych w mieście stanowią osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata (28,86 %). Liczba bezrobotnych w przedziale 35-44 lata również stanowi poważny odsetek, bo aż 20,42 % ogółu zarejestrowanych. Najmniejszy procent stanowią bezrobotni w przedziale 55 lat i powyżej (15,45 %).

Tabela 22. Czas pozostawania bez pracy

Czas	Odsetek bezrobotnych
do 1 miesiąca	4,00 %
1-3 miesięcy	12,34 %
3-6 miesięcy	12,70 %
6-12 miesięcy	16,34 %
12-24 miesięcy	21,14 %
pow. 24 miesięcy	33,48 %

Ważną informacją charakteryzującą sytuację wśród bezrobotnych jest długość okresu, przez który pozostają bez pracy. Niepokojącym jest fakt, iż osoby długotrwale bezrobotne (pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy), według stanu na koniec grudnia 2013 r. w liczbie 615 osób, stanowią ponad połowę rejestru ewidencji wszystkich osób bezrobotnych (54,62 %).

Najbardziej charakterystycznymi cechami bezrobocia w Makowie Mazowieckim (na koniec 4 kwartału 2013 r.) są:

- **znaczny udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy** (w liczbie 615 osób stanowiących 54,62 % ogółu zarejestrowanych),
- **utrzymujący się od lat zwiększony udział mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych** (stanowią 55,24% ogółu zarejestrowanych),

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

- **znaczny udział osób z zasadniczym zawodowym w ogólnej liczbie bezrobotnych** (stanowią 32,50 % ogółu zarejestrowanych),
- **wysoki udział osób posiadających niskie kwalifikacje zawodowe w ogólnej liczbie bezrobotnych** (stanowią 20,87 % ogółu zarejestrowanych).

Tabela 23. Liczba osób bezrobotnych w Makowie Mazowieckim korzystających z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w latach 2010 - 2014

Instrumenty rynku pracy	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Prace interwencyjne	23	1	12	22	37
Roboty publiczne	47	0	0	2	4
Prace społecznie użyteczne	0	0	0	0	0
Szkolenia	52	0	14	20	1
Dofinansowania na podjęcie działalności gospodarczej	66	9	17	44	21
Refundacje na wyposażenie i doposażenie stanowiska pracy	18	5	12	12	13
Staże	496	90	345	300	423
Przygotowanie zawodowe dorosłych	0	0	0	1	0

2.7.3. Rolnictwo

W granicach miasta - na obszarach w większości silnie przekształconych, przeważają gleby antropogeniczne - obszarów zabudowanych lub przemysłowych. Na obszarach tych gleby naturalne uległy nieodwracalnemu zniszczeniu.

Najkorzystniejsze warunki dla gospodarki rolnej, występują w mieście na niezabudowanych terenach wysoczyznowych, otaczających dolinę Orzyca. Powierzchnie wysoczyznowe, położone po wschodniej stronie rzeki, odznaczają się przewagą gleb III klasy bonitacyjnej z niewielkim udziałem klasy IVa. Nieco mniej korzystne jest pokrycie glebowe zachodnich partii wysoczyzny. Przeważają tam gleby III i IV klas bonitacyjnych.

Użytki rolne zajmują 574 ha na terenie miasta. Składają się na nie grunty orne, łąki i pastwiska oraz grunty pod wodami stojącymi i rowami. Grunty orne w Makowie Mazowieckim zajmują 461 ha, sady – 12 ha, łąki 40 – ha, a pastwiska – 32 ha. Większość gospodarstw rolnych miasta (ponad 62 %), to gospodarstwa małe – do 5 ha.

Ujemną cechą gleb miasta jest ich zakwaszenie. Gleby bardzo kwaśne > 4,6 pH, to 66 % gleb miasta. Gleby kwaśne (pH w granicach 4,6 – 5,5), zajmują 31 % ogólnej powierzchni.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 24. Rodzaje gleb na terenie Makowa Mazowieckiego

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia (w ha i w %)
IIIa i IIIb	118,36 – 19,4% całości gruntów
IVa i IVb	270,76 - 44,3 %
V i VI	222,26 - 36,3 %

łącznie udział procentowy gleb III i IV klasy – wynosi 63,7 %.

2.8. Sfera społeczna

2.8.1. Struktura demograficzna

Ludność Makowa Mazowieckiego w 2013 r. liczyła 10 118 mieszkańców (w tym liczba 4 793 to mężczyźni, a pozostałe 5 325 to kobiety).

Istotnym kryterium określającym kierunki oraz tendencje procesów demograficznych zachodzących na wskazanym obszarze jest ogólne saldo migracji. Dla Makowa Mazowieckiego saldo migracji w latach od 2010-2013 wynosiło:

- 2010 = -76 osób
- 2011 = -13 osób
- 2012 = -77 osób
- 2013 = -23 osoby

Saldo było ujemne, co wyraźnie świadczy o odpływowym charakterze terenu miasta.

Tabela 25. Urodzenia/Zgony w Makowie Mazowieckim

	2010	2011	2012	2013
Urodzenia żywe				
ogółem	105	95	111	87
mężczyźni	53	50	48	44
kobiety	52	45	63	43
Zgony ogółem				
ogółem	92	94	98	106
mężczyźni	47	59	59	56
kobiety	45	35	39	50

Z danych GUS wynika, że w roku 2013 odnotowano ujemny przyrost naturalny, czego główną przyczyną była stosunkowo niska liczba urodzeń, przy jednoczesnym wzroście liczby zgonów. W tym samym roku przyrost naturalny w Makowie Mazowieckim był ujemny i wynosił -19 osób. Niestety sytuacja z roku na rok pogarsza się, społeczeństwo miasta w wieku produkcyjnym migruje, ludność starzeje się, a jednocześnie rodzi się coraz mniej dzieci. Dlatego też wpływ zmian demograficznych na gospodarkę gminy jest negatywny.

Tabela 26. Prognoza liczby ludności miejskiej w powiecie makowskim na lata 2015 - 2030

Rok	Prognozowana liczba ludności
2015	12 745
2020	12 466
2025	12 144
2030	9 973

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Przedstawione powyżej tendencje odczuwalne są również w Makowie Mazowieckim. Systematyczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, ciągłe zmniejszanie się liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz ujemne saldo migracji w Makowie Mazowieckim to wielce niepokojące wskaźniki charakteryzujące aktualny przebieg procesów demograficznych w mieście. Kierunki dalszego rozwoju gminy nie są bezpośrednio związane z przewidywanym tempem przyrostu oraz zmian struktury wiekowej ludności województwa oraz powiatu. Zgodnie z prognozami GUS do roku 2030 liczba ludności w kraju spadnie o 6,38 %, województwa mazowieckiego spadnie o 1,95 %, dla powiatu makowskiego tendencja również będzie spadkowa i całkowita liczba ludności skurczy się do 43 tysięcy osób. Należy zatem przewidywać, że do końca 2030 roku liczba ludności w Makowie Mazowieckim również ulegnie znacznemu zmniejszeniu.

2.8.2. Edukacja

Dzieci i młodzież makowska posiada szeroki dostęp do publicznego szkolnictwa podstawowego i średniego.

W Makowie Mazowieckim funkcjonują 4 przedszkola:

- Samorządowe Przedszkole Nr 1 w Makowie Mazowieckim, ul. Przasnyska 9
- Samorządowe Przedszkole Nr 2 w Makowie Mazowieckim, ul. Kościelna 15
- Samorządowe Przedszkole Nr 4 w Makowie Mazowieckim, ul. Przasnyska 11
- Niepubliczne Przedszkole PasteLove w Makowie Mazowieckim, ul. Moniuszki 14

Ponadto w mieście działają:

- Zespół Szkół nr 1 w Makowie Mazowieckim, ul. Sportowa 9 (szkoła podstawowa i gimnazjum)
- Zespół Szkół Nr 2 w Makowie Mazowieckim, ul. Gen. Pułaskiego 15 (szkoła podstawowa i gimnazjum)

oraz dwie szkoły ponad podstawowe:

- Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Makowie Mazowieckim, ul. Kopernika 6
- Zespół Szkół im. Żołnierzy Armii Krajowej w Makowie Mazowieckim, ul. Mickiewicza 39

Struktura zatrudnienia i liczba uczniów w szkołach i placówkach oświatowych publicznych, dla których organem prowadzącym jest miasto Maków Mazowiecki - stan na dzień 31 marzec 2015 r. (dane z SIO):

1. Przedszkole nr 1

ilość dzieci - 124

ilość etatów nauczycieli - 7,05

ilość etatów obsługi - 11

2. Przedszkole nr 2

ilość dzieci - 73

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

ilość etatów nauczycieli - 6,25

ilość etatów obsługi - 7

3. Przedszkole nr 4

ilość dzieci - 143

ilość etatów nauczycieli - 11,05

ilość etatów obsługi - 10

4. Zespół Szkół nr 1

ilość dzieci Szkoła Podstawowa - 291

ilość uczniów Gimnazjum - 142

ilość etatów nauczycieli - 42,38

ilość etatów obsługi - 15

5. Zespół Szkół nr 2

ilość dzieci Szkoła Podstawowa - 546

ilość uczniów Gimnazjum - 259

ilość etatów nauczycieli - 59,28

ilość etatów obsługi – 21

Tabela 27. Wydatki budżetu miasta na szkolnictwo i edukację w mln zł

	2011	2012	2013	2014
Szkoły Podstawowe	4 432 379	4 598 226	4 588 030	4 688 474
Gimnazja	2 559 603	2 733 856	2 801 862	2 779 052
Przedszkola	2 550 003	2 663 531	2 753 519	3 091 791

2.8.3. Ochrona zdrowia

Stacjonarną opiekę medyczną dla mieszkańców powiatu makowskiego świadczy głównie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Zespół Zakładów w Makowie Mazowieckim. W szpitalu działa Przychodnia Lekarza Rodzinnego, który ma również swoją filię w Karniewie.

Stan zainwestowania w roku 2014:

1. powstanie dokumentacji projektowej bloku operacyjnego oraz oddziału anestezjologii i intensywnej terapii - 97 000 zł,
2. zakup łóżek i szafek przyłóżkowych dla oddziału urazowo-ortopedycznego - 100 000 zł,

3. zakup sprzętu medycznego - 280 000 zł.

Szpital dysponuje wysokiej klasy sprzętem medycznym i zapewnia całodobową specjalistyczną opiekę lekarską dla mieszkańców miasta.

SPZOZ-ZZ w Makowie Mazowieckim posiada Trzyletni Certyfikat Akredytacyjny: Zintegrowany system zarządzania ISO 9001:2000, ISO 14001:2005, PN-N 18001, Szpital przyjazny dziecku oraz Lider Bezpiecznej Pracy. Szpital znajduje się w „Złotej Setce” w gronie najlepszych szpitali w Polsce.

Na terenie całego powiatu funkcjonuje osiemnaście aptek z czego sześć w samym Makowie Mazowieckim. Na terenie miasta znajduje się także jeden punkt ratownictwa medycznego.

2.8.4. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest jednostką realizującą politykę społeczną miasta. Do jej głównych zadań należy wsparcie oraz pomoc osobom, a także całym rodzinom będącym w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie poradzić sobie same i przy wykorzystaniu własnych możliwości, uprawnień oraz środków. Dokładne jak również systemowe diagnozowanie problemów społecznych w skali miasta, opracowanie polityki oraz strategii społecznej, przystosowywanie infrastruktury pomocowej w celu minimalizowania skutków przemian społeczno-gospodarczych oraz degradacji środowisk mieszkańców jest jednym z ważniejszych zadań władz miasta.

Dokumentem, który w sposób dokładny oraz rzeczowy przedstawia zbiór działań mających na celu poprawę sytuacji społeczności lokalnej oraz sposoby integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka jest „Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Maków Mazowiecki na lata 2011-2018”.

Podstawową instytucją pomocy społecznej w Makowie Mazowieckim jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Zadania MOPS realizowane są w ścisłej współpracy z Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Komendą Powiatową Policji, Powiatowym Urzędem Pracy, Sądem Rejonowym, Urzędem Miasta, Szkołami, oraz innymi instytucjami czy też organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką społeczną.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Makowie Mazowieckim, swoim zasięgiem obejmuje wszystkie środowiska naszego miasta, a w szczególności osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Nie zawsze jednak może sprostać wszystkim wymaganiom i potrzebom, ze względu na znacznie ograniczone fundusze przeznaczone na pomoc społeczną.

Ilość klientów się zmniejsza, jednak zauważalna jest złożoność problemów w rodzinie. W celu ich niwelacji zatrudniono zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej asystenta rodziny, który podejmuje działania celem rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych.

Na terenie miasta wzrasta liczba osób w podeszłym wieku. W związku z powyższym rośnie również zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, które są obowiązkowym zadaniem gminy, zdefiniowanym w ustawie o pomocy społecznej w art. 50. W ramach usług opiekuńczych najczęściej osoby

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

starsze, przewlekle chore i niepełnosprawne uzyskują wsparcie zaspokajające ich niezbędne potrzeby życiowe w miejscu zamieszkania. Obecnie zatrudnione są 3 opiekunki środowiskowe.

Wzrasta również liczba osób z zaburzeniami psychicznymi lub chorobą psychiczną. Aktualnie zatrudnione są 2 osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym mogące świadczyć usługi opiekuńcze w tym zakresie.

Na terenie MOPS działa świetlica socjoterapeutyczna skupiająca dzieci z rodzin najuboższych, w których występuje problem alkoholowy. Świetlica zapewnia opiekę po zajęciach szkolnych, pomoc w odrabianiu lekcji, udział w zajęciach socjoterapeutycznych, pomoc w trudnych sytuacjach życiowych dziecka oraz gorące posiłki.

Zauważalnym zjawiskiem jest również rosnąca przemoc w rodzinie. W związku z tym realizowana jest procedura Niebieskiej Karty. Dla osób dotkniętych przemocą świadczona jest pomoc materialna w naturze oraz specjalistyczne wsparcie psychiczne. Sprawcom przemocy natomiast oferowana jest pomoc psychologa i terapeuty, inicjowana jest także próba aktywizacji zawodowej w przypadku gdy jest to osoba bezrobotna albo podjęcie leczenia odwykowego jeżeli osoba ta nadużywa alkoholu. MOPS realizuje także projekty systemowe współfinansowane ze środków Unijnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego POKL.

Tabela 28. Liczba osób objętych pomocą społeczną w latach 2007 - 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba osób objętych pomocą społeczną	1 517	1 382	1 355	1 252	1 246	1 243	1 245	1 246

Tabela 29. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2007 - 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną	543	508	505	492	514	501	487	482

Z powyższych danych wynika, że liczba osób objętych pomocą społeczną w MOPS od roku 2007 uległa znacznemu zmniejszeniu, chociaż w ostatnich czterech latach utrzymuje się ona na tym samym poziomie. Przyczyną jest wzrost kwoty dochodu w rodzinie. Natomiast kryterium dochodowe w pomocy społecznej, ulega weryfikacji co 3 lata, zgodnie z art. 9 ust.1 o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Z tego powodu wiele osób nie może skorzystać ze świadczeń pomocy społecznej, takich jak zasiłki okresowe, zasiłki stałe itd. Osoby niepełnosprawne bądź długotrwale chore mogą jednakże skorzystać z celowych zasiłków specjalnych.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 30. Wskaźnik bezdomności (liczba osób) w latach 2007 - 2014

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wskaźnik bezdomności (liczba osób)	4	5	5	15	11	15	16	12

Zjawisko bezdomności w Makowie Mazowieckim ma tendencję rosnącą. Odnosząc rok 2014 do roku 2007 wzrosło trzykrotnie. Głównymi przyczynami bezdomności w naszym mieście są: alkoholizm, bezrobocie, ubóstwo i narkomania. Osoby bezdomne na terenie naszego miasta to w większości mężczyźni, w wieku produkcyjnym z wykształceniem podstawowym i zawodowym. Są to głównie osoby samotne, po rozwodzie. Bezdomni z Makowa Mazowieckiego kierowani są do Schroniska dla Bezdomnych - Stowarzyszenie Serdeczna Dłoń w Pokrzywnicy.

Tabela 31. Grupy społeczne objęte wsparciem - przyczyny trudnej sytuacji życiowej w latach 2007 - 2014

Przyczyny trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin w poszczególnych latach							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ubóstwo	339	337	310	342	347	405	384	359
Sieroctwo	2	0	1	1	0	0	0	0
Bezdomność	4	5	5	15	11	15	16	12
Potrzeba ochrony macierzyństwa	49	48	23	28	39	42	39	27
w tym: wielodzietność	25	22	12	12	28	24	26	16
Bezrobocie	325	304	268	323	309	311	299	287
Niepełnosprawność	137	138	135	138	145	156	151	163
Długotrwała lub ciężka choroba	220	207	156	172	166	172	152	174
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego - ogółem	73	74	59	59	67	65	59	52
w tym: rodziny niepełne	60	59	53	53	56	54	47	40
rodziny wielodzietne	17	14	7	7	10	11	12	14
Przemoc w rodzinie	4	0	3	17	23	17	24	21
Alkoholizm	40	52	37	37	26	21	32	28
Narkomania	1	0	1	1	1	1	1	3
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	10	8	18	18	7	9	4	7
Zdarzenia losowe	5	3	5	5	2	0	0	0
Sytuacja kryzysowa	2	0	1	1	2	0	0	0

Największą grupą społeczną korzystającą z pomocy społecznej w makowskim MOPS są osoby żyjące w skrajnym ubóstwie. Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i rodziny bezrobotnych, osoby

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

z długotrwałą i ciężką chorobą oraz osoby niepełnosprawne. Analizując lata 2007- 2014 można zauważyć ekspansję ubóstwa na terenie miasta. Wzrasta również liczba osób niepełnosprawnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

Tabela 32. Wydatki na pomoc finansową z wyszczególnieniem form pomocy w latach 2007 - 2014

Forma pomocy	Kwota świadczeń w poszczególnych latach - zadania własne (w zł.)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Razem	1 031 038	1 167 660	1 195 389	1 222 302	1 022 265	1 034 680	1 125 648	1 103 315
Zasiłki stałe dotacja 100 %	352 416	351 723	353 151	348 585	364 038	401 409	481 312	445 117
Zasiłki okresowe dotacja 100 %	109 000	131 012	102 728	116 741	119 276	95 553	114 879	123 163
Posiłek	467 419	579 803	569 652	588 867	361 258	358 894	373 243	377 461
Usługi opiekuńcze	32 771	39 846	60 488	72 922	78 947	81 491	82 966	90 356
Sprawienie pogrzebu	0	2 581	0	1 042	2 698	2 242	1 360	3 690
Zasiłki celowe i w naturze	69 432	62 695	109 370	94 145	96 048	95 091	71 888	63 528
Forma pomocy	Kwota świadczeń w poszczególnych latach - zadania zlecone (w zł.)							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	41 300	48 400	51 500	55 310	63 400	71 059	75 499	78 585

Wyraźnie wzrasta pomoc udzielana osobom niepełnosprawnym w formie zasiłku stałego finansowanego z budżetu państwa. Osoby objęte tą formą pomocy nie nabyły prawa do renty inwalidzkiej i emerytury z ZUS-u czy też KRUS-u. Zasiłki celowe przyznawane są w niskich kwotach ze względu na znacznie ograniczone środki na pomoc społeczną.

2.8.5. Zasoby mieszkaniowe

Obecnie na terenie Makowa Mazowieckiego znajdują się 197 mieszkań komunalnych oraz 1 400 mieszkań spółdzielczych. 100 % stanu tych zasobów mieszkaniowych jest wyposażonych w dostęp do wodociągu i kanalizacji sanitarnej.

Invest-Bud TBS jest administratorem komunalnych zasobów mieszkaniowych w Makowie Mazowieckim oraz części wspólnot mieszkaniowych. Invest-Bud TBS zarządza 13 budynkami (w tym jednym budynkiem o charakterze użytkowym), które są w 100 % własnością miasta Maków Mazowiecki jak i również 16 których miasto jest współwłaścicielem.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 33. Lokale komunalne w Makowie Mazowiecki - stan na 31.03.2015 r.

Liczba lokali mieszkalnych	143
łączna powierzchnia w m²	5 190,38
Liczba lokali socjalnych	94
łączna powierzchnia w m²	3 039,08
Liczba lokali użytkowych	3
łączna powierzchnia w m²	121,16
Liczba wszystkich lokali	24
Całkowita powierzchnia wszystkich lokali w m²	8 350,62

Spśród budynków administrowanych przez Invest-Bud TBS 12 z nich zostało wybudowanych w latach 1924 - 1971. Ich stan techniczny i sanitarny można określić jako zły i wymagający przeprowadzenia generalnego remontu. Znaczna część mieszkańców tych zabudowań nie posiada podłączenia do centralnej sieci ciepłowniczej i korzysta z ogrzewania piecowego, co w znacznym stopniu przyczynia się do zwiększonej emisji dwutlenku węgla na obszarze miasta. Zależy również zauważyć, że duża część tych budynków posiada wartość zabytkową. Stanowią one cenny element historycznego układu urbanistycznego i wymagają rewitalizacji. Niezbędna jest przy tym pomoc miasta w postaci wykwaterowania lokatorów oraz pomoc organizacyjna i wsparcie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.

Tabela 34. Liczba mieszkań komunalnych w Makowie Mazowieckim w latach 2011 - 2014

Rok	Liczba mieszkań komunalnych
2011	288
2012	280
2013	304
2014	292

Największą spółdzielnią mieszkaniową działającą na terenie Makowa Mazowieckiego jest Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa „Jubilatka”. Na dzień 1.04.2015 r. SM L-W „Jubilatka” administruje 39 budynkami z czego 32 budynki należą do zasobu mieszkaniowego SM L-W „Jubilatka” natomiast 7 do zasobu Wspólnot Mieszkaniowych. Spółdzielnia posiada również w swoim zasobie 7 lokali użytkowych, w których prowadzona jest działalność handlowo-usługowa.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 35. Charakterystyka lokali mieszkaniowych i użytkowych będące w zarządzie SM L-W „Jubilatka” w Makowie Mazowieckim - stan na dzień. 01.04.2015 r.

	łączna liczba lokali	łączna powierzchnia użytkowa w m ²	Stan techniczny
Zasoby mieszkaniowe SM L-W „Jubilatka”	1 245	60 040,92	dobry
Zasoby Wspólnot Mieszkaniowych	155	7 486,18	dobry
Lokale użytkowe	13	56,60	dobry

W 2013 r. wybudowano 1 budynek spółdzielczy przy ul. Admirała Rickovera 11, w którym znajduje się 15 lokali mieszkaniowych.

2.8.6. Bezpieczeństwo

Za bezpieczeństwo publiczne na terenie Makowa Mazowieckiego odpowiada Komenda Powiatowa Policji oraz Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej.

Komenda Powiatowa Policji (KPP)

Budynek Komendy Powiatowej Policji (KPP) w Makowie Mazowieckim jest zlokalizowany na ulicy Łąkowej 3. Jego stan można ocenić na ogólny dobry. Wewnątrz oprócz przestrzeni administracyjno-garażowej znajduje się również siłownia oraz agregat prądotwórczy na wypadek braku zasilania w energię elektryczną. Na wyposażeniu Komendy znajduje się ponadto sprzęt komputerowy do użytku wewnętrznego jak i zewnętrznego (Internet) oraz środki transportu: 18 pojazdów służbowych oraz łódź motorowa.

Obsada kadrowa Komendy Powiatowej Policji w Makowie Mazowieckim na dzień 21 kwietnia 2015 r. wynosi:

1. stan etatowy

- policjanci - 86 etatów
- pracownicy cywilni - 16,5 etatów

2. stan osobowy

- policjanci - 83
- pracownicy cywilni – 19

Działania prewencyjne prowadzone na terenie miasta w latach 2010-2014:

rok 2010: Bezpieczne Ferie, Bezpieczne Wakacje, Przemocy mówimy dość

rok 2011: Bezpieczne Ferie, Bezpieczne Wakacje, Maków Mazowiecki uwolniony od patologii

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

rok 2012: Bezpieczne Ferie, Bezpieczne Wakacje, Bezpieczna droga do szkoły, Bezpieczeństwo to nasza wspólna sprawa, Razem bezpiecznie oraz debata społeczna.

rok 2013: Bezpieczne Ferie, Bezpieczne Wakacje, konferencja „Nie bądź obojętny”, Niebieski Tydzień, Bezpieczny senior, akcja „Wagarowicz” oraz „Bezpieczna droga do szkoły”, turniej „Bezpieczeństwa w ruchu drogowym”, program „Jeżdżę z głową”, „Ogólnopolska Noc Profilaktyki”, festyn „Bezpiecznie nad wodą”, debata społeczna oraz kurs samoobrony.

rok 2014: Bezpieczne Ferie, Bezpieczne Wakacje, Niebieski Tydzień, program Bezpieczny senior i Bezpieczne osiedle, akcja „Wagarowicz” oraz „Bezpieczna droga do szkoły”, turniej „Bezpieczeństwa w ruchu drogowym”, „Ogólnopolska Noc Profilaktyki”, festyn „Bezpiecznie nad wodą”, debata społeczna.

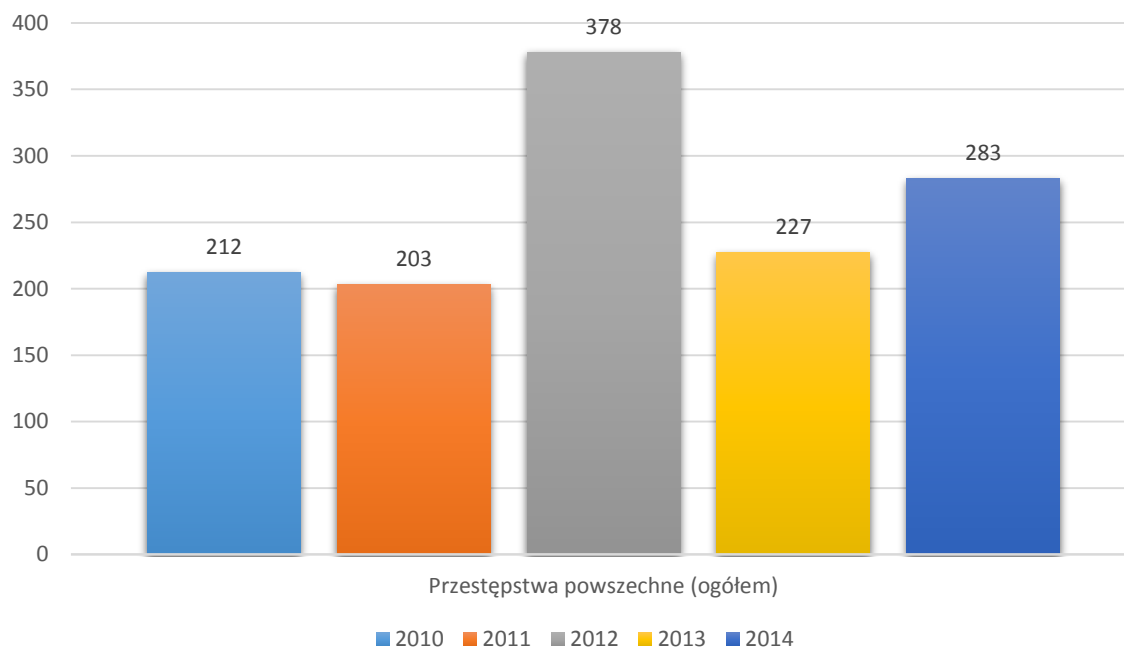
Na terenie Makowa Mazowieckiego stosowane są następujące sposoby zabezpieczenia mienia:

- zabezpieczenia techniczne (drzwi i szyby antywłamaniowe, alarmy, blokady itp.),
- system patroli wykonywanych przez agencje ochrony mienia,
- monitoring wizyjny części miasta,
- monitoring wizyjny szkół oraz sklepów samoobsługowych.

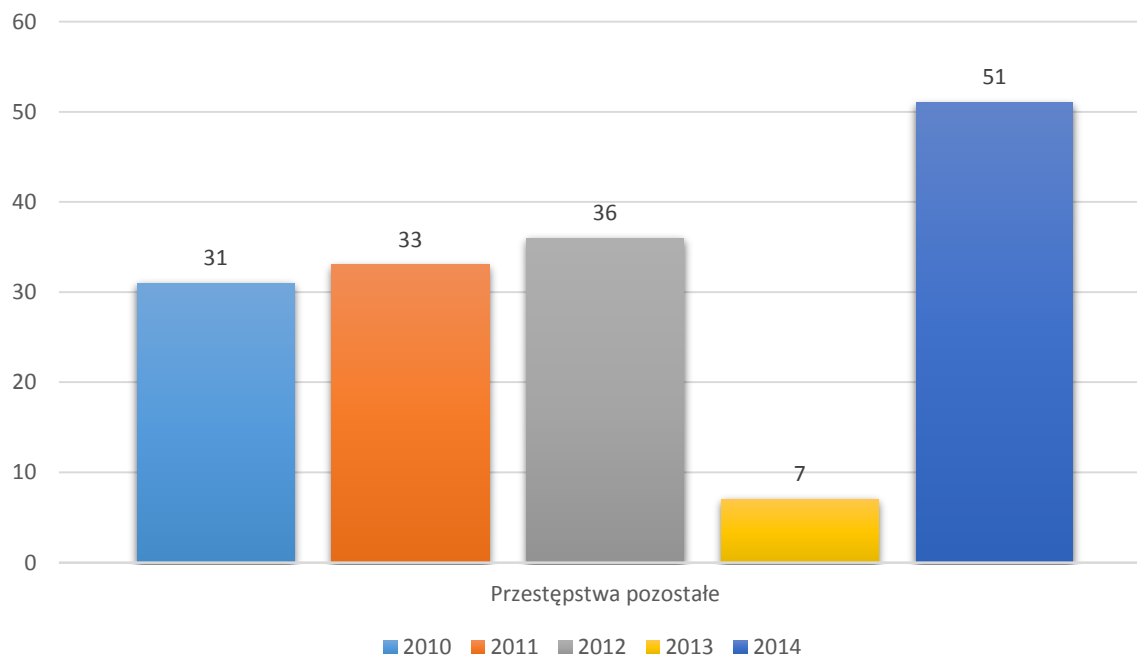
Tabela 36. Statystyka przestępczości w latach 2010 - 2014 na terenie miasta Maków Mazowiecki

	2010	2011	2012	2013	2014
Przestępstwa powszechne (ogółem)	212	203	378	227	283
Przestępstwa p-ko mieniu	107	86	270	107	141
Przestępstwa p-ko obrotowi gospodarczemu	1	2	5	3	13
Przestępstwa p-ko obrotowi pieniędzmi	0	1	2	0	5
Przestępstwa p-ko rodzinie i opiece	14	16	24	22	31
Przestępstwa p-ko wolności	6	6	10	16	4
Przestępstwa p-ko wolności seksualnej i obyczajności	0	0	2	1	0
Przestępstwa p-ko życiu i zdrowiu	14	9	13	19	9
Przestępstwa p-ko bezpieczeństwu. w komunikacji	39	50	16	52	29
- w tym wypadki drogowe	12	11	5	4	10
- w tym nietrzeźwi kierujący	36	42	14	46	27
Przestępstwa pozostałe	31	33	36	7	51

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Rysunek 2. Zestawienie przestępstw powszechnych (ogółem) na przestrzeni lat 2010 - 2014

Rysunek 3. Zestawienie pozostałych przestępstw na przestrzeni lat 2010 - 2014

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

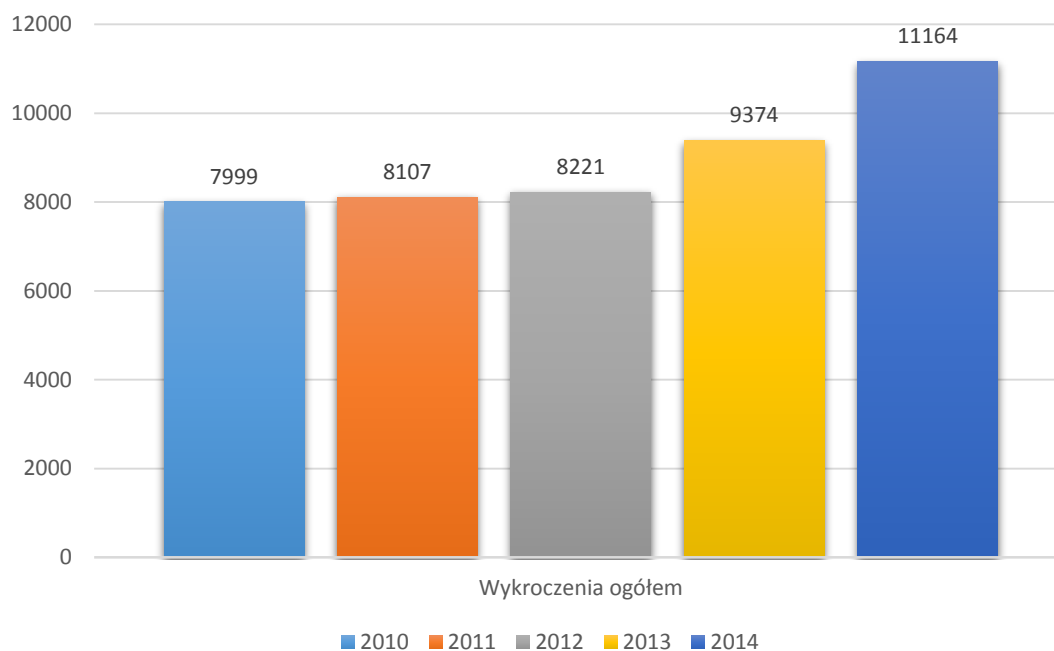
Z przedstawionych powyżej danych dotyczących przestępstw popełnionych na terenie miasta Makowa Mazowieckiego w latach 2010-2014 wynika, że w przestępczości ogólnej utrzymuje się tendencja wzrostowa. 54,57 % ogółu przestępstw stanowią przestępstwa przeciwko mieniu, 14,27 % stanowią przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, 12,13 % stanowią przestępstwa pozostałe, 8,21 % stanowią przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, 4,91 % stanowią przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, 3,22 % stanowią przestępstwa przeciwko wolności, 1,84 % stanowią przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, 0,62 % stanowią przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, 0,23 % stanowią przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.

Dominującą rolę na terenie miasta Makowa Mazowieckiego odgrywają przestępstwa przeciwko mieniu tj. kradzieże, kradzieże z włamaniem oraz zniszczenia mienia. Tendencja spadkowa występuje w przestępstwach przeciwko wolności seksualnej i obyczajności które też stanowią najmniejszy udział w stosunku do ogólnej liczby przestępstw.

Tabela 37. Statystyka wykroczeń popełnionych na terenie powiatu makowskiego w latach 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Wykroczenia ogółem	7 999	8 107	8 221	9 374	11 164
Wykroczenia p-ko porządkowi publicznemu	349	382	366	259	403
Wykroczenia p-ko bezpieczeństwu osób i mienia	25	35	44	67	52
Wykroczenia p-ko bezpieczeństwu w komunikacji	6 558	6 586	6 664	7 734	8 324
Wykroczenia p-ko osobie	1	1	1	0	0
Wykroczenia p-ko mieniu	349	331	326	371	372
Wykroczenia p-ko obyczajności publicznej	109	160	174	100	277
Wykroczenia p-ko urządzeniom użytku publicznego	78	98	137	47	202
Wykroczenia p-ko innym ustaw szczególnych	15	14	17	24	90
Wykroczenia p-ko przepisom o wychowaniu w trzeźwości	306	290	294	571	1 152
Wykroczenia p-ko innym przepisom	209	210	198	201	292

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Rysunek 4. Zestawienie wykroczeń ogółem na przestrzeni lat 2010 - 2014

Z przedstawionych powyżej danych dotyczących wykroczeń popełnionych na terenie powiatu makowskiego w latach 2010-2014 wynika, że ogólna liczba popełnionych wykroczeń utrzymuje się w tendencji wzrostowej. 79,94 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, 5,82 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości, 3,92 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko porządkowi publicznemu, 3,90 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko mieniu, 2,47 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko innym przepisom, 1,83 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej, 1,25 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego, 0,50 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia, 0,36 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia z innych ustaw szczególnych, 0,01 % ogółu wykroczeń stanowią wykroczenia przeciwko osobie.

Dominującą rolę na terenie miasta Makowa Mazowieckiego odgrywają wykroczenia bezpieczeństwa w komunikacji popełniana zarówno przez kierujących pojazdami jak i pieszych. Równie ważną rolę odgrywają wykroczenia z tzw. grupy wykroczeń uciążliwych tj. spożywanie alkoholu, kradzieże (głównie sklepowe), zakłócenia porządku publicznego, oraz wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego.

W latach 2010-2014 na terenie powiatu makowskiego popełniono 44 867 wykroczeń, na sprawców wykroczeń zostało nałożone 27 433 mandaty karne, zastosowano 13 473 pouczenia, w 2 269 przypadkach skierowano wnioski o ukaranie do Sądu Rejonowego, w pozostałych przypadkach odstąpiono od kierowania wniosków o ukaranie.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej

Na terenie Makowa Mazowieckiego przy ul. Moniuszki 6a swoją siedzibę ma Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Stan kadr w Komendzie na dzień 16 kwietnia 2015 roku wynosi 60 osób.

Tabela 38. Liczba zdarzeń na terenie Makowa Mazowieckiego na przestrzeni lat 2010 - 2014

Rodzaj zdarzenia	2010	2011	2012	2013	2014
Pożary	24	29	36	20	23
Miejscowe zagrożenia	111	103	62	93	88
Alarmy fałszywe	5	6	4	7	6
Razem	140	138	102	120	117

Tabela 39. Liczba zdarzeń, w których byli ranni i ofiary śmiertelne na terenie Makowa Mazowieckiego na przestrzeni lat 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Ranni	10	20	14	6	16
Ofiary Śmiertelne	1	2	0	2	1
Razem	140	138	102	120	117

Tabela 40. Wielkość strat powstałych podczas pożarów i miejscowych zagrożeń (w tys. zł)

Rok	POŻARY			MIEJSCOWE ZAGROŻENIA		
	OGÓŁEM		mienie uratowane	OGÓŁEM		mienie uratowane
	straty	w tym budynki		straty	w tym budynki	
2014	24,6	2,5	1 480	101	10	0,0
2013	44,7	18	567	640,9	0,2	450
2012	257,5	24,5	24 960	90	0,0	0,0
2011	35	10	1 550	334,3	28,5	0,0
2010	32,2	6	1 007	112,1	0,0	30

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 41. Sprzęt na wyposażeniu Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Makowie Mazowieckim - stan na dzień 16 kwietnia 2015 r.

Lp.	Typ i marka samochodu	Rok produkcji
1	GCBA 5/40 MAN	2006
2	GBA 2,5/25 MAN	2011
3	SLRt IVECO	2006
4	SHD-25 MAN	2009
5	GCBA 5/32 SCANIA (Posterunek)	2009
6	SH-18 STAR (Posterunek)	1992
7	SLRRad Volkswagen Transporter	2008
8	SLRr Mitsubishi Pajero	2007
9	SLOp Opel Astra	2014
10	SLOp Volkswagen Passat	2007
11	SLKw Fiat Scudo	1999

Komenda Powiatowa Policji i Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej działają w systemie zintegrowanym co prowadzi o efektywnej i bieżącej współpracy wszystkich służb inspekcji i straży. Taka koordynacja umożliwia wypracowanie właściwych mechanizmów i sposobów działania w sytuacjach nagłego zagrożenia. W celu usprawnienia działań służb ratowniczych należy wyposażać służby w nowoczesny sprzęt techniczny (środki łączności, transportu, sprzęt ratowniczy).

2.8.7. Kultura

Stałą działalnością kulturalną na terenie Makowa Mazowieckiego zajmuje się Miejski Dom Kultury, biblioteki oraz organizacje pozarządowe; w tym przede wszystkim szczególnie aktywne stowarzyszenia działające na terenie miasta. Podmioty te zajmują się głównie organizacją imprez o charakterze kulturalnym dla mieszkańców (koncerty, rekonstrukcje historyczne, spektakle, wystawy, warsztaty tematyczne), zajęć artystycznych/edukacyjnych oraz rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, festiwali oraz uroczystości.

Oferta kulturalna miasta, a także sprawność instytucji jak również wszystkich podmiotów pozarządowych działających w tej sferze w ogromnym stopniu wpływa na prestiż miasta, jego promocję i atrakcyjność dla samych mieszkańców oraz turystów.

Wyraźną barierą stojącą na drodze do zadowalającego rozwoju kulturalnego w Makowie Mazowieckim jest brak spójnej koncepcji projektów kulturalnych. Ponadto występuje problem niewystarczającej bazy lokalowej w odniesieniu do profilu oraz docelowego poziomu prowadzonej działalności kulturalnej. Brak zadowalających standardów technicznych (klimatyzacja, akustyka itp.) m.in: sali niezbędnych do profesjonalnej obsługi większych przedsięwzięć artystycznych powoduje, że te najbardziej wartościowe ze

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

względu na ograniczone warunki oraz możliwości tracą na swojej atrakcyjności, a w niektórych przypadkach jest nawet niemożliwa do realizacji.

W Makowie Mazowieckim ciągle mamy do czynienia ze stosunkowo małą podażą w obszarze kulturalnym. Oferta programowa zdaje się być wyraźnie niewystarczająca w kontekście potrzeb mieszkańców, a w niektórych przypadkach również i mało atrakcyjna. Niezbędnym jest zatem podjęcie wszelkich działań mających na celu dostosowanie propozycji oraz wspomnianej już wyżej oferty do potrzeb i zainteresowań jej odbiorców. Należy przy tym zainicjować także szereg wydarzeń kulturalnych o zasięgu nie tylko lokalnym, ale i jak najbardziej regionalnym mającym na celu ułatwienie wykorzystania potencjału turystycznego oraz w ograniczonym stopniu gospodarczego miasta w sposób systemowy-profilowany na potrzebę realizacji celów strategicznych gminy.

Miejski Dom Kultury

Miejski Dom Kultury powstał w 1963 roku, jest to wolnostojący budynek znajdujący się w centrum miasta. Prace termomodernizacyjne oraz modernizacja sali widowiskowo-kinowej odbyły się w 2010 roku. Cyfryzacja kina Mazowsze natomiast miała miejsce w roku 2014. Wokół budynku prowadzi utwardzona droga (kostka brukowa). Posiada częściowe podpiwniczenie. Pod częścią kabiny projekcyjnej, widowni i kieszeni scenicznej znajduje się kotłownia wraz ze składami opału. Z obiektu na zewnątrz prowadzi osiem wyjść z czego cztery z sali widowiskowej. W obiekcie znajduje się podłączenie do sieci telefonicznej, instalacja elektryczna, wodna i na zewnątrz instalacja odgromowa.

1. Charakterystyka budynku

- powierzchnia zabudowy: 737,80 m²
- powierzchnia całkowita: 888,60 m²
- powierzchnia użytkowa: 742,50 m²

w tym:

- powierzchnia użytkowa piwnic: 108,90 m²
- powierzchnia użytkowa parteru: 633,60 m²

Kubatura: 4802,00 m³

Rodzaje pomieszczeń:

- sala widowiskowo-kinowa,
- kieszeń sceniczna,
- dwa pokoje instruktorów,
- sala prób – świetlica,
- cztery łazienki,
- korytarz, mała sala – sala wystaw wraz z zapleczem,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

- dwa pomieszczenia biurowe,
- kasa kinowa,
- kabina projekcyjna.

Budynek wyposażony jest w następujące instalacje:

- CO – zasilana z własnej kotłowni opalanej węglem (piece 2x12 m³),
- wod-kan – miejska sieć wodociągowa i kanalizacyjna,
- wentylacja grawitacyjna,
- elektryczna, odgromowa,
- wyłącznik pożarowy prądu – znajduje się przy głównej rozdzielni w pomieszczeniu piwnicznym,
- system oddymiania grawitacyjnego,
- instalacja wodociągowa z 2 ujęciami hydrantowymi 52.

2. Zakres działalności Miejskiego Domu Kultury w Makowie Mazowieckim

Do podstawowych zadań MDK należy rozpoznanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań społeczno-kulturalnych poprzez:

- popularyzację i promocję twórczości artystycznej ze wszystkich dziedzin sztuki,
- prowadzenie edukacji kulturalnej dzieci, młodzieży i dorosłych,
- stałą pomoc metodyczną dla zespołów amatorskiego ruchu artystycznego,
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, rękodzieła ludowego i artystycznego,
- działalność metodyczną polegającą na wypracowaniu nowych oraz eksperymentalnych form i metod pracy w kulturze,
- gromadzenie i wykorzystywanie zasobów informacyjnych dotyczących zjawisk kulturowych, działalności placówek i instytucji, zespołów artystycznych, twórców ludowych, amatorów i profesjonalistów,
- prowadzenia własnych zespołów artystycznych,
- współdziałanie z innymi instytucjami kulturalnymi, stowarzyszeniami i fundacjami w zakresie zaspokajania potrzeb społecznych, kulturalnych, edukacyjnych i promocyjnych Miasta Maków Mazowiecki,
- wprowadzanie i realizowanie projektów dotyczących aktywizacji społeczności lokalnej,
- nawiązywanie, rozwijanie i aktywne prowadzenie międzynarodowych kontaktów w zakresie wymiany kulturalnej oraz wymiany dzieci, młodzieży i dorosłych,
- realizowanie projektów z zakresu ochrony dziedzictwa narodowego na terenie działania MDK,
- rozpowszechnianie i dystrybucję filmową.

3. Stałe formy działalności: kluby, koła zainteresowań i zespoły ARA

- Klub Seniora „Makowianka”
- Miejska Orkiestra Dęta
- Zespół artystyczny „Smaragdy”
- Zespół tańca nowoczesnego
- Makowski Uniwersytet Trzeciego Wieku
- Nauka gry na gitarze
- Młodzieżowy zespół muzyczny
- Warsztaty ruchowe dla pań
- Dziecięcy zespół tańca klasycznego
- Mażoretki
- Nauka gry na instrumentach dętych

4. Zaplecze techniczne z wyszczególnieniem posiadanego wyposażenia technicznego

Zaplecze techniczne obejmuje działy:

- wystawienniczy – sztalugi, antyramy,
- projekcyjny – kinowy projektor cyfrowy w standardzie DCI 2K, nagłośnienie kinowe ULTRA STEREO, ekran srebrny,
- kasowy – komputerowy system obsługi sprzedaży biletów kinowych,
- choreograficzny – podłoga baletowa Standard Plus 1240, drążki baletowe wolnostojące regulowane,
- muzyczny – instrumenty muzyczne dla potrzeb Miejskiej Orkiestry Dętej: System nagłośnienia estradowego DYNACORD, System nagłośnienia estradowego ELECTRO-VOICE; System nagłośnienia estradowego RANDAL, Zestaw perkusyjny YAMAHA, Zestaw perkusyjny AMATI, Sprzęt do odtwarzania muzyki (karty pamięci, płyty, pendrive), System oświetlenia scenicznego – w tym: reflektor punkowy, laser HQ Power Krystal RGV 230.

5. Plan rozwoju Miejskiego Domu Kultury do roku 2022

Misją Miejskiego Domu Kultury jest przygotowanie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz współtworzenia jej wartości, troska o zaspokojenie potrzeb kulturalnych poprzez ich rozpoznawanie oraz inicjowanie, stymulowanie, organizowanie i wspieranie różnorodnych działań kulturalno-społecznych.

Działalność merytoryczna Miejskiego Domu Kultury ściśle powiązana jest z:

- bazą lokalową,
- wyposażeniem technicznym,
- rozwojem zawodowym kadry.

Baza lokalowa jest bardzo ważnym elementem działalności MDK, albowiem interakcje międzyludzkie zachodzą w sferze intelektualnej i estetycznej. Ważne jest, aby odbiorców uwrażliwiać artystycznie w warunkach spełniających podstawowe standardy lokalowe.

Systematycznie, małymi etapami zmianie ulega wizerunek nie tylko zewnętrzny budynku, ale i poszczególnych pomieszczeń. W roku 2015 zakończona zostanie modernizacja sali widowiskowo-kinowej.

Do roku 2022 przewidziany jest całkowity remont wszystkich pomieszczeń i instalacji: elektrycznej, grzewczej, wodno-kanalizacyjnej i sanitarnej.

W planach jest również zwiększenie powierzchni kieszeni scenicznej. Rozbudowanie tego pomieszczenia zwiększy zasoby lokalowe o pracownię plastyczną.

Wyposażenie techniczne sprowadza się głównie do wyposażenia pracowni muzycznej i sali wystaw w oświetlenie wystawiennicze. W związku z rozwojem technologii i pomimo zakupu sprzętu muzycznego istnieje potrzeba doposażenia tej pracowni w dibox, bramkę szumów, equalizator. Zaspokoi to potrzebę techniczną zespołów muzycznych zarówno amatorskich jak i zawodowych, które występują na naszej scenie. Wyposażenie w organy elektroniczne będzie bardzo pomocne w prowadzeniu zajęć z dziećmi i młodzieżą.

Rozwój zawodowy kadry ma bardzo duże znaczenie w pracy z ludźmi. Podnoszenie kwalifikacji leży w gestii pracowników. Ze względu na brak środków budżetowych w celu podnoszenia kwalifikacji obsady, MDK korzysta z bezpłatnych szkoleń organizowanych przez Starostwo Powiatowe oraz organizacje pożytku publicznego. Aby kadra mogła wprowadzać najnowsze rozwiązania i technologie niezbędne jest korzystanie z płatnych szkoleń specjalistycznych. Rozwój Miejskiego Domu Kultury i jego kierunki działania są zatem w dużej mierze uzależnione od kierunków rozwoju miasta oraz działań jego władz zintegrowanych bezpośrednio z działalnością tej jednostki.

Miejski Dom Kultury w środowisku lokalnym pełni rolę animatora i partnera dla różnych podmiotów działających na rynku. Zadanie to należy kontynuować.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Zasięgiem swojej działalności MDK obejmuje wszystkie grupy wiekowe i społeczne. Dlatego konieczna jest znajomość psychologii rozwojowej człowieka i rozpoznawania potrzeb. Szczególną grupą jest młodzież, która jeśli już działa to najczęściej metodą projektu.

W roku 2015 planowane jest Forum lokalne, które ma na celu stworzenie przestrzeni do dyskusji umożliwiającej poznanie lokalnego środowiska, jego mocnych i słabych stron, prowadzące do podjęcia efektywnych działań na rzecz młodzieży, a w rezultacie - podjęcie starań w kierunku przygotowania diagnozy potrzeb młodzieży.

Liczną grupą społeczną, do której należy podejść bardzo rozważnie, są osoby w wieku przedemerytalnym i emerytalnym. Najnowsze badania wskazują na wzrost nie tylko liczebny tej grupy, ale również na aktywny udział w życiu społeczności lokalnej. To już nie "kluby seniora", ale potencjalni partnerzy na scenie lokalnej. Posiadają wiedzę i doświadczenie, poza tym są dyspozycyjni i chętnie biorą aktywny udział w życiu społecznym i kulturalnym, często realizując swoje marzenia i odkrywając talenty drzemące przez wiele lat.

Grupą odbiorców bardzo wymagających są osoby w wieku produkcyjnym. Tu należy mieć na względzie sygnały wysyłane przez nich w sferze potrzeb kulturalnych.

Wizja Miejskiego Domu Kultury zakłada, że Miejski Dom Kultury jest instytucją kultury, zorientowaną na edukację muzyczną, choreograficzną, teatralną, plastyczną, filmową oraz kino. Wrażliwy na potrzeby kulturalne mieszkańców, otwarty na wymianę doświadczeń i partnerstwa, tworzący sieć współpracy na rzecz kultury i integracji społecznej. Miejski Dom Kultury animuje działania kulturalno-społeczne, wszechstronnie edukuje do aktywnego uczestnictwa w kulturze i zapewnia różnorodne formy spędzania wolnego czasu. Wprowadzając nowe, różnorodne projekty w swoim programie uwzględniając sprawdzone, dotychczasowe formy, nowe technologie, uwzględniając mobilność działań artystycznych i wielość źródeł finansowania. Budynek będzie pozbawiony barier dla osób niepełnosprawnych, a jego wnętrza staną się przyjaznym miejscem spotkań i działań kulturalnych.

Miejska Biblioteka Publiczna

Miejska Biblioteka Publiczna mieści się w budynku przy ul. Moniuszki 6, który powstał przed rokiem 1939. Zbiory biblioteczne zostały umieszczone w obecnie zajmowanych pomieszczeniach w roku 1998. Biblioteka zajmuje łącznie 10 pomieszczeń na parterze o łącznej powierzchni 176 m² z przeznaczeniem na wypożyczalnię książek, pomieszczenia gospodarcze, magazynowe i administracyjne oraz 2 pomieszczenia na pierwszym piętrze o pow. 72 m² z przeznaczeniem na czytelnię i zbiór regionalny. Pomieszczenia zajmowane przez bibliotekę nie są przystosowane do potrzeb czytelników (brak możliwości pełnego wyeksponowania zbiorów, brak przestrzeni pozwalającej na prowadzenie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży). Do chwili obecnej nie były prowadzone prace modernizacyjne ze względu na konstrukcję budynku.

Jako placówka komplementarna współpracuje z bibliotekami publicznymi w powiecie makowskim w celu wymiany informacji i doświadczeń zawodowych. Głównym zadaniem biblioteki publicznej jest gromadzenie i udostępnianie zbiorów oraz zaspokajanie potrzeb czytelniczych. Te zadania placówka realizuje

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

na bieżąco. Od początku swojego powstania MBP oraz jej filie gromadziły księgozbiór zawsze z uwzględnieniem potrzeb środowiska lokalnego. W chwili obecnej MBP posiada bogate i różnorodne zbiory. Wśród tradycyjnych zbiorów książkowych pieczołowicie od wielu lat gromadzone są regionalia. Są to różne materiały: prasa lokalna, wycinki prasowe, informatory, foldery, publikacje, widokówki oraz inne materiały dotyczące życia społeczno-politycznego, gospodarczego oraz kulturalnego miasta Maków Mazowiecki, powiatu makowskiego i regionu mazowieckiego. Zbiory te stanowią podstawowe źródło wiedzy o regionie dla młodzieży szkół gimnazjalnych, średnich oraz studentów.

Miejska Biblioteka Publiczna w ciągu swej ponad 60-letniej działalności była i jest jedną z głównych placówek kulturalnych. Prowadzi działalność upowszechnieniową poprzez organizowanie różnorodnych form popularyzacji książki i czytelnictwa. Placówka wspiera również działania dydaktyczne szkół poprzez prowadzenie lekcji bibliotecznych dla dzieci młodszych na temat książek, czytelnictwa i zbiorów bibliotecznych, natomiast dla dzieci starszych na temat regionalizmu. Makowska biblioteka organizuje również konkursy czytelnicze dla dzieci, spotkania autorskie oraz bierze udział przy tworzeniu wystaw i gazetek okolicznościowych. W ramach współpracy z Miejskim Domem Kultury MBP od szesnastu lat współorganizuje Międzynarodowy Konkurs Poetycki „O wstęgę Orzyca”.

Od kilku lat MBP modernizuje swoją działalność, komputeryzując zgromadzone zbiory. Na koniec 2007 roku wprowadzono do bazy komputerowej własnej 50 % księgozbioru. W celu szybszego unowocześnienia biblioteka przystąpiła do ogólnopolskiego programu „IKONKA”, w ramach którego placówka otrzymała sześć komputerów z dostępem do Internetu. Dzięki temu programowi czytelnicy biblioteki mają możliwość bezpłatnego korzystania z Internetu a tym samym dotarcia do zbiorów Polskiej Biblioteki Internetowej, jak również innych cennych źródeł wiedzy i informacji. W 2011 roku Miejska Biblioteka Publiczna w Makowie Mazowieckim została uhonorowana odznaką „Za zasługi dla miasta Makowa Mazowieckiego”.

Na koniec grudnia 2014 r. w zbiorach Miejskiej Biblioteki Publicznej znajdowało się łącznie 34 532 woluminy. Korzysta z nich 1 347 zarejestrowanych czytelników. W roku 2014 wypożyczono łącznie 27 004 pozycji książkowych. Na jednego mieszkańca rocznie wypożyczanych jest około 3 woluminów.

W roku 2014 na 100 mieszkańców przypadało:

- 383,68 książek z naszych zbiorów,
- 21,5 nowości wydawniczych,
- wypożyczono 300,04 woluminy,
- zarejestrowano 15 czytelników na 100 mieszkańców.

Biblioteka dysponuje systemem informatycznym MAK+, w którym znajduje się ok. 100 % naszego księgozbioru. Dysponujemy niewielką ilością audiobook-ów przeznaczonych dla osób niewidomych i słabo widzących. Pomieszczenia nie są przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Ponadto na ulicy Sportowej prowadzi działalność Filia nr 1 MBP, która dysponuje lokalem o powierzchni 44m². Zatrudniony jest jeden pracownik. Pomieszczenie nie jest przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

2.8.8. Organizacje pozarządowe i aktywności społeczne

Miernikiem aktywności społecznej jest stopień samoorganizacji społeczeństwa wyrażony przede wszystkim w ilości oraz zakresie działania organizacji pozarządowych. Na terenie Makowa Mazowieckiego działają następujące stowarzyszenia (zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz terenowe jednostki organizacyjne stowarzyszeń), fundacje oraz stowarzyszenia zwykłe.

Nazwa organizacji/stopień aktywności/zakres działalności

1. Związek Harcerstwa Polskiego Hufiec Maków Mazowiecki – bardzo aktywny

- stworzenie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego i fizycznego rozwoju człowieka,
- nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności w tym wolności od wszelkich nałogów,
- upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, utrwalanie więzi międzyludzkich,
- upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, tolerancji i tradycji,
- stworzenie silnych więzi międzyludzkich ponad podziałami resortowymi,
- upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody.

2. Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Policjnych w Makowie Mazowieckim – bardzo aktywne

- udziela pomocy emerytom i rencistom oraz członkom ich rodzin w sprawach socjalno-bytowych poprzez swoje organy statutowe,
- organizuje wycieczki krajoznawcze oraz inne formy zbiorowego wypoczynku,
- organizuje kluby środowiskowe dla członków stowarzyszenia,
- otacza opieką mogiły oraz miejsca pamięci poległych funkcjonariuszy, żołnierzy resortu spraw wewnętrznych.

3. Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki - Koło w Makowie Mazowieckim – bardzo aktywny

- prowadzenie rehabilitacji podstawowej, leczniczej, społecznej, i zawodowej niewidomych dorosłych i dzieci w różnych formach oraz prowadzenie własnych ośrodków leczniczo-i szkoleniowo-rehabilitacyjnych,
- działanie na rzecz zaopatrzenia niewidomych w sprzęt rehabilitacyjny,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

- działanie na rzecz aktywizacji zawodowej niewidomych,
 - organizowanie różnych form działalności kulturalnej i artystycznej niewidomych a także sportu, turystyki i rekreacji oraz wypoczynku dorosłych i dzieci,
 - organizowanie konferencji, sympozjów.
- 4. Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów - Zarząd Rejonowy w Makowie Mazowieckim – bardzo aktywny**
- poprawienie warunków, rencistów, inwalidów socjalno-bytowych oraz uczestniczenia w życiu społecznym przez współdziałanie z organami władzy administracji publicznej,
 - organizowanie życia kulturalnego i artystycznego emerytów, rencistów i inwalidów,
 - reprezentowanie ich interesów wobec organów władzy.
- 5. Polskie Stowarzyszenie Diabetyków - Oddział Powiatowy w Makowie Mazowieckim – bardzo aktywne**
- ochrona i promocja zdrowia,
 - działania na rzecz osób niepełnosprawnych i uzależnionych,
 - edukacje diabetologiczne,
 - działalności charytatywne.
- 6. Oddział Terenowy Stowarzyszenia Obrony Praw Lokatorów i Spółdzielców w Makowie Mazowieckim – aktywny**
- popularyzacja praw przysługujących lokatorom i członkom spółdzielni mieszkaniowych, jako środka zdobywania wiedzy i kultury prawnej,
 - podnoszenie poziomu edukacji społecznej, budowa społeczeństwa obywatelskiego,
 - tworzenie zaplecza dla ustaw z uzyskaniem pełnej własności mieszkań,
 - reprezentowanie praw i interesów swoich oraz udzielenie im pomocy w postaci wsparcia społecznego, prawnego.
- 7. Związek Strzelecki Strzelec Organizacja Społeczno-Wychowawcza – Jednostka Strzelecka 1026 Maków Mazowiecki – aktywny**
- działanie na rzecz niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej i jej umacniania,
 - wychowanie obywatelskie członków, oparte na ideologii państwowotwórczej dyscyplinie społecznej,
 - przygotowanie członków Związku w duchu patriotycznym,
 - podnoszenie sprawności fizycznej,
 - uczenie zdyscyplinowanego życia w zespole.
- 8. Towarzystwo Miłośników Ziemi Makowskiej – bardzo aktywne**
- popieranie, upowszechnianie i rozwijanie dotychczasowego dorobku kulturalnego, prac naukowych oraz twórczości artystycznej,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

- pobudzanie i rozwijanie inicjatyw społecznych w zakresie wszechstronnego rozwoju Ziemi Makowskiej,
- czynna współpraca w społeczno-gospodarczej i kulturalnej działalności na rzecz Ziemi Makowskiej,
- popularyzacja wiedzy historycznej, współczesnej i kulturalnej o Ziemi Makowskiej,
- organizowanie konferencji, sesji, spotkań, wystaw, festynów poświęconych zagadnieniom kultury, nauki i sztuki.

9. Stowarzyszenie Na Rzecz Rozbudowy i Modernizacji Samodzielnego Publicznego zakładu Opieki Zdrowotnej Zespołu Zakładów Lecznictwa Otwartego i Zamkniętego w Makowie Mazowieckim oraz podnoszenia wiedzy personelu medycznego i prowadzenia działalności profilaktycznej w zakresie narkomanii i innych uzależnień – bardzo aktywne

- działanie na rzecz modernizacji i rozwoju placówek służby zdrowia w powiecie makowskim,
- wspieranie podnoszenia kwalifikacji personelu medycznego i pomocniczego pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane, przeciwdziałanie i zwalczanie uzależnień, promocja i promocja zdrowia,
- pozyskiwanie funduszy, urządzeń i sprzętu w kraju i zagranicą,
- organizowanie imprez w celu popularyzowania potrzeb w zakresie realizowania celów stowarzyszenia,
- współpracę z samorządami terytorialnymi i innymi organizacjami i środowiskami oraz przedsiębiorcami,
- prowadzenie działalności wydawniczej.

10. Stowarzyszenie Pomocy Liceum im. Marii Curie-Skłodowskiej w Makowie Mazowieckim – aktywne

- wspieranie rozwoju szkoły,
- rozbudowa szkoły,
- modernizacja szkoły,
- fundowanie stypendiów dla uczniów,
- promocja dyscyplin w nauczaniu, związanych z naukami którymi zajmowała się patronka szkoły Maria Curie-Skłodowska,
- utworzenie muzeum patronki szkoły.

11. Makowskie Stowarzyszenie Rowerzystów i Kolarzy – brak informacji

- popularyzacja jazdy na rowerach,
- organizowanie rowerowych (kolarskich) imprez sportowych – mających na celu sprawdzenie sprawności jego uczestników oraz działanie na rzecz integracji społeczności lokalnej a także popularyzację działalności stowarzyszenia, oraz terenu działania,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

- organizacja szkoleń i wykładów, popularyzacja wiedzy- wśród dzieci i młodzieży oraz ludzi III –iego wieku na temat użytkowania roweru i bezpiecznego zachowania się na drodze oraz sportu rowerowego.

12. Stowarzyszenie Radość Rozwoju – aktywne

- wspieranie rozwoju wychowanków Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. ks. Jana Twardowskiego w Makowie Mazowieckim,
- wyrównanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji,
- niesienie pomocy we wszystkich dziedzinach życia dzieciom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom i opiekunom,
- zapobieganie sieroctwu społecznemu oraz pomoc dzieciom z rodzin patologicznych i ubogich.

13. Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Środowisk Lokalnych NASZA SZANSA – brak informacji

- aktywizowanie środowisk lokalnych,
- prowadzenie działalności profilaktycznej wobec występujących zagrożeń patologią społeczną,
- upowszechnianie wiedzy o prawach człowieka, interweniowanie w przypadkach naruszeń praw człowieka zapisanych w dokumentach ratyfikowanych przez państwo polskie,
- prowadzenie działalności przeciwdziałającej powstawaniu bezrobocia wśród młodych,
- kształtowanie osobowości młodych ludzi,
- prowadzenie działalności edukacyjnej, opiekuńczej, wychowawczej.

14. Stowarzyszenie Małe Księstwo Makowskie – bardzo aktywne

- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, a także promocja powiatu makowskiego,
- podejmowanie działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijanie kontaktów i współpracy między społeczeństwami,
- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- organizacja imprez kulturalnych (festiwale historyczne, koncerty, warsztaty tematyczne).

15. Stowarzyszenie Amazonki – bardzo aktywne

- rehabilitacja psychofizyczna kobiet po leczeniu raka piersi oparta na za zasadzie samopomocy,
- organizacja wzajemnego wsparcia i pomocy,
- podnoszenie kondycji fizycznej i psychicznej członkiń,
- tworzenie warunków do integracji kobiet po leczeniu raka piersi,
- organizowanie spotkań "problemowych" towarzyskich, imprez kulturalnych i turystycznych dla członkiń klubu,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

- włączenie się w akcje związane z profilaktyką i diagnostyką, mające na celu wczesne wykrywanie raka piersi,
- udział w imprezach organizowanych na rzecz walki z rakiem piersi.

16. Klub Integracji Społecznej – bardzo aktywny

- działania na rzecz rozwoju społeczeństwa,
- promocja i organizacja wolontariatu,
- tworzenie i promocja programów mających na celu pomoc rodzinom, osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- wykonywanie zadań w zakresie nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
- upowszechnianie i rozwijanie kultury regionalnej,
- działania zmierzające do pozyskiwania funduszy unijnych.

17. Stowarzyszenie na rzecz rozwoju zespołu szkół im. Żołnierzy Armii Krajowej w Makowie mazowieckim – brak informacji

- działanie na rzecz nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
- rozwój bazy materialnej szkoły, tworzenie lepszych warunków do pracy edukacyjnej i wychowawczej,
- pielęgnowanie i upowszechnianie tradycji i historii szkoły, regionu oraz kraju, rozwój świadomości obywatelskiej, kulturowej,
- wspieranie innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań na rzecz edukacji i wychowania,
- promocja i ochrona zdrowia,
- pomoc uczniom w trudnej sytuacji życiowej,
- promocja i organizacja wolontariatu,
- rozwój turystyki i krajoznawstwa,
- organizowanie wypoczynku młodzieży.

18. Stowarzyszenie Przyjazne Przedszkole Nr 2 w Makowie Mazowieckim – bardzo aktywne

Prowadzenie i wspieranie działalności Przedszkola Samorządowego Nr 2 w Makowie Mazowieckim w tym w szczególności:

- organizowanie spotkań, wycieczek, imprez,
- działanie na rzecz utrzymania, modernizacji i wzbogacenia bazy lokalowej oraz rzeczowej Przedszkola Samorządowego nr 2 w Makowie Mazowieckim,
- popularyzacja nauki języków obcych wśród dzieci,
- rozszerzanie wachlarza zajęć pozaobowiązkowych,
- pomoc dzieciom z rodzin najuboższych,
- poznawanie historii i tradycji własnego miasta i regionu,

- stwarzanie warunków do rozwoju psychoruchowego dziecka.

19. Stowarzyszenie AD BENE MERENTI – Bezpieczny Konsument – brak informacji

- kształtowanie i rozwijanie świadomości konsumentów w zakresie posiadanego prawa do bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- ochrony interesów ekonomicznych zgodnych z obowiązującym prawem relacji gospodarczych i społecznych, informacji i edukacji, ochrony prawnej, reprezentacji, prowadzenie działań zmierzających do zabezpieczenia tych praw.

20. Fundacja O uśmiech dziecka – bardzo aktywna

- niesienie pomocy osobom niepełnosprawnym,
- finansowanie lub dofinansowanie interwencyjnych akcji pomocy dzieciom specjalnej troski,
- finansowanie lub dofinansowanie letniego i zimowego wypoczynku dzieci niepełnosprawnych,
- finansowanie lub dofinansowanie akcji kulturalno-oświatowych przeznaczonych dla dzieci niepełnosprawnych,
- finansowanie lub dofinansowanie imprez sportowo-rekreacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych oraz zajęć terapeutycznych.

21. Fundacja Kocham Maków – bardzo aktywna

- wspomaganie, prowadzenie i wspieranie działalności charytatywnej, oświatowej, kulturalnej, gospodarczej, sportowej i turystycznych,
- działania na rzecz rozwijania obustronnych kontaktów społeczeństwa polskiego z Polonią i Polakami za granicą, jak również obywatelami innych państw, a zwłaszcza państw należących do Unii Europejskiej,
- budowania lobby na rzecz Rzeczypospolitej Polskiej oraz promowania osiągnięć społeczności lokalnych tak kulturalno-oświatowych jak i gospodarczo-ekonomicznych na arenie regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej,
- pogłębianie wiedzy społeczności lokalnej na temat ochrony wolności i praw człowieka, swobód obywatelskich oraz działań wspomagających rozwój demokracji, równouprawnienia kobiet i mężczyzn, społeczeństwa obywatelskiego i ochrony środowiska,
- promocji i organizacji wolontariatu,
- wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu,
- promocji zdrowia o zdrowego stylu życia, przeciwdziałanie patologiom i prowadzenie badań w tym zakresie.

22. Fundacja IDEALNE MAZOWSZE – brak informacji

Wszechstronna działalność wspomagająca rozwój gospodarki i nauki, w szczególności rozwój społeczeństwa informacyjnego, społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważony rozwój oraz wspieranie nauki, edukacji, praw dzieci i młodzieży, oświaty i wychowania, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, upowszechniania kultury fizycznej i sportu, ekologii i ochrony zwierząt, dziedzictwa przyrodniczego ochrony i promocji zdrowia i opieki socjalnej.

23. Ochotnicza Straż Pożarna w Makowie Mazowieckim – aktywna

- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z instytucjami i organizacjami społecznymi,
- branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzonych w czasie pożarów i innych klęsk,
- uświadomienie ludności o konieczności i sposobach ochrony przed pożarami oraz przygotowywanie jej do udziału w ochronie przeciwpożarowej,
- branie udziału w obronie cywilnej,
- rozwijanie wśród członków OSP zainteresowań w dziedzinie kultury, oświaty i sportu.

24. Stowarzyszenie o charakterze strzeleckim i kolekcjonerskim MEDYK – brak informacji

- działanie na rzecz strzelectwa, sportu, strzeleckiego i kolekcjonerstwa broni,
- popularyzowanie wiedzy z dziedziny strzelectwa, sportu strzeleckiego i kolekcjonerstwa broni,
- promocja i popieranie strzelectwa i kolekcjonerstwa broni.

Znaczna większość organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie miasta działa w obszarze kultury, edukacji, sportu, rekreacji i hobby. Innymi obszarami w ramach, których działają powyższe organizacje to pomoc społeczna, ochrona zdrowia, usługi socjalne oraz szeroko pojęta działalność charytatywna. Część organizacji, o których mowa powyżej to lokalne oddziały różnego rodzaju regionalnych lub ogólnokrajowych organizacji.

Pomimo ogromnego potencjału aktywizacyjnego oraz dostępnych możliwości działania, przedsięwzięcia i ogólnie pojęta aktywność organizacji trzeciego sektora nie jest widoczna w mieście w stopniu zadowalającym i w takim stopniu w jakim byłoby to realnie możliwe.

Przyczyną takiego stanu rzeczy jest to, że organizacje swoją działalność opierają głównie na społecznym zaangażowaniu swoich członków, nie dysponują odpowiednimi zasobami finansowymi oraz odpowiednimi zasobami ludzkimi. Innym problemem utrudniającym im szeroko rozwiniętą działalność jest również brak umiejętności korzystania ze źródeł finansowania sektora pozarządowego, a także umiejętności zabezpieczenia finansowego wkładu własnego organizacji w realizację planowanych przedsięwzięć. Mając na uwadze długofalową realizację celów strategicznych gminy związanych bezpośrednio z potrzebą oraz możliwością aktywizacji miejscowej społeczności władze samorządu podejmą planowe działania mające

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

w założeniu zacieśnienie współpracy z aktywnie działającymi organizacjami pozarządowymi. Powyższe zadania przyjmą możliwie najefektywniejszą formę zgodną z dążeniami i oczekiwaniami władz oraz przedstawicieli współpracujących organizacji będącymi jednocześnie działaniami równoległymi z ich postanowieniami statutowymi.

2.8.9. Sport i rekreacja

Ważną rolę w działalności na rzecz rozwoju i upowszechniania kultury fizycznej oraz sportu w Makowie Mazowieckim odgrywają szkoły, instytucje, stowarzyszenia oraz fundacje. Działania są koordynowane przez Urząd Miejski i mają charakter planowy, zgodny z określoną polityką lokalną, warunkowaną przez:

- wielkość budżetu,
- aktualne przepisy prawne,
- liczbę stowarzyszeń i ich aktywność,
- zapotrzebowanie społeczne na czynną aktywność fizyczną,
- zaangażowanie sponsorów,
- stan techniczny miejskiej bazy sportowej,
- wpływ polskich i okręgowych związków sportowych na lokalny rozwój dyscyplin sportowych.

Wykaz klubów i stowarzyszeń działających na terenie Makowa Mazowieckiego w dziedzinie sportu:

1. Miejski Klub Sportowy „Makowianka”
2. Ludowe Stowarzyszenie Sportów Siłowych „START”
3. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy MACOVIA
4. Uczniowski Klub Sportowy „ZESPÓŁ”
5. Uczniowski Klub Sportowy „MACOVIA”
6. Klub Sportowy „Maków Biega”
7. Fundacja „Kocham Maków”
8. Jednostka Strzelecka 1026 Związku Strzeleckiego 1026 „Strzelec” OSW Maków Mazowiecki
9. Polski Związek Wędkarski „BOLT”
10. Polski Związek Wędkarski „Miasto”

Wymienione organizacje prowadzą zajęcia szkolno-treningowe i organizują imprezy sportowe, dzięki czemu powstaje powszechna i ogólnodostępna oferta skierowana do młodzieży. Miasto Maków Mazowiecki realizuje program dostępności do powszechnej kultury fizycznej poprzez:

- tworzenie i utrzymywanie na odpowiednim poziomie bazy sportowo-rekreacyjnej,
- współdziałanie ze stowarzyszeniami kultury fizycznej w zakresie organizacji różnego rodzaju imprez sportowych.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Środki finansowe z budżetu miasta przeznaczane są na organizację różnorodnych imprez sportowo-rekreacyjnych. Do najważniejszych zaliczamy:

1. imprezy o zasięgu ogólnopolskim:
 - Mistrzostwa Polski Kobiet w podnoszeniu ciężarów
 - Tropem Wilczym „Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych”
2. imprezy o zasięgu lokalnym:
 - Makowska Piętnastka
 - Halowy Turniej Piłki Nożnej o Puchar Burmistrza
 - Zawody Spławikowe o Mistrzostwo Młodzieżowych Szkółek Wędkarskich Okręgu Mazowieckiego Polskiego Związku Wędkarskiego
 - Duathlon Makowski
 - Otwarty Halowy Turniej Piłki Nożnej Mężczyzn o Puchar Burmistrza Miasta Makowa Mazowieckiego

Bardzo ważną inicjatywą władz samorządowych Miasta Makowa Mazowieckiego była decyzja o bezpłatnym udostępnianiu miejskiej bazy sportowej klubom i stowarzyszeniom działającym w obszarze kultury fizycznej. Wszystkie organizacje pozarządowe w nim działające, nie prowadzące działalności komercyjnej, mają nieodpłatnie udostępnioną bazę sportowo-rekreacyjną w takim wymiarze, który pozwala prowadzić określoną w statucie działalność. Wszystkie sportowe obiekty można podzielić na służące realizacji programu zajęć szkolnych i stanowiące bazę szkoleniową dla sportu kwalifikowanego. Całość służy jednocześnie rozwojowi sportu masowego. Maków Mazowiecki posiada w miarę dobrze rozbudowaną infrastrukturę w stosunku do potrzeb w zakresie kultury fizycznej. Poważnym problemem jest zły stan techniczny stadionu miejskiego przy ul. Sportowej, który wymaga remontu i gruntownej modernizacji. W ramach planowanej inwestycji planuje się podniesienie standardu infrastruktury stadionu umożliwiając szerszy dostęp dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców naszego miasta do czynnego uprawiania sportu i rekreacji.

Obiekty sportowe na terenie Makowa Mazowieckiego:

1. Hala Sportowa przy Zespole Szkół Nr 2,
2. Sala Sportowa przy Zespole Szkół Nr 1,
3. Siłownia Miejska przy ul. Rickovera,
4. Boisko wielofunkcyjne przy ul. Ciechanowskiej,
5. Boisko Orlik przy ul. Sportowej 11,
6. Stadion Miejski przy ul. Sportowej 11.

Niezbędne jest również stworzenie w naszym mieście infrastruktury rekreacyjno-sportowej. Większa dostępność ogółu mieszkańców, a w szczególności dzieci i młodzieży do placów zabaw, ścieżek zdrowia i siłowni zewnętrznych wpłynie na zwiększenie aktywności ruchowej, a tym samym na poprawę stanu zdrowia makowian.

2.9. Analiza SWOT

Mocne strony Makowa Mazowieckiego

Wewnętrzne – mocne strony miasta

urozmaicony krajobraz naturalny – zróżnicowanie przyrodnicze i przestrzenne
niezagrożone środowisko przyrodnicze z powodu braku większych zakładów przemysłowych - „Zielone Płuca Polski”
występowanie cennych zabytków i walorów wypoczynkowych oraz krajobrazowych
bliskość Warszawy i położenia na „Szlaku na Mazury”
wolne tereny rekreacyjne do zagospodarowania
stosunkowo duża liczba klubów sportowych, stowarzyszeń kulturalnych i środowiskowych
sprzyjające warunki do uprawiania sportu, rekreacji i turystyki
zbiornik wodny „Zalew” idealnie nadający się do uprawiania wszelkiego rodzaju sportów wodnych
rosnąca świadomość młodego pokolenia w zakresie aktywnego stylu życia
czytelna struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta
dobra dostępność komunikacyjna - położenie przy drogach krajowych i wojewódzkich
bliskość Litwy i Białorusi stwarzająca możliwość podjęcia współpracy programowej i systemowej

niski poziom zanieczyszczenia powietrza, gleb i wód
dogodne warunki fizjograficzne dla budownictwa (małe deniwelacje, stabilne podłoże)
ulokowanie na terenie miasta siedzib organów administracji samorządowej powiatu i miasta
zwarta struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta
przystępna skala miasta, brak uciążliwości typowych dla rozległych obszarów zurbanizowanych
aktywna i różnorodna działalność instytucji i jednostek pomocy społecznej
stale rozbudowywana infrastruktura sportowo-rekreacyjna
duża liczba obiektów sportowych (hale sportowe, boiska) dające możliwość organizacje masowych imprez sportowych o charakterze ogólnopolskim
stosunkowo duży udział sektora prywatnego w gospodarce
relatywnie mało zdegradowane środowisko przyrodnicze
niezależność miasta wynikająca z posiadania własnej oczyszczalni ścieków, wysypiska odpadów komunalnych i własnych ujęć wody pitnej
zmodernizowana miejska oczyszczalnia ścieków
dobra sieć wodociągowa i kanalizacyjna
wysoki (98%) poziom zwodociągowania miasta
bogaty potencjał kulturowy miasta zachowany zarówno w sferze materialnej, jak i niematerialnej
przebieg linii zabytkowej kolejki wąskotorowej – Mławskiej Kolei Dojazdowej
relatywnie wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Zewnętrzne – szanse dla miasta

aktywna polityka regionalna zmierzająca do wzmocnienia potencjału rozwojowego ośrodków subregionalnych i małych miast

uzyskanie środków z funduszy strukturalnych na dofinansowanie inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej, środowiska, zasobów ludzkich oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki

rozwój cywilizacyjny zmierzający do powstania społeczeństwa informacyjnego

promocja walorów turystycznych i kulturowych Mazowsza

rozwój turystyki kulturowej

kształcenie kadr samorządowych w zakresie umiejętności pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych

Słabe strony Makowa Mazowieckiego

Wewnętrzne – słabe strony miasta

utrzymujące się wysokie bezrobocie

ubożenie mieszkańców

brak działań rewitalizacyjnych na obszarach miejskich

słabe wykorzystanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych miasta

niedostateczne wykorzystanie zasobów wodnych (rzeka Orzyc i Zalew)

brak systemu promocji Miasta i informacji turystycznej

mała mobilność zawodowa mieszkańców oraz niedostateczna liczba ofert pracy

słabo rozwinięte otoczenie biznesu: biura doradcze, jednostki inicjujące i wspierające przedsiębiorczość

postępująca degradacja budynków historycznych i zabytkowych

niewykorzystany potencjał kulturowy miasta

brak spójnego produktu turystycznego

brak infrastruktury do obsługi turystów

ograniczona oferta kulturalna

uboga baza noclegowa

niedostatecznie rozwinięta baza rekreacyjna i kulturalna

niska atrakcyjność miasta dla lokalnej społeczności

stosunkowo mała liczba miejsc, gdzie młodzież mogłaby spędzać czas wolny

brak toalet publicznych na terenie miasta

niski poziom inicjatywy obywatelskiej wśród mieszkańców

system ciepłowniczy wymagający modernizacji i rozbudowy

stosunkowo duża liczba obiektów wymagających termo modernizacji

emisja pyłów do atmosfery spowodowana dużą ilością kotłowni tradycyjnych węglowo - miałowych

ograniczony dostęp do bezpłatnego mobilnego Internetu

brak terenów inwestycyjnych w zasobach komunalnych

niedobory w zakresie kanalizacji sanitarnej i kanalizacji deszczowej

niski poziom odzysku odpadów wtórnych

niewystarczająca ilość urządzonych placów zabaw dla dzieci

niewydolny układ komunikacyjny miasta, słaba organizacja ruchu na niektórych obszarach miejskich

mała przepustowość dróg (brak rond)

niewystarczająca ilość miejsc parkingowych

brak dostatecznej ilości ścieżek rowerowych zwiększających ofertę rekreacyjną miasta

brak wypożyczalni rowerów miejskich

zły stan technicznych Dworca PKS

zły stan techniczny kładki nad rzeką Orzyc (Turbina)

zły stan techniczny znacznej części mieszkaniowych zasobów komunalnych oraz niski standard mieszkań

niezadawalający stan techniczny Miejskiego Domu Kultury oraz drobne braki w wyposażeniu w sprzęt i aparaturę niezbędną do prowadzenia działalności merytorycznej

ograniczona dostępność obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych

nadwyżka zadań stojących przed miastem w stosunku do możliwości finansowych budżetów rocznych

brak cyklicznej imprezy o zasięgu regionalnym, wykorzystującej dziedzictwo kulturowe, promującej miasto

Zewnętrzne – zagrożenia, nad którymi miasto nie ma kontroli

utrzymujące się niekorzystne tendencje demograficzne

utrzymujące się wysokie bezrobocie, szczególnie wśród ludzi młodych

 pogłębienie się niekorzystnych trendów na rynku pracy
dekoniunktura gospodarcza w kraju i na świecie
brak stabilności finansowej budżetu miasta niezbędnej do kontynuowania zadań inwestycyjnych oraz podejmowania nowych przedsięwzięć

2.10. Zadania i projekty do realizacji w latach 2015 – 2022

Nazwa inwestycji	Szacunkowa wartość inwestycji	Możliwość finansowania	Lata realizacji
Infrastruktura drogowa			
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w ul. Kolejowej i montaż separatora w ul. Spółdzielczej	200 000 zł	Środki własne WFOŚiGW Krajowe Programy Operacyjne	2016 – 2020
Budowa kanalizacji deszczowej w ulicach: Rynek, Kilińskiego, Kościuszki i 1-go Maja	100 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 WFOŚiGW	2015 – 2018
Przebudowa ulic na Osiedlu Grzanka (ulice: Ogrodowa, Jałowcowa, Klonowa i Jesionowa)	1 700 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2015 – 2020
Budowa ulic na Osiedlu Południe (ulice: Różana, Chabrowa, Liliowa, Rumiankowa, Konwaliowa i Słonecznikowa)	1 800 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2016 – 2017
Przebudowa ulicy Spółdzielczej	400 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2016 – 2020
Przebudowa ulic na Osiedlu Królów Polskich (ulice: W. Witosa, Cz. Miłosza i Polna)	1 500 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2015 – 2017
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i deszczowej wraz z montażem separatora na ul. Polnej	280 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2015 – 2016

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Przebudowa ulicy Bursztynowej wraz z montażem separatora	3 000 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2016 – 2018
Przebudowa ulicy Reymonta	250 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2017 – 2018
Przebudowa ulicy A. Rickovera (na wysokości siłowni)	80 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2015 – 2016
Budowa chodnika przy ulicy Przasnyskiej	40 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2015 – 2016
Budowa chodnika przy ulicy Jaśminowa	12 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2016 – 2020
Modernizacja oświetlenia w mieście	200 000 zł	Środki własne WFOŚiGW	2015 – 2020
Budowa parkingów	1 000 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2015 – 2020
Budowa ronda na skrzyżowaniu ulic Różańskiej i Warszawskiej	2 000 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 Starostwo Powiatowe GDDKiA	2015 – 2022
Przebudowa ul. Iwaszkiewicza	550 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2018 – 2019
Remont przepustu w drodze na Zakliczewo wraz z modernizacją ulicy Długiej	250 000 zł	Środki własne Środki gminy Szelków WFOŚiGW	2016 – 2018
Likwidacja barier architektonicznych w mieście	50 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2016 – 2020
Reorganizacja ruchu drogowego w mieście	25 000 zł	Środki własne	2015 – 2016
Ochrona Środowiska i Gospodarka Odpadami			
Modernizacja urządzeń i budowli hydro technologicznych i zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	1 600 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 WFOŚiGW	2016 – 2020
Budowa elektrowni wodnej na rzece Orzyc	4 000 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 WFOŚiGW	2016 – 2018
Rozbudowa PSZOK	300 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne RPO 2014 – 2020	2016 – 2018

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Budowa stacji przeladunkowej wraz z segmentem przeróbki odpadów budowlanych	4 000 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 WFOŚiGW	2017 – 2020
Budowa centralnej ciepłowni i rozbudowa sieci ciepłowniczej	17 000 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 WFOŚiGW	2016 – 2020
Kultura, Sport i Rekreacja			
Remont i modernizacja budynku Bet Hamidrasz z przeznaczeniem na izbę pamięci narodowej (wielofunkcyjny budynek użyteczności publicznej)	1 300 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 UW MKiDN	2015 – 2017
Utworzenie Centrum Kultury i Czytelnictwa: połączenie placówek kulturalnych (dostosowanie standardów technicznych i oferty programowej do wymagań odbiorców)	150 000 zł	Środki własne MKiDN	2015 – 2017
Wypracowanie produktu regionalnego w celach promocji miasta	250 000 zł	Środki własne MKiDN RPO 2014 – 2020 PROW 2014 – 2020 MAC MiR	2016 – 2018
Modernizacja stadionu	200 000 zł	Środki własne MS RPO 2014 – 2020	2016 – 2017
Remont i modernizacja budynku użyteczności publicznej przy stadionie miejskim	100 000 zł	Środki własne MS RPO 2014 – 2020	2017 – 2018
Budowa ścieżek rowerowych na terenie miasta	300 000 zł	Środki własne PROW 2014 – 2020 RPO 2014 – 2020	2017 – 2019
Budowa placów zabaw i siłowni zewnętrznych na terenie miasta	120 000 zł	Środki własne PROW 2014 – 2020 RPO 2014 – 2020 MS	2016 – 2018
Rozwój funkcji wypoczynkowych i rekreacji na terenie Parku Sapera	300 000 zł	Środki własne PROW 2014 – 2020 RPO 2014 – 2020 WFOŚiGW	2019 – 2020

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Zagospodarowanie terenu nad zalewem miejskim (baza sportowo-turystyczna)	2 000 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 WFOŚiGW	2016 – 2018
Rewitalizacja rynku: Przebudowa i modernizacja części północnej z uwzględnieniem funkcji aktywizacyjno-gospodarczej oraz adaptacja zabytkowego zasobu dziedzictwa kulturowego, budowa wielofunkcyjnego budynku użyteczności publicznej oraz toalety publicznej. Modernizacja południowej części ze szczególnym uwzględnieniem jej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej	13 000 000 zł	Środki własne RPO 2014 – 2020 MiR	2015 – 2018
Strefa Społeczna i Bezpieczeństwo			
Monitoring miasta	300 000 zł	Środki własne MAC	2018 – 2020
Modernizacja budynku Urzędu Miejskiego z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych	150 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2018 – 2020
Mobilny Internet na terenie miasta	30 000 zł	Środki własne Krajowe Programy Operacyjne	2015 – 2016
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu środowisk najbardziej zagrożonych	70 000 zł	Środki własne PO Wiedza Edukacja Sport	2015 – 2020

W przypadku inwestycji o wysokim priorytecie realizacji pozbawionych możliwości uzyskania dotacji, władze miasta mogą skorzystać z instrumentów bezzwrotnych w postaci pożyczek bądź kredytów udzielonych przez Unię Europejską.

Wykaz skrótów:

WFOŚiW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

MAC - Ministerstwo Cyfryzacji i Administracji

MiR - Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

MS - Ministerstwo Sportu

PROW 2014-2020 - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

MKiDN - Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

UW - Urząd Wojewódzki

Poprzez nazwę ministerstwa należy rozumieć program ministerialny.

III. Rewitalizacji obszarów miejskich – cele i zadania

Programy rewitalizacji opracowuje się dla obszarów miejskich, na których występują zjawiska kryzysowe równocześnie w kilku sferach życia społeczno-gospodarczego, takie jak: wysoki poziom bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niski poziom wykształcenia i przedsiębiorczości mieszkańców oraz trudne warunki mieszkaniowe, zanieczyszczenie środowiska naturalnego, degradacja infrastruktury technicznej i budynków.

Celem opracowania i realizacji programów rewitalizacji jest systemowe rozwiązywanie problemów obszarów zdegradowanych, poprawa jakości życia mieszkańców, odbudowa więzi społecznych, przywrócenie ładu przestrzennego i ożywienie gospodarcze. Przedsięwzięcia podejmowane w sferach społecznej, przestrzennej, ekonomicznej wymagają współdziałania władz Miasta, właścicieli i zarządców nieruchomości, instytucji, lokalnych przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i samych mieszkańców.

Cele rewitalizacji miejskiej to w szczególności: powstrzymanie degradacji miasta w sferach przestrzennej, społecznej i ekonomicznej, zachowanie i podkreślenie wartości kulturowych przestrzeni, podniesienie atrakcyjności przestrzeni publicznych, poprawienie warunków życia społeczności lokalnej, rozwiązywanie w procesie dialogu społecznego zjawisk i problemów społecznych marginalizujących i wykluczających, poprawienie wizerunku miasta i zwiększenie konkurencyjności obszaru w aspekcie lokalizacji nowych inwestycji, poprawienie jakości środowiska naturalnego.

Realizacja wszystkich wyżej wymienionych celów wymaga opracowania dokumentu o nazwie Lokalny Program Rewitalizacji, w którym zapisują się propozycje projektów inwestycyjnych i społecznych ukierunkowanych na rozwój poszczególnych obszarów miejskich. Uchwalenie tego programu pozwoli miastu na ubieganie się o fundusze europejskie na realizację projektów.

Kluczowe definicje związane z rewitalizacją

Rewitalizacja - proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych, mający na celu wyprowadzenie terenu ze stanu kryzysowego i prowadzący do rozwoju, w tym do poprawy jakości życia społeczności lokalnej. Próby zdefiniowania pojęć związanych z tematem rewitalizacji i zasad opracowania programu podejmowano w Polsce wielokrotnie, przy okazji opracowywania kolejnych projektów ustawy rewitalizacyjnej (do dziś nie uchwalonej).

Przez rewitalizację rozumie się działania na zdegradowanym obiekcie/obszarze, w wyniku których znalezione zostanie nowe zastosowanie o wymiarze kulturalnym dla rewitalizowanego obiektu. Działanie skupione na zdegradowanym obiekcie i obszarze, którego celem jest przywrócenie jego pierwotnego stanu i funkcji, bądź też znalezienie dla niego nowego zastosowania i doprowadzenie do stanu, w którym obiekt ten staje się wartościowy i funkcjonalny. Rewitalizacja jest pojęciem stosowanym najczęściej w odniesieniu do części miasta lub zespołu obiektów budowlanych, które w wyniku przemian gospodarczych, społecznych,

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

ekonomicznych i innych, utraciły częściowo swoją pierwotną funkcję i przeznaczenie. Rewitalizacja jest w tym znaczeniu zespołem działań z zakresu budownictwa, planowania przestrzennego i polityki społecznej, których celem jest doprowadzenie do ożywienia, poprawy funkcjonalności, estetyki, wygody użytkowania i jakości życia w rewitalizowanym zespole.

Obszary objęte działaniami rewitalizacyjnymi

Po przeprowadzeniu analiz, biorąc pod uwagę kryteria wyznaczania obszarów kryzysowych, określono trzy obszary:

1. centrum miasta:
 - Rynek część północna wraz z obiektami oraz obszarami starej zabudowy stanowiącymi dziedzictwo kulturowe miasta między innymi budynek bożnicy żydowskiej bractwa „Bet Hamidrasz” przy ul. Zielony Rynek 5, tereny dawnego getta przy ul. Grabowej, Lapidarium na terenie starego cmentarza żydowskiego przy ul. Adamowskiej i budynek dawnego domu kahalnego. Układ urbanistyczny Starego Miasta jest strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej.
 - Rynek część południowa w szczególności kompleks zieleni, fontanna oraz alejki spacerowe.
2. tereny rekreacyjne:
 - Zalew: wodny zbiornik sportowo - rekreacyjny
 - dolina rzeki Orzyc wraz z terenami do niej przyległymi i terenami zalewowymi
 - Park Sapera
 - stadion miejski
 - teren dawnej kolejki wąskotorowej
 - Skwer Duński
3. osiedla mieszkaniowe:
 - podwórka przy ul. Mickiewicza 5 i Mickiewicza 8
 - tereny wzdłuż szeregu bloków komunalnych przy ul. Mickiewicza
 - tereny osiedla Polna, Grzanka, Południe
 - ulice: Zachodnia i Bursztynowa
 - tereny po przemysłowe (ul. Przasnyska, ul. Zrembowska)

Planowane rezultaty względem rewitalizacji

Cel nadrzędny rewitalizacji - stworzenie przestrzennych warunków do zrównoważonego rozwoju Makowa Mazowieckiego, ożywienie gospodarcze i społeczne miasta w szczególności potencjału turystycznego i kulturowego. Zaaranżowanie Rynku na potrzeby aktywizacyjne lokalnej społeczności. Powstanie atrakcyjnego wizerunku miasta.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Cel I - Podniesienie jakości życia mieszkańców

Cele szczegółowe:

- adaptacja walorów kulturalnych i historycznych Makowa Mazowieckiego na potrzeby realizacji celów strategicznych miasta,
- prace konserwatorskie, modernizacyjne i remonty zabytków, celowo mające przyczynić się do rozwoju kultury i turystyki,
- nawiązanie dialogu z właścicielami prywatnych kamienic otaczających północną i południową część Rynku w celu przeprowadzenia prac remontowych i konserwatorskich mających ujednoczyć wizerunek rewitalizowanych obszarów, zgodnie z wytycznymi wojewódzkiego konserwatora i głównego architekta,
- odnowa zdegradowanej przestrzeni i zabudowy osiedli mieszkaniowych,
- modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej na celu wzrost aktywności kulturalnej, sportowej, gospodarczo-społecznej,
- adaptacja terenów zielonych oraz obszarów rekreacyjnych na potrzebę stworzenia regionalnego produktu turystycznego poprzez budowę, przebudowę i modernizację terenów objętych powyższym działaniem, z wykorzystaniem innowacyjnych koncepcji i rozwiązań zintegrowanych z priorytetami Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.

Cel II - Zwiększenie aktywności społeczno-gospodarczej i sportowej mieszkańców

Cele szczegółowe:

- budowa targowiska miejskiego w partnerstwie z gminami powiatu makowskiego,
- powstanie sezonowego targowiska miejskiego w północnej części Rynku tworzącego dodatkowe źródło utrzymania dla mieszkańców i promującego produkty lokalnej społeczności,
- powstanie bazy turystyczno-rekreacyjnej wokół zalewu miejskiego poprzez budowę instalacji sportowych, obiektów gastronomicznych, noclegowych i kulturalnych (scena, molo, plaża),
- zagospodarowanie terenów przemysłowych, stworzenie przyjaznego środowiska dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych, partnerów biznesowych.

Cel III - Maków Mazowiecki miastem atrakcyjnym dla całego regionu

Cele szczegółowe:

- stworzenie produktu promocyjnego - identyfikującego miasto w skali kraju,
- powstanie atrakcyjnej ikonografii miasta z wykorzystaniem symboliki tożsamościowej i historycznej,
- profesjonalny marketing produktu promocyjnego, walorów kulturalnych i turystycznych,
- współpraca z mediami regionalnymi, stworzenie nowoczesnych konstrukcji promujących miasto,
- zaawansowane działania z wykorzystaniem marketingu cyfrowego.

IV. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego

Realizacja poszczególnych projektów Planu Rozwoju Lokalnego będzie poddana generalnej ocenie i rzeczowej korekcie w terminach dwóch i czterech lat od daty uchwalenia dokumentu, a także na koniec okresu jego obowiązywania. Szczegółowej kontroli podlegać będzie postęp we wdrażaniu zaplanowanych działań, stopień realizacji poszczególnych projektów, ich zgodność z harmonogramem, sposoby finansowania oraz ostateczne rezultaty.

W wyniku wdrażania działań zaplanowanych w PRL przewiduje się osiągnięcie następujących wskaźników:

- poprawa wizerunku miasta,
- aktywizacja społeczności lokalnej,
- rozwój ruchu turystycznego w mieście,
- poprawa stanu infrastruktury, instytucji kultury, sportu i miejsc rekreacji
- poprawa jakości środowiska naturalnego,
- poprawa integracji obszarów zurbanizowanych obszarów miejskich i terenów zielonych.

Monitorowanie wskaźników dokonywane będzie raz do roku na podstawie oceny Planu Rozwoju Lokalnego w oparciu o dane statystyczne GUS i PUP, dane statystyczne Urzędu Miejskiego w Makowie Mazowieckim, WFOŚiGW, w oparciu o dane instytucji podległych JST zaangażowanych we wdrażanie Planu Rozwoju Lokalnego oraz innych dostępnych opracowań pozwalających na monitorowanie wskaźników.

V. System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym zadania na lata 2015-2022. Ze względu na jego długookresowy charakter wdrażanie planu będzie procesem ciągłym, wymagającym systematycznego i elastycznego podnoszenia jego jakości, śledzenia bieżących zmian prawnych, a tym samym dostosowywania się do warunków i wymogów formalnych nowej perspektywy finansowej oraz programowej.

Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego uzależniona jest od wysokości pozyskanych środków finansowych zarówno z funduszy strukturalnych jak i krajowych. Zakłada się, że w przypadku niewykonania wszystkich planowanych zadań w latach 2015-2022 ich realizacja zostanie przesunięta na lata następne. Wdrożeniu planu towarzyszyć będzie jego ewaluacja oraz bezpośrednie działania pilotażowe i monitorujące jego przebieg, skutki oraz odbiór publiczny.

Plan Rozwoju Lokalnego wdrażany będzie przez burmistrza miasta Makowa Mazowieckiego.

System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego w swoim zakresie obejmuje:

- konsultacje społeczne w zakresie przyjmowania i projektowania nowych zadań inwestycyjnych i organizacyjnych,
- realizację inwestycji w pełnej zgodności z obowiązującymi normami,
- przygotowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla inwestycji ujętych w Planie,
- działania monitorujące bieżące nabory programowe i projektowe funduszy europejskich oraz krajowych,
- wyznaczanie nowych przedsięwzięć w oparciu o możliwości określone na drodze działań monitorujących,
- składanie wniosków aplikacyjnych o przyznanie dofinansowania ze środków zewnętrznych na potrzebę realizacji zadań wyznaczonych dokumentacją planistyczną i strategiczną,
- przygotowanie przetargów, gromadzenie dokumentacji, nadzór nad wykonawstwem,
- monitorowanie i raportowanie wydatków oraz szczegółowych efektów rzeczowych poszczególnych projektów.

VI. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Maków Mazowiecki na lata 2015-2022 w dużej mierze zakłada współfinansowanie i dotowanie realizowanych zadań ze środków funduszy strukturalnych w ramach ministerialnych programów operacyjnych, źródeł krajowych oraz RPO Województwa Mazowieckiego. W celu racjonalnego, sprawnego i efektywnego wykorzystania środków strukturalnych, Unia Europejska nakłada również na beneficjentów końcowych, obowiązek monitorowania wydatków i efektów rzeczowych wdrażania projektów. Monitorowanie jest to proces systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty projektu. Monitoring spełnia między innymi rolę systemu wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach. Podstawową funkcją monitoringu Planu Rozwoju Lokalnego jest umożliwienie sprawnego zarządzania projektami i zadaniami zawartymi w planie. Zgodnie z art. 34 Rozporządzenia Rady Europy Nr 1260/1999, monitorowanie obejmuje zarówno monitoring rzeczowy, będący elementem zarządzania poprzez cele określone w projektach, jak i monitorowanie wskaźników finansowych, będących funkcją zarządzania finansowego. Monitoring polega więc na systematycznym śledzeniu przebiegu realizacji planu, czyli sprawdzaniu zgodności realizacji projektów operacyjnych z założonymi harmonogramami, bez elementu oceny. Plan Rozwoju Lokalnego jest narzędziem, które pomaga usystematyzować obszary rozwojowe gminy oraz umożliwia podjęcie działań w celu pozyskania środków będących elementem niezbędnym na drodze do realizacji zakładanych zadań i projektów. Obserwacja Planu Rozwoju Lokalnego dotyczy również stopnia spójności z realnymi potrzebami społecznymi. Cykliczność tych działań będzie zatem uzależniona od szybkości realizacji projektów operacyjnych. Monitoring prowadzony będzie w zakresie rzeczowym i finansowym, a brać w nim udział będą wszystkie podmioty zaangażowane w jego wdrażanie. Monitoring rzeczowy będzie obejmował dane obrazujące postęp we wdrażaniu Planu oraz będzie umożliwiał ocenę jego wykonania w odniesieniu do ustalonych zadań. Monitoring finansowy skupi się wyłącznie na danych finansowych realizacji projektów, co będzie podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków przeznaczonych na określone w planie zadania. Powyższe działania będzie prowadzone w oparciu o raporty okresowe obrazujące wysokość finansowego nakładu pochodzącego ze środków publicznych z uwzględnieniem wydatków objętych raportem, wydatków poniesionych od początku realizacji zadania, stopnia realizacji zadania oraz prognozy w tym zakresie na rok następny.

W celu dokładnej oceny postępów w realizacji przedsięwzięć ujętych w Planie Rozwoju Lokalnego Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022, Burmistrz na mocy zarządzenia powoła Zespół Monitorujący. Zespół ten będzie opiniować merytorycznie poszczególne zadania. Do końca stycznia każdego roku przygotowany zostanie raport dotyczący roku poprzedniego. Raport będzie zawierał ocenę prowadzoną w oparciu o kryteria skuteczności, efektywności i użyteczności. W raporcie ewaluacyjnym zwarte będą również reko-

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

mendacje i proponowane zmiany Planu Rozwoju Lokalnego. PRL będzie aktualizowany uchwałą Rady Miasta, na podstawie rekomendacji i propozycji przedstawionych w raporcie. Końcowa oraz ostateczna ocena realizacji zadań założonych i określonych przez Plan Rozwoju Lokalnego dokonywana będzie na sesji Rady Miejskiej.

VII. Public relations Planu Rozwoju Lokalnego

W celu upowszechnienia i jak najszerszej promocji Planu Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022 zastosowane zostaną następujące metody działania:

- udostępnienie informacji o postępach we wdrażaniu Planu Rozwoju Lokalnego na stronie Urzędu Miejskiego, BIP oraz Facebook,
- udostępnienie informacji o postępach we wdrażaniu Planu Rozwoju Lokalnego na sesjach Rady Miejskiej oraz podczas bezpośrednich spotkań z mieszkańcami,
- współpraca z lokalnymi mediami w celu upowszechnienia informacji związanych z przebiegiem poszczególnych projektów oraz wdrażaniem Planu,
- publikacja informacji o realizacji poszczególnych projektów oraz danych dotyczących zaangażowania środków zewnętrznych na ten cel.

VIII. Spis ilustracji

Rysunek 1. Mapa Makowa Mazowieckiego	6
Rysunek 2. Zestawienie przestępstw powszechnych (ogółem) na przestrzeni lat 2010 - 2014.....	54
Rysunek 3. Zestawienie pozostałych przestępstw na przestrzeni lat 2010 - 2014.....	54
Rysunek 4. Zestawienie wykroczeń ogółem na przestrzeni lat 2010 - 2014	56

IX. Spis tabel

Tabela 1. Okres eksploatacji sieci kanalizacji	23
Tabela 2. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2014 roku	24
Tabela 3. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2013 roku	25
Tabela 4. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2012 roku	25
Tabela 5. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2011 roku	26
Tabela 6. Średnie stężenie zanieczyszczeń w ściekach dopływających (surowych) i odpływających (oczyszczonych) w 2010 roku	26
Tabela 7. Informacje o masie poszczególnych rodzajów odebranych odpadów komunalnych oraz sposobie ich zagospodarowania w roku 2014	27
Tabela 8. Oznaczenia symboli do Tabeli nr 7	28
Tabela 9. Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych w roku 2014	29
Tabela 10. Informacje o masie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w roku 2014	29
Tabela 11. Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w roku 2014.....	30
Tabela 12. Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, inne niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe odpady komunalne w roku 2014	30
Tabela 13. Rodzaj i ilość nieczystości ciekłych odebranych z obszaru gminy w roku 2014.....	31
Tabela 14. Podmioty gospodarcze w ewidencji działalności gospodarczej w Makowie Mazowieckim według branż - stan na rok 2013	38
Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej w Makowie Mazowieckim według form prawnych - stan na rok 2013	38
Tabela 16. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	39
Tabela 17. Przedsiębiorczość w Makowie Mazowieckim na tle woj. mazowieckiego - stan na rok 2013	39
Tabela 18. Liczba bezrobotnych w gminach powiatu makowskiego.....	39

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Tabela 19. Wskaźnik stopy bezrobocia w Makowie Mazowieckim liczony stosunkiem ilości osób bez-robotnych do ilości osób w wieku produkcyjnym	40
Tabela 20. Liczba bezrobotnych w Makowie Mazowieckim według wykształcenia - stan na IV kwartał 2013 r. .	40
Tabela 21. Bezrobotni według grup wiekowych - stan na IV kwartał 2013	41
Tabela 22. Czas pozostawania bez pracy	41
Tabela 23. Liczba osób bezrobotnych w Makowie Mazowieckim korzystających z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w latach 2010 - 2014	42
Tabela 24. Rodzaje gleb na terenie Makowa Mazowieckiego	43
Tabela 25. Urodzenia/Zgony w Makowie Mazowieckim	44
Tabela 26. Prognoza liczby ludności miejskiej w powiecie makowskim na lata 2015 - 2030.....	44
Tabela 27. Wydatki budżetu miasta na szkolnictwo i edukację w mln zł.....	46
Tabela 28. Liczba osób objętych pomocą społeczną w latach 2007 - 2014	48
Tabela 29. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2007 - 2014.....	48
Tabela 30. Wskaźnik bezdomności (liczba osób) w latach 2007 - 2014	49
Tabela 31. Grupy społeczne objęte wsparciem - przyczyny trudnej sytuacji życiowej w latach 2007 - 2014.....	49
Tabela 32. Wydatki na pomoc finansową z wyszczególnieniem form pomocy w latach 2007 - 2014.....	50
Tabela 33. Lokale komunalne w Makowie Mazowiecki - stan na 31.03.2015 r.	51
Tabela 34. Liczba mieszkań komunalnych w Makowie Mazowieckim w latach 2011 - 2014.....	51
Tabela 35. Charakterystyka lokali mieszkaniowych i użytkowych będące w zarządzie SM L-W „Jubilatka” w Makowie Mazowieckim - stan na dzień. 01.04.2015 r.	52
Tabela 36. Statystyka przestępczości w latach 2010 - 2014 na terenie miasta Maków Mazowiecki	53
Tabela 37. Statystyka wykroczeń popełnionych na terenie powiatu makowskiego w latach 2010 - 2014.....	55
Tabela 38. Liczba zdarzeń na terenie Makowa Mazowieckiego na przestrzeni lat 2010 - 2014.....	57
Tabela 39. Liczba zdarzeń, w których byli ranni i ofiary śmiertelne na terenie Makowa Mazowieckiego na przestrzeni lat 2010 - 2014.....	57
Tabela 40. Wielkość strat powstałych podczas pożarów i miejscowych zagrożeń (w tyś. zł)	57
Tabela 41. Sprzęt na wyposażeniu Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Makowie Mazowieckim - stan na dzień 16 kwietnia 2015 r.	58

X. Źródła

1. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Maków Mazowiecki*
2. *Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Maków Mazowieckie*
3. *Lokalny Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Makowa Mazowieckiego 2008 – 2015*
4. *Program Ochrony Środowiska Makowa Mazowieckiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2018 roku*
5. *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020*
6. *Programowanie Perspektywy Finansowej 2014 – 2020*
7. *Ochrona Środowiska 2013 – opracowanie GUS*
8. *Ustawa i o ochronie i opiece nad zabytkami*
9. *Ustawa o ochronie przyrody*
10. *Projekt Ustawy o Rewitalizacji*
11. *Ustawa o samorządzie gminnym*
12. *Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*
13. *Rozporządzenia Rady Europy Nr 1260/1999*
14. *Narodowa Strategia Spójności*
15. *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020*
16. *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030*

Inne źródła:

- www.makowmazowiecki.pl
- www.powiat-makowski.pl
- www.stat.gov.pl
- www.wikipedia.pl
- www.sztetl.org.pl
- www.ec.europa.eu
- www.egospodarka.pl

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022

Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta Makowa Mazowieckiego na lata 2015-2022 opracował zespół zadaniowy w składzie:

- Alicja Prejs, Daniel Żegliński, Paweł Zmorzyński - Wydział Rozwoju Gospodarczego, Pozyskiwania Funduszy Zewnętrznych i Promocji

przy współpracy z Wydziałem Inwestycji, Infrastruktury, Spraw Komunalnych, Ochrony Środowiska i Zamówień Publicznych oraz Wydziałem Finansowo Budżetowym.

Dokument powstał we współpracy z:

- Miejskim Domem Kultury
- Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej
- Miejską Biblioteką Publiczną
- Miejskim Przedsiębiorstwem Usług Komunalnych
- Starostwem Powiatowym
- Powiatowym Urzędem Pracy
- Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej
- Komendą Powiatową Policji